

Zijn wij in beeld? Een onderzoek naar de vraag achter het bezoek van meiden in het jongerenwerk

Naam student:	Vita Los
Studentnummer:	0784837
Klas:	VQR4F
Stage-instelling:	Stichting DISCK SC&W Leidschendam-Voorburg
Beoordelaar:	Hanneke Kroonsberg

Voorwoord

De keuze af te studeren binnen het jongerenwerk van Stichting DISCK SC&W in Leidschendam-Voorburg is genomen nadat ik ben gevraagd over te stappen van het jongerenwerk in Rotterdam naar het jongerenwerk in Leidschendam-Voorburg. Het team van jongerenwerkers in Leidschendam-Voorburg was hard op zoek naar meidenwerkers om het meidenwerk op poten te zetten. Het opbouwen van het meidenwerk leek mij een mooie uitdaging voor mijn vierde jaar en een geschikte plek om op zoek te gaan naar een afstudeeropdracht.

Stichting DISCK SC&W in Leidschendam-Voorburg is hiermee de instelling geworden waar mijn afstudeeronderzoek voor bedoeld is. Ik wil de organisatie en in het bijzonder projectcoördinator Els Bleijenberg en werkbegeleider en mediaan jongerenwerker Radjin Ramdhani bedanken voor de mogelijkheid onderzoek te doen binnen een dynamische, beroepsgerelateerde afstudeerplek. De contactmomenten tussen hen en ik als afstuderend beginnend professional zijn misschien niet intensief geweest. Dit is echter geen hindernis geweest in mijn afstuderen, omdat ik vrij zelfstandig te werk ben gegaan en zelf de ruimte kreeg om mijn onderzoek vorm te geven.

Naast de begeleiding die ik op mijn stageplek heb gekregen, wil ik Hanneke Kroonsberg bedanken voor de momenten waarop wij samenkwamen op de Hogeschool Rotterdam. Ik heb deze begeleiding en samenwerking ervaren als prettig, nuttig en nodig waarbij ik vooral blij ben geweest met de uitgebreide feedback die zij mij heeft gegeven en waarmee ik uitgedaagd werd verder te denken dan mijn eigen referentiekader. Ed Meesters heeft overigens ook een rol in mijn afstuderen gespeeld, omdat hij in de eerste helft van mijn afstudeerjaar mijn afstudeerbegeleider is geweest. Hij is vooral belangrijk geweest tijdens het vormgeven van mijn opdracht en het starten met het afstuderen.

Het praktijkonderzoek zou niets zijn geweest zonder degenen om wie het allemaal draait: Meisjes in de leeftijd van 14-18 jaar die het meidenwerk van Stichting DISCK SC&W in Leidschendam-Voorburg bezoeken. De zes meiden die de 'uitverkorenen' zijn geweest voor mijn onderzoek zijn stuk voor stuk kanjers. Het feit dat zij 2 uur lang zo open en eerlijk over hun eigen leven zijn geweest, zegt meer dan genoeg. Elk interview had zo zijn eigen charme en bijzonderheden en dat maakte het voor mij afwisselend en uitdagend. Het zijn interviews geweest die elk ingrediënt van een bijzonder praktijkonderzoek hebben bevat. Er is gelachen, er is serieus en diep op actuele onderwerpen in de samenleving ingegaan, er zijn confronterende dingen aan bod gekomen en er zijn onderwerpen de revue gepasseerd waar heel luchtig over gesproken kon worden. Zonder deze meiden was ik nooit zo trots geworden op het eindresultaat van dit onderzoek!

Daarnaast wil ik mijn familie, vriend en vrienden bedanken voor de ruimte die ik heb gekregen om hard aan mijn afstuderen te werken. Zij hebben op sommige momenten geduld moeten hebben, omdat ik het afstuderen soms als prioriteit stelde. Het moet niet altijd gemakkelijk zijn geweest om te gaan met een perfectionist als ik, die haar hele opleiding heeft gestreefd naar het hoogst haalbare. Ik waardeer hun steun en vertrouwen in mijn kunnen, want ik heb ondervonden dat afstuderen voor de nodige stressmomenten zorgt waarin twijfels en onzekerheid ineens trefwoorden kunnen worden. Het is fijn om warmte en vertrouwen om je heen te hebben, waardoor de drempel toch lager lijkt te zijn dan deze in werkelijkheid is.

Ik wens u veel plezier en wijsheid bij het lezen van dit stuk, wat het meesterstuk van mijn opleiding moet zijn en waar ik met veel plezier en de nodige moeite aan heb gewerkt.

Vita Los, 25 mei 2010

Samenvatting

Op basis van praktijkervaring, observaties en vooronderzoek is de vraag gerezen of het meidenwerk van Stichting DISCK SC&W Leidschendam-Voorburg voldoende aansluit op de doelgroep én op het doel van de organisatie: *jongeren zelf keuzes leren maken en de consequenties hiervan leren inzien en aanvaarden op basis van hun eigen kracht en (on)mogelijkheden* (DISCK,2009) Zouden de meidenwerkers meer op zoek kunnen gaan naar ‘de vraag achter de vraag’ van meiden en zouden zij zodoende meer kunnen bijdragen aan welzijn en talentontwikkeling van deze doelgroep van het jongerenwerk en daarmee meer diepgang kunnen brengen in het jongerenwerk?

De **vraagstelling** van dit onderzoek luidt: *Wat is, anno 2010, de kenmerkende leefstijl en leefwereld van meiden in de leeftijd van 14 tot 18 jaar, die het meidenwerk van Stichting DISCK SC&W bezoeken in Leidschendam-Voorburg?*

Om een antwoord te vinden op deze vraag is allereerst **literatuuronderzoek** gedaan. De levensfase waarin de meiden van de onderzoeksgroep verkeren is onder de loep genomen met de daarbij behorende *ontwikkelingstaken, behoeften en kenmerkende moeilijkheden*. Dit vanuit de gedachte dat de levensfase waarin meisjes zich bevinden, de *leefstijl* en *leefwereld* kan kleuren. De belangrijkste resultaten van het literatuuronderzoek zijn:

- De *leefstijl* en *leefwereld* van de onderzoeksgroep kunnen worden gekleurd door *ontwikkelingstaken* die van hen in de adolescentiefase worden verwacht. Zo kan worden verwacht dat een meisje aangeeft dat vrienden voor haar belangrijk zijn, omdat er van haar *onafhankelijkheid* wordt verwacht.
- Uit de literatuur kan geconcludeerd worden dat meisjes waarschijnlijk meer moeilijkheden in hun *leefstijl* en *leefwereld* laten zien dan jongens, omdat zij *specifieke* problemen kunnen laten zien die vaak moeilijker te herkennen zijn. Zo is uit de literatuur gebleken dat meisjes het moeilijker kunnen hebben dan jongens, omdat jongens als kleine jongens meer hebben geleerd op te komen voor zichzelf, omdat uiterlijk voor meisjes belangrijker wordt, terwijl ze daar vaak zo onzeker over zijn of omdat meisjes eerder geneigd zijn hun problemen te ‘*internaliseren*’; voor zichzelf te houden.
- De *behoeften* die meisjes in hun adolescentie hebben, kunnen ook terug komen in hun *belevingswereld* en *leefstijl*. Literatuuronderzoek wijst uit dat meisjes in deze fase van hun leven vooral behoefte hebben aan *acceptatie, zorg, begeleiding, liefde en het benoemen van gevoelens*.
- Literatuuronderzoek heeft doen inzien dat de *leefstijl* en *leefwereld* van niet-westerse meisjes er anders uit *kan* zien en andere moeilijkheden met zich mee *kan* brengen dan voor westerse meisjes. Niet-westerse meisjes kunnen meer moeilijkheden ervaren doordat ze minder vrijheid krijgen, zij moeite hebben met het ontwikkelen van één identiteit of doordat er thuis niet over bepaalde onderwerpen (seksualiteit) gesproken wordt, waardoor zij het risico lopen in isolement te raken. Wel moet men er rekening mee houden dat deze meiden met een opmars bezig zijn in het onderwijs en dat de opvoeding van niet-westerse meiden tegenwoordig autoritatiever is dan in vorige generaties.

De belangrijkste conclusies van het **praktijkonderzoek** geven een antwoord op de centrale vraagstelling en bevatten de belangrijkste resultaten van de indringende diepte-interviews die onder zes meiden, in de leeftijd van 14 tot 18 jaar en bezoekers van het meidenwerk van Stichting DISCK SC&W in Leidschendam-Voorburg, zijn afgenomen. De selectie van de meiden is gebaseerd op beschikbaarheid. Meiden die gemakkelijk en snel te bereiken waren, zijn geselecteerd. In een enkel geval is een meisje bewust gevraagd, omdat van haar verwacht werd dat een interview met dit meisje veel informatie zou opleveren.

De belangrijkste conclusies van het praktijkonderzoek zijn de volgende:

- Moeder neemt in de *leefstijl* en *leefwereld* van de onderzoeksgroep een belangrijke plaats in. Ten eerste blijkt er een relatie te zijn tussen de band die de geïnterviewde meiden met hun moeder ervaren en de mate waarin zij zichzelf gelukkig zien. Hoe sterker zij een band ervaren met moeder, hoe gelukkiger zij zichzelf zien. Ten tweede is er een relatie te zien tussen de band met moeder en het belang van liefde in het leven van deze meisjes. De geïnterviewde meiden die een minder goede band met moeder ervaren, vinden liefde belangrijk en missen de liefde van hun moeder. De geïnterviewde meiden die een sterke band met moeder ervaren, waarderen de liefde van hun ouders, maar

schenken meer aandacht aan de liefde die ze kunnen vinden in een relatie. Ten derde is er een relatie met de band die meiden met hun moeder ervaren en de manier waarop zij *zelf* kinderen op zouden voeden. De geïnterviewde meiden die een sterke band met moeder ervaren, zouden deze band ook met hun eigen kinderen willen hebben. Wat de geïnterviewde meiden (met een minder goede band met moeder) in hun eigen relatie met moeder missen, zouden ze zelf als moeder anders doen.

- De meeste van de geïnterviewde meisjes zijn tevreden met zichzelf en de invulling van hun *leefwereld* en *leefstijl*. Toch kampt elk meisje vaker met gevoelens van onzekerheid en kan (de manier waarop zij hiermee omgaan) hen dit belemmeren. *School en perfectionisme* blijken de grootste oorzaken te zijn voor gevoelens van onzekerheid. Het *niet uiten of vastzetten van gevoelens* maakt het hen hierbij moeilijker om met deze onzekere gevoelens om te gaan.
- De geïnterviewde meisjes zijn in hun *leefstijl* en *leefwereld* tolerant tegenover zaken die afwijken van hun eigen principes, waarden en normen. Zij staan open voor andere culturen en geloven en zijn tolerant over keuzes van anderen op het gebied van seks, drugs en alcohol, mits een ander zich wel in de hand kan houden en deze keuzes geen gevaar worden voor anderen.
- De meisjes die geïnterviewd zijn, blijken open te zijn in hun *belevingen* over en bewaken in hun *stijl van leven* sterk hun grenzen op het gebied van seks, drugs en alcohol. Het is opgevallen dat meiden uitgebreide antwoorden geven over de onderwerpen seks, drugs en alcohol. De geïnterviewde meiden geven aan dat jongeren tegenwoordig op vroege leeftijd aan seks beginnen en alcohol nuttigen. Zij keuren dit allen af.
- Een positieve *belevingswereld* en tevredenheid over *de stijl van leven*, hebben voor de onderzoeksgroep te maken met *de band die zij met hun moeder ervaren*, het *verwerken van gebeurtenissen* die zij in het verleden hebben meegemaakt en het *uiten van hun gevoelens*. Het wel of niet ervaren met een band met moeder, het wel of niet verwerken van heftige gebeurtenissen en het wel of niet uiten van gevoelens zijn drie factoren die voor de geïnterviewde meiden van invloed zijn op hoe ze naar zichzelf kijken en hoe tevreden zij met zichzelf en hun leven zijn.

Om een representatief beeld te geven van de *leefstijl* en *leefwereld* van meiden in de leeftijd van 14 tot 18 jaar en bezoekers van het meidenwerk van Stichting DISCK SC&W in Leidschendam-Voorburg heeft de onderzoekster ten slotte aanbevolen om meerdere meiden die het meidenwerk van Stichting DISCK SC&W in Leidschendam-Voorburg bezoeken te ondervragen en hierin speciaal de aandacht te richten op de *leefstijl* en *leefwereld* van niet-westerse meisjes. Uit dit onderzoek is namelijk niet gebleken of dit verschilt met de *leefstijl* en *leefwereld* van westerse meisjes.

Inleiding

Zoals in het voorwoord naar voren is gekomen, was mijn opdracht bij aannname het opbouwen van het meidenwerk binnen Stichting DISCK SC&W in Leidschendam-Voorburg. In de eerste maanden van mijn stageperiode heb ik de tijd genomen om het jongerenwerk in Leidschendam-Voorburg te leren kennen en ben ik gestart met een aantal activiteiten voor meiden. Dit is ook een periode geweest van het doen van vooronderzoek. Zo was ik benieuwd naar de uitvoering van het jongerenwerk in deze gemeente, omdat mij in Rotterdam was opgevallen dat sommige activiteiten hun doel voorbij gingen of dat werkers activiteiten draaiden met jongeren zonder zich bewust te zijn van de doelen die Stichting DISCK SC&W voor ogen heeft. Jongerenwerkers draaiden een activiteit en kwamen door gesprekken tijdens de activiteit erachter dat een jongere niet lekker in zijn vel zat of zagen dat het de jongeren ontbrak aan sociale vaardigheden. Deze informatie bleef in sommige gevallen echter liggen, terwijl ik het als taak van een jongerenwerker zie om samen met een jongere aan zijn moeilijkheden of beperkingen te werken.

Ik ben door het draaien van activiteiten en het voeren van gesprekken met collega's gaan kijken naar de invulling van het jongerenwerk van Stichting DISCK SC&W in Leidschendam-Voorburg. Mijn aandacht ging hierbij vooral uit naar de activiteiten die voor meiden draaiden: zingen, dansen en een inloop. Ik ben van mening dat het bevorderlijk is om de talenten van meiden te ontdekken en te stimuleren, bijvoorbeeld door middel van een activiteit als zingen. Naar mijn idee zijn activiteiten daarnaast een *middel* om het *doel* van het jongerenwerk van Stichting DISCK SC&W te bereiken: *jongeren zelf keuzes leren maken en de consequenties hiervan leren inzien en aanvaarden op basis van hun eigen kracht en (on)mogelijkheden* (DISCK, 2009). Naar mijn inzicht mist het jongerenwerk in Leidschendam-Voorburg op dit punt een bepaalde diepgang. Jongerenwerkers draaien hun activiteit met jongeren, gaan af en toe een gesprek met hen aan en proberen hun aanbod af te stemmen op de behoeften van de jongeren. De vraag is of een jongerenwerker ook op de hoogte is van de beweegredenen van een jongere om het jongerenwerk te bezoeken. Komt hij om te voetballen omdat hij dit thuis niet kan betalen, komt hij voor de gezelligheid of komt hij omdat hij aandacht zoekt die hij elders niet krijgt? Is er zoiets als 'de vraag achter de vraag' waar we als jongerenwerkers naar op zoek kunnen gaan?

Ook in het meidenwerk mis ik de diepgang, mis ik het op zoek gaan naar 'de vraag achter de vraag'. Meiden komen één avond in de week om te zingen of om te dansen. Meidenwerkers begeleiden hen hierbij en creëren op die manier mogelijkheden om hun talenten te ontdekken of ontwikkelen. Zij zijn bovendien bezig met groepsprocessen, samen naar één doel werken, elkaar stimuleren, etc. Ik heb echter het idee dat werkers zich te veel focussen op de activiteit op zichzelf. Kennen we onze doelgroep wel? Weten we wat een meisje zoekt in het meidenwerk? Is er weet van wat zij nodig heeft, wat haar belevingswereld is?

Hoe komen we achter 'de vraag achter de vraag' als we ons voornamelijk bezighouden met de zang- en danskwaliteiten en het ontwikkelen van zelfvertrouwen, sociale vaardigheden?

Bovenstaande situatieanalyse heeft ertoe geleid dat ik me ben gaan verdiepen in de basis van het jongerenwerk. De problematiek die ik opmerkte bleek ook terug te komen in '*Sterk jongerenwerk. Jongerenwerkers weten hoe de hazen lopen*' (MOgroep, 2009), een uitgave over het jongerenwerk van tegenwoordig. In deze uitgave blijkt dat de basis van het jongerenwerk zich voornamelijk richt op talentontwikkeling en overlastbestrijding, maar dat deze basis hedendaags onder druk komt te staan. "Het accent komt steeds meer te liggen op alleen overlastbestrijding en bij problemen in de wijk wil de politiek een snelle oplossing om verdere escalatie te voorkomen" (MOgroep, 2009, p. 19). Hoewel talentontwikkeling en overlastbestrijding in mijn opzicht belangrijk zijn, pleit ik ervoor erachter te komen wat jongeren in het jongerenwerk zoeken en wat er achter hun bezoek schuilt. Dit zal meer en meer een accent moeten worden.

Ik hoop dat dit onderzoek aan kan tonen waarom het belangrijk is op zoek te gaan naar 'de vraag achter de vraag' om zodoende op zoek te gaan naar meer diepgang in het jongerenwerk van Stichting DISCK SC&W in Leidschendam-Voorburg. Dit niet alleen ten behoeve van de organisatie zelf, maar ook ten behoeve van de doelgroep. Het jongerenwerk van Stichting DISCK SC&W heeft bovendien als doel '

jongeren zelf keuzes te leren maken en de consequenties hiervan in leren zien op basis van hun eigen kracht en (on)mogelijkheden' (DISCK,2009). Kennis over de doelgroep en daarmee het op zoek gaan naar de vraag achter hun bezoek, is nodig om jongeren te begeleiden in het maken van keuzes. De keuzes maken zij op basis van hun ervaringen, persoonlijkheid, leefwereld, leefstijl en hun achtergrond. Door hen beter te leren kennen en op zoek te gaan naar de vraag achter hun bezoek, kunnen jongerenwerkers jongeren (beter) helpen bij het maken van keuzes.

Leeswijzer

Het onderzoek is als volgt opgebouwd:

In **hoofdstuk 1** wordt stilgestaan bij de opdrachtgever (Stichting DISCK SC&W Leidschendam-Voorburg) en de instelling (Stichting DISCK). Er wordt uitgelegd welke doelen de instelling nastreeft en op welke wijze dit bewerkstelligd wordt. Het jongerenwerk van Stichting DISCK SC&W in Leidschendam-Voorburg krijgt apart de aandacht, omdat het onderzoek in opdracht van deze tak van de organisatie is uitgevoerd.

In **hoofdstuk 2** wordt de definitieve probleemstelling van dit onderzoek geformuleerd en daarmee de centrale vraagstelling van dit onderzoek. Er wordt in dit hoofdstuk tevens verantwoord hoe gegevens verzameld zijn en op basis van welke criteria de onderzoeksgroep geselecteerd is.

Hoofdstuk 3 vormt de theoretische onderbouwing van dit onderzoek. Vanuit de literatuur wordt onderbouwd welke ontwikkelingstaken en behoeften een meisje in deze fase, de adolescentiefase, van haar leven heeft. Ook wordt geschetst welke kenmerkende problemen meisjes in de adolescentie kunnen hebben, omdat deze kennis nodig is om gedachten en gevoelens niet alleen vanuit de achtergrond en kenmerken, maar ook vanuit de literatuur te verklaren. Er wordt daarnaast speciaal de aandacht geschonken aan de adolescentiefase en de (extra) vragen en moeilijkheden van niet-westerse meisjes. Dit vanuit de gedachte dat de doelgroep van Stichting DISCK SC&W in Leidschendam-Voorburg zeer divers is en de leefwereld en leefstijl van niet-westerse meisjes er anders uit *kan* zien dan die van autochtone, westerse meisjes.

In **hoofdstuk 4** komen de resultaten van het praktijkonderzoek aan bod. Dit zijn de resultaten van de diepte-interviews die onder de onderzoeksgroep afgenomen zijn.

Op basis van de in hoofdstuk 3 geschetste resultaten van het literatuuronderzoek en de in hoofdstuk 4 geschetste resultaten van het praktijkonderzoek worden in **hoofdstuk 5** conclusies getrokken. De conclusies geven tevens antwoord op de centrale onderzoeksvraag.

In **hoofdstuk 6**, dat het afsluitende hoofdstuk van dit onderzoek vormt, volgt uitleg over de aanbevelingen die naar aanleiding van de conclusies van het onderzoek worden gedaan. Er worden oplossingen voor het vraagstuk bedacht en er wordt stilgestaan bij suggesties voor nader onderzoek.

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Samenvatting	3
Inleiding.....	5
Leeswijzer	7
Hoofdstuk 1: De opdrachtgever en de instelling	9
1.1 Stichting DISCK- Jeugd en jongerenwerk.....	9
1.2 Jongerenwerk Stichting DISCK SC&W in Leidschendam-Voorburg	10
Hoofdstuk 2: Probleemstelling, onderzoeksvragen en dataverzameling	12
2.1 Formulering definitieve probleemstelling	12
2.2 Onderbouwing centrale onderzoeksvraag	12
2.3 Verantwoording dataverzameling: Hoe zijn gegevens verzameld?.....	13
Hoofdstuk 3: Theoretische onderbouwing; meiden in de adolescentie.....	15
3.1 Ontwikkelingstaken van meiden in de adolescentie	15
3.2 Behoeften van meisjes in de adolescentie	17
3.3 Kenmerkende problemen van meisjes in de adolescentie.....	18
3.4 De adolescentiefase van niet-westerse meisjes; een extra moeilijkheid.....	19
3.5 Specifieke vragen/ moeilijkheden voor allochtone meisjes	21
Hoofdstuk 4: Resultaten praktijkonderzoek	25
4.1 Resultaten diepte-interviews; Leefwereld	25
4.2 Resultaten diepte-interviews; Leefstijl.....	27
Hoofdstuk 5: Conclusies en beantwoording onderzoeksvraag.....	30
Hoofdstuk 6: Aanbevelingen voor de instelling	35
6.1 Aanbevelingen voor de beroepspraktijk naar aanleiding van het onderzoek.....	35
6.2 Suggesties voor nader onderzoek	39
Tot slot.....	40
Literatuur.....	41
Bijlage 1- Organogrammen Stichting DISCK.....	43
Bijlage 2- Interviews onderzoeksgroep.....	44

Hoofdstuk 1: De opdrachtgever en de instelling

In dit hoofdstuk volgt een uitleg over de organisatie (Stichting DISCK) en over de plaats die het jongerenwerk hier inneemt. Daarnaast wordt stilgestaan bij de invulling van het jongerenwerk van de instelling en opdrachtgever Stichting DISCK SC&W in Leidschendam-Voorburg.

1.1 Stichting DISCK- Jeugd en jongerenwerk

Stichting DISCK is onderverdeeld in de programma's: Kind&Ko, Peuter&Co, SC&W, Service&Bureau en SKSR&Ko (zie bijlage 1). Het jongerenwerk van Stichting DISCK in Leidschendam-Voorburg is een onderdeel van Stichting DISCK SC&W en valt onder de sector Jeugd en Jongeren. Stichting DISCK is een zelfstandige stichting en is sinds 1 januari 2009 onderdeel van de Hefgroep. Stichting DISCK streeft ernaar *'een professioneel ondernemend intermediair te zijn dat initiatieven ondersteunt op het gebied van ontplooiing en vrijetijdsprocessen. Als sociaal laboratorium staat de blijvende ontwikkeling van het potentieel van individuen en groepen voorop'* (Stichting DISCK,2009).

Het Sociaal Cultureel Werk is één van de instrumenten die ingezet wordt in het positief beïnvloeden van het samenleven en samenwerken van bewoners (jong en oud) in de stad, wijk, buurt, straat en op school.

SC&W beschikt over 17 buurtlocaties in de Deelgemeente Delfshaven van Rotterdam, waaronder 3 jongerenlocaties, een Lokaal Cultureel Centrum gericht op jongeren en jongerencultuur en 2 jongerenlocaties in Leidschendam-Voorburg. (Stichting DISCK,2009).

De kern van het jongerenwerk is het contact tussen de jongere(n) en de jongerenwerker. In het handelen, richt de jongerenwerker zich op het beïnvloeden van het gedrag en de emoties van de jongere. De jongerenwerker sluit daarmee aan op de vragen en behoeften van de jongere. Dit is een noodzakelijke voorwaarde voor succes. Een succesvolle jongerenwerker beschikt over voldoende (gespreks/sociale) vaardigheden, heeft een stevige, open houding en beschikt over kennis (van jongeren, de omgeving, mogelijkheden) In de beschrijving van de functies en kerntaken van het Rotterdamse Jongerenwerk (Gemeente Rotterdam, 2006) staat de werkwijze van het jongerenwerk die hieronder genoemd wordt:

Werkwijze jongerenwerk	
<i>Contact leggen en onderhouden</i>	Het jongerenwerk heeft contact met jongeren in hun vrije tijd. Het jongerenwerk zoekt ze actief op, of jongeren komen naar een centrum. Het jongerenwerk bouwt een werkrelatie op en activeert en ondersteunt jongeren in hun ontwikkeling,
<i>Informatie verzamelen en signaleren</i>	Het jongerenwerk heeft binnen accommodaties en op straat contact met jongeren. Jongerenwerkers hebben inzicht in vragen, problemen en belemmeringen (in de ontwikkeling) van jongeren. Zij zoeken samen met jongeren naar oplossingen voor belemmeringen. Deze informatie deelt het jongerenwerk met netwerkpartners. Ook monitoring van groepen (en individuen) vormt een onderdeel van deze kerntaak.
<i>Programma's en activiteiten bedenken, voorbereiden en uitvoeren</i>	De inzet van programma's en activiteiten zijn een middel om het doel, jongeren kansen bieden op maatschappelijke participatie, te bereiken. Programma's en activiteiten kunnen gericht zijn op ontmoeting, maar kunnen ook een meer educatief doel dienen (vorming). Programma's worden systematisch en methodisch ontwikkeld. Het behelst onder meer het maken van een analyse, een plan van aanpak en een evaluatie op de resultaten.
<i>Vorming en opvoeding</i>	Maatschappelijke participatie vraagt veiligheid, een stimulerende omgeving en acceptabel gedrag. Het jongerenwerk zet in op deze aspecten. Het levert een bijdrage aan het aanleren van sociale vaardigheden, omgangsvormen, agressiebeheersing en samenwerkingsvormen. Het jongerenwerk draagt ertoe bij dat jongeren een positief zelfbeeld ontwikkelen als basis voor hun identiteitsontwikkeling en maatschappelijke participatie.
<i>Praktische dienstverlening en voorlichting met name tijdens AID gesprekken</i>	Het spreekuur van de Advies Informatie Dienstverlening geeft jongeren voorlichting op het gebied van onderwijs, werk en overige terreinen van maatschappelijke participatie. Het jongerenwerk ondersteunt en adviseert jongeren bij het vinden (of behouden) van werk en onderwijs. Het begeleidt en stimuleert jongeren in hun contact met gemeentelijke/ andere instellingen.
<i>Doorverwijzing (met name middels AID gesprekken)</i>	Jongeren die problemen/vragen hebben die het werkterrein van het jongerenwerk te boven gaan, worden gestimuleerd, ondersteund en begeleid naar instellingen die op deze terreinen wel een aanbod hebben.

<i>Participatie in netwerken en samenwerking met partners</i>	Het jongerenwerk ontwikkelt sociale netwerken in de wijk en neemt deel aan professionele netwerken. Het jongerenwerk werkt ook samen met ouders opdat betrokkenheid bij activiteiten vergroot wordt. Ook biedt dit de mogelijkheid tot praktische ondersteuning (of doorverwijzing) bij de opvoeding.
---	---

Het jongerenwerk van Stichting DISCK SC&W heeft als **doel**: *jongeren zelf keuzes leren maken en de consequenties hiervan leren inzien en aanvaarden. Dit op basis van hun eigen kracht en (on)mogelijkheden* (Stichting DISCK,2009).

1.2 Jongerenwerk Stichting DISCK SC&W in Leidschendam-Voorburg

Stichting DISCK SC&W heeft in 2006 de opdracht binnengehaald om vanuit de sectie Jeugd & Jongeren voor jongeren van 12- 23 jaar in Leidschendam-Voorburg de volgende programma's te realiseren (Stichting DISCK,2009):

▪ **Ambulant Outreachend werk**

Dit omvat:

- contact onderhouden met jongeren en hun omgeving ter verbetering van de sociale cohesie in wijken en buurten
- vroegtijdig signaleren van problemen en daarop anticiperen
- communicatieverbetering tussen jongeren en volwassenen in hun omgeving
- straatgroepen stimuleren tot een actieve, sportieve, gezonde leefstijl
- signaleren van behoeften en aanbieden van relevante informatie

Ambulante werkers zoeken jongeren (op straat) op, spreken hen aan, ondersteunen en activeren hen en richten zich op het bieden van ruimte voor jongeren en stellen grenzen aan hun gedrag.

▪ **Wijkaanbod Jongeren 12+**

Op basis van een gezamenlijke behoefteanalyse met de wijkpartners wordt het wijkaanbod bepaald. Het jongerenwerk biedt een laagdrempelig, algemeen toegankelijk en samenhangend aanbod dat aan de wensen en behoeften van de jongeren voldoet en in de juiste balans staat met de agogische doelstelling dat alle activiteiten gericht zijn op participatie, activering en sociale competenties. De activiteiten kunnen ingedeeld worden in *laagdrempelige inloopactiviteiten* (gericht op contactleggen met jongeren), *activiteiten gericht op de ontwikkeling van talent* (zelfredzaamheid vergroten, talenten stimuleren), *activiteiten gericht op participatie* (kennis en participatie in de maatschappij vergroten), *activiteiten voor meiden* (aanbod gericht op vragen en behoeften van meiden), *vakantieactiviteiten en cursussen* (d.m.v. vakkrachten).

▪ **Advies Informatie Dienstverlening Jongeren 12+**

Vanuit een laagdrempelig inlooppunt vindt de afstemming plaats tussen de vraag van jongeren en het aanbod van de jongerenwerker.

Dit omvat:

- inloop spreekuur
- themagerichte activiteiten
- doorverwijzing en aanmelding

▪ **Beheer Plus Jongeren 12+**

Dit omvat:

- inhoudelijk beheer: openstelling, algemeen toezicht op gebruik, planning ruimtegebruik, gebruikersovereenkomsten afsluiten, rapportage, sociale hygiëne, coördineren schoonmaak. Gericht op 'schoon, heel en veilig' houden van de locaties t.b.v. doelgroepen en activiteiten en beheersmatige 'achtervang' voor uitvoerend jongerenwerk tijdens activiteiten in de locaties.
- faciliteren: groepen jongeren en organisaties kunnen voor het organiseren van bijeenkomsten en activiteiten gebruikmaken van ruimten/materiaal van de instelling.

Doelstelling voor het jongerenwerk in Leidschendam-Voorburg is het realiseren van de drie vormen van jongerenwerk onderling en de inbedding in de ketenzorg. Opmerkelijk is dat deze vormen van jongerenwerk echter nergens nader worden beschreven. Het werken met een dienstverlening programmering, specifiek gericht op het uitvoeren van kwalitatief jongerenwerk met een team van jongerenwerkers voor alle locaties, is hiermee de aanpak. Teamsamenstelling is niet alleen gericht op het minimaal bieden van een inloopfunctie in een locatie met daaraan verwante activiteiten, maar is vooral gericht op de inbedding van kwalitatief jongerenwerk binnen alle locaties. (Stichting DISCK,2009). Binnen het jongerenwerk wordt er rekening gehouden met de wens van de gemeente om ruimte te creëren voor de ontwikkeling van het jongerenwerk in de gemeente, het methodisch werken regelmatig te evalueren en bij te stellen en het vraaggericht werken; werken vanuit de vragen en behoeften van jongeren (Stichting DISCK,2009).

Hoofdstuk 2: Probleemstelling, onderzoeksvragen en dataverzameling

Op basis van het eerste literatuuronderzoek en de vraag vanuit het werkveld is een definitieve probleemstelling ontstaan. Deze wordt hierna geformuleerd. Vanuit de probleemstelling zal ook de centrale onderzoeksvraag onderbouwd worden. Daarnaast wordt er een beschrijving gegeven van de manier waarop gegevens verzameld zijn en wordt onderbouwd op welke manier de onderzoeksgroep geselecteerd is.

2.1 Formulering definitieve probleemstelling

Uit vooronderzoek merkte ik op dat het meidenwerk van Stichting DISCK SC&W in Leidschendam-Voorburg een bepaalde diepgang mist. Er zijn tevens meerdere jongerenwerkers (zowel in Rotterdam als in Leidschendam-Voorburg) die vinden dat er meer uit het werk gehaald kan worden. Dit was voor mij de aanleiding om deze vraag op te pakken en specifiek voor het meidenwerk uit te werken. Zo zijn er naast het draaien van activiteiten doelen waarnaar het jongerenwerk wil streven. De activiteiten moeten een middel zijn om het doel te bereiken. In de praktijk blijkt echter dat activiteiten op zichzelf staan en dat niet iedere jongerenwerker zich bewust is van de doelstellingen die bereikt moeten worden middels de activiteiten. Bovendien rijst bij mij de vraag in het jongerenwerk: Zijn jongerenwerkers bereid om verder te kijken dan activiteiten en ook achter 'de vraag achter de vraag' van de doelgroep te komen? Op basis van mijn eigen praktijkervaring is het mijn vooronderstelling dat de doelgroep niet alleen binnenkomt om mee te doen met activiteiten, maar dat zij meerdere beweegredenen hebben om bij het jongerenwerk binnen te stappen. Zij komen immers op vrijwillige basis.

Bovenstaande informatie heeft geleid tot de volgende (definitieve) probleemstelling:

Meidenwerkers zijn in staat een grote groep meiden te bereiken en draaien activiteiten die goed bezocht worden. Er is echter niet altijd ruimte om een meisje te leren kennen, om in te spelen op haar vragen en eventueel problemen. De diepgang mist in het werk op het moment dat activiteiten worden gedraaid, maar er minder rekening wordt gehouden met de doelen die het jongerenwerk middels haar activiteiten voor ogen heeft. Het ontbreekt de meidenwerkers aan informatie over hun doelgroep, waardoor er hedendaags vooral activiteiten (streetdance, zang & podia, hiphop) worden gedraaid waarvan verwacht wordt dat een grote groep meiden hierin geïnteresseerd is. Hierdoor wordt er minder stilgestaan bij de belevingswereld en kenmerken van de doelgroep, waar door middel van activiteiten op ingespeeld kan worden en waardoor jongerenwerkers wellicht meer kunnen betekenen dan vooral het voorzien in behoeften, het versterken van sociale vaardigheden en ontwikkelen van talenten.

2.2 Onderbouwing centrale onderzoeksvraag

Om meer voor jongeren te betekenen, om verder te kijken dan alleen het activiteiten aanbod en om achter 'de vraag achter de vraag' te komen, is kennis van de doelgroep nodig. Wie hebben wij voor ons? Wat zijn de beweegredenen om deel te nemen in het jongerenwerk? En wat is hun vraag? Met andere woorden: wat is de belevingswereld en leefstijl van jongeren en hoe kan het jongerenwerk hier beter op inspelen?

Centrale vraagstelling

Bovenstaande vragen zijn gespecificeerd voor het meidenwerk en gebundeld in een centrale onderzoeksvraag die luidt:

Wat is, anno 2010, de kenmerkende leefstijl en leefwereld van meiden in de leeftijd van 14-18 jaar, die het meidenwerk van Stichting DISCK SC&W bezoeken in Leidschendam-Voorburg?

Operationalisatie van begrippen

'Leefstijl'; De stijl van leven heeft in mijn opzicht betrekking op het eet- en beweegpatroon van een meisje en het rook- en drinkgedrag. Daarnaast besteed ik ook aandacht aan seksueel gedrag dat steeds vaker onderwerp van gesprek is en emotionele en internaliserende problemen die vaker onder meisjes voorkomen (Schrijvers & Schoenmaker, 2008).

‘Leefwereld’; Hierin heb ik een vierdeling gemaakt van aspecten waarvan ik denk dat deze een belangrijke rol spelen in het leven van een meisje. De 4 hoofdaspecten zijn: Gezin, Vrienden, School en Vrije Tijd. Daarnaast plaats ik onderwerpen als Inkomen, de Sociale omgeving en Participatie in de Maatschappij ook onder de belevingswereld van een meisje, omdat ik verwacht dat ook deze onderwerpen van belang zijn.

2.3 Verantwoording dataverzameling: Hoe zijn gegevens verzameld?

- Keuze dataverzamelingstechniek

Om een feitelijk beeld te verkrijgen van de leefwereld en -stijl van meisjes van 14 tot 18 jaar die het meidenwerk van Stichting DISCK SC&W in Leidschendam-Voorburg bezoeken, is er gekozen voor een individuele, mondelinge ondervraging in de vorm van een diepte- interview. Dit vanwege de verwachting dat het individueel interviewen van verschillende meisjes de meest realistische en meest effectieve manier is om erachter te komen wat hun leefstijl en leefwereld is. Bovendien kan de interviewer met een diepte-interview de ruimte creëren om “diep in te gaan op redeneringen en motieven van elk individu” (Migchelbrinck, 2009, p. 166). De diepte-interviews zijn afgenomen door de onderzoekster zelf met behulp van een vragenlijst die van tevoren is vastgesteld. De vragenlijst bestaat uit 40 vragen die elk ingedeeld zijn in verschillende categorieën die weer zijn onderverdeeld onder de noemer ‘leefwereld’ of ‘leefstijl’. De vragen, open van karakter, zijn in dezelfde bewoordingen aan alle meisjes voorgelegd. Hoewel de vragen in een bepaalde volgorde gerangschikt zijn, is in de praktijk gebleken dat de inhoud van het gesprek de volgorde van vragen heeft bepaald (als een meisje ineens over haar gezin begon, is de interviewer daar op ingegaan). De meisjes zijn vrij geweest in het formuleren van hun antwoorden en de interviews zijn uitgewerkt in de eigen woorden van de meisjes.

Daarnaast is een literatuuronderzoek gedaan naar de karakteristieken van meisjes en de fase van hun leven waarin zij verkeren. Algemene kennis over de leefstijl en leefwereld van jongeren van nu is opgedaan door middel van de jeugdnota ‘Onze jeugd van tegenwoordig’ van minister Rouvoet (Rouvoet,2009). Deze nota is tevens leidraad geweest in het opstellen van de vragenlijst.

Het afnemen van diepte-interviews (die elk 2 uur of meer hebben geduurd) is effectief en zinvol gebleken. De geïnterviewde meisjes zijn allen uitgebreid ingegaan op de vragen en hebben persoonlijke verhalen op tafel gelegd. Terwijl de onderzoekster niet met elk meisje een band heeft en zij sommige meiden nog niet kende, is opgevallen dat een situatie van vertrouwen, aandacht, rust en humor waarschijnlijk de reden is geweest dat meisjes zo open en diep op de vragen zijn ingegaan. Wanneer je aandachtig en met respect naar hun verhaal luistert, voelen ze de ruimte en nemen ze deze ook om hun verhaal in hun eigen taal kwijt te kunnen. Opvallend is dat de meeste meiden na afloop aan hebben gegeven dat ze het fijn vonden om over zichzelf te praten en om het over dingen te hebben die hen aangaan. Er zijn zelfs meisjes geweest die bepaalde zaken die ze niet eerder met een ander hebben gedeeld voor het eerst hebben gezegd.

De onderzoekster heeft het idee dat deze meisjes weinig sociaalwenselijke antwoorden hebben gegeven. De meeste antwoorden zijn eerlijk en oprecht, hoewel het ook gebleken is dat sommige meisjes bepaalde informatie bewust hebben achtergehouden. Zo heeft een meisje in het interview een mooi beeld geschetst van de relatie met haar broer, terwijl in de praktijk (één van de meidenwerkers kent het meisje persoonlijk) blijkt dat dit meisje de aandacht van haar broer min of meer opeist. Er zal dus een aantal sociaalwenselijke antwoorden gegeven zijn. Dit kan echter ook met de hoeveelheid van de vragen (je zult niet op elke vraag eerlijk en diep in willen gaan) te maken hebben.

Alle informatie die uit de vragenlijsten naar voren is gekomen, is dus van de geïnterviewde meiden zelf verkregen.

- *Selectie onderzoeksgroep*

Bij het selecteren van meisjes waarmee de onderzoekster een diepte-interview wilde afnemen, is er vooral gekeken naar de meest beschikbare meiden die aangaven tijd en zin te hebben om een twee uur durend gesprek aan te gaan. De onderzoekster heeft de meiden geselecteerd die gemakkelijk en snel te bereiken waren, zonder daar verdere eisen aan te stellen (wel in de leeftijd van 14-18 jaar). In de literatuur wordt dit een *gelegenheidssteekproef* genoemd (Migchelbrink, 2009) waarbij personen op een willekeurige, pragmatische manier geselecteerd worden. Toch heeft de onderzoekster in een enkel geval bepaalde meisjes bewust gevraagd, omdat zij verwachtte dat een gesprek met deze meisjes inhoudelijk veel informatie op zou leveren. Met het doel van het onderzoek in het achterhoofd, kennis verzamelen over de leefstijl – en wereld van meisjes van 14 tot 18 jaar die het meidenwerk bezoeken om zo achter ´de vraag achter de vraag´ te komen, heeft de onderzoekster één meisje gevraagd die wekelijks komt en van wie de onderzoekster wist dat zij veel heeft meegemaakt en niet lekker in haar vel zit. Enerzijds omdat de onderzoekster op deze manier wil laten zien dat meidenwerkers meer voor deze meisjes kunnen en moeten doen. Anderzijds vanwege de verwachting dat de selectie van ´extreme gevallen´ kennis op kan leveren over hoe het ´normaal´ gaat, hoe de leefwereld en -stijl over het algemeen gekenmerkt wordt (Migchelbrink, 2009).

Uiteindelijk zijn er zes meisjes in de leeftijd van 14 tot 18 jaar en bezoekers van het meidenwerk van Stichting DISCK SC&W in Leidschendam-Voorburg geweest die geïnterviewd zijn. Daarvan zijn er twee meisjes in de leeftijd van 14 jaar, één van 15 jaar, één van 16 jaar, één van 17 jaar en een meisje van 18 jaar. De etniciteit van de meisjes is in de meeste gevallen de Nederlandse, vaak in combinatie met een andere etniciteit; de Afrikaanse, de Surinaamse, de Hindoestaanse en de Russische etniciteit.

Het aantal van zes meisjes in de leeftijd van 14 tot 18 jaar is wellicht een gering aantal meiden om valide uitspraken te doen over de leefstijl- en leefwereld van de onderzoeksgroep. Zo bestaat het meidenwerk van Stichting DISCK SC&W in Leidschendam-Voorburg uit circa 30 meiden. Vanwege de late start van het onderzoek (er is lange tijd nagedacht over de invulling van het onderzoek en er is eerst een periode geweest van verkennen en het opzetten van meidenactiviteiten) moesten er zoveel mogelijk meiden in een korte tijd benaderd worden. Het plan was om minimaal 10 meiden te benaderen, maar vanwege het korte tijdsbestek en andere studieactiviteiten naast dit praktijkonderzoek, zijn er uiteindelijk 6 meiden benaderd. Bovendien heeft elk gesprek 2 uur of langer geduurd en kon het daardoor in de meeste gevallen niet in één keer worden afgenomen. De geïnterviewde meiden konden vaak een halfuur á een uur tijd vrijmaken, waarna zij deel wilden nemen aan een meidenactiviteit. De 6 meiden die geïnterviewd zijn weerspiegelen dus niet de gehele doelgroep van meiden van Stichting DISCK SC&W. Toch zijn er uit de gegevens die verzameld zijn, door middel van het interviewen van 6 meiden, wel opvallende punten te zien in de leefwereld –en stijl van de geïnterviewde meiden. Er zullen daarom meerdere meiden benaderd moeten worden om een beter en representatiever beeld te schetsen van de leefwereld –en stijl van meiden in de leeftijd van 14 tot 18 jaar die het meidenwerk van Stichting DISCK SC&W in Leidschendam-Voorburg bezoeken (zie paragraaf 6.2: Suggesties voor nader onderzoek).

Er is om verschillende redenen gekozen voor de leeftijd van 14 tot 18 jaar. Ten eerste vanwege het gegeven dat de meeste meiden die het meidenwerk van Stichting DISCK SC&W bezoeken binnen deze leeftijdscategorie vallen (de meeste meiden zijn 16 of 17 jaar). Ten tweede omdat er ook een brug moet zijn naar de literatuur en de keuze daarom is gemaakt om meiden te benaderen die zowel in dezelfde *leeftijdscategorie* vallen als in dezelfde *levensfase*. Op basis van deze gegevens is er gekozen voor de levensfase ´de adolescentie´ waar meisjes in de leeftijd van 14 tot 18 jaar zich in bevinden. Zo maken meisjes van 12 nog deel uit van de *tienerleeftijd* en mogen meiden van boven de 18 jaar zich al rekenen tot *jongvolwassenen*. Op deze manier is de leeftijdscategorie samengesteld en is er bewust voor gekozen niet de gehele doelgroep van meiden in de leeftijd van 12 tot 23 jaar als onderzoeksgroep te selecteren.

Hoofdstuk 3: Theoretische onderbouwing; meiden in de adolescentie

De doelgroep van dit afstudeeronderzoek, meiden van 14 tot 18 jaar, bevinden zich allen in de adolescentiefase. In deze paragraaf wordt er ingegaan op deze levensfase, op de ontwikkelingstaken die er van een adolescent (vanwege de onderzoeksgroep in dit rapport in de vrouwelijke vorm genoemd) verwacht worden en op kenmerkende problemen waar meisjes in deze periode mee kunnen kampen.

3.1 Ontwikkelingstaken van meiden in de adolescentie

De belevingswereld van de meisjes van de onderzoeksgroep kan in deze periode sterk gekleurd worden door de fase waarin zij op dit moment verkeren: de adolescentiefase. Ook de stijl van leven kunnen zij aanpassen aan de ontwikkelingstaken die van hen verwacht worden. Ontwikkelingspsychologisch gezien kun je bijvoorbeeld verwachten dat ze meer met vriendinnen omgaan en met hen gaan experimenteren met alcohol of met een bepaalde kledingsstijl, omdat er van hen een bepaalde mate van zelfstandigheid verwacht wordt. Hierna zal ik stilstaan bij de ontwikkelingstaken van meisjes in deze fase van hun leven. Deze opsomming van ontwikkelingstaken is voortgekomen uit literatuurstudie (met name ontwikkelingspsychologische literatuur). Er is een selectie gemaakt van de ontwikkelingstaken die het meest van belang zijn voor meiden in deze fase van hun leven.

De adolescentie wordt in de literatuur gezien en in de praktijk vaak ervaren als een moeilijke, stressvolle periode. Stanley Hall (1999, zoals beschreven in Kohnstamm, 2009) zag het als een periode van *Storm and Stress*, een periode waarin de adolescent continu heen en weer geslingerd wordt en leeft tussen uiterste gemoedstoestanden. Een meisje kan het ene moment dus diep ongelukkig zijn door een gebrek aan houvast, het andere moment kan zij het uitschreeuwen van geluk doordat zij weer grip op haar leven heeft.

- *Ontwikkelingstaak: Meisjes moeten zelfstandig en autonoom worden*

In de adolescentiefase wordt er van een adolescent verwacht dat zij in steeds grotere mate *zelfstandig* wordt. De maatschappij verwacht van de onderzoeksgroep dat een meisje een persoon wordt die op haar eigen benen kan staan en dat zij in toenemende mate zelf verantwoordelijk wordt voor de keuzen die zij maakt. Deze ontwikkelingstaken sluiten nauw aan bij het doel van het jongerenwerk van Stichting DISCK SC&W: *Jongeren zelf keuzes leren maken en de consequenties hiervan leren inzien en aanvaarden. Dit op basis van hun eigen kracht en (on)mogelijkheden* (Stichting DISCK, 2009).

Er wordt in deze fase heel wat van meiden verwacht. Zo zijn *verantwoordelijkheid, vrijheid en onafhankelijkheid* terugkerende begrippen in de literatuur die kenmerken wat er tussen de kindertijd en de volwassenheid verandert. Daarnaast is *psychosociale rijpheid* een belangrijke term, die niet veel verschilt van bovenstaande begrippen. Er wordt van meisjes verwacht dat zij *individueel bekwaam* worden; dat zij eigen initiatief durven nemen, dat zij zichzelf leren beheersen en dat zij een gezonde mate van zelfvertrouwen opbouwen. Daarnaast moet een meisje leren *interpersoonlijk bekwaam* te worden, wat betekent dat zij leert communiceren, leert anderen te vertrouwen, relaties aan te gaan en te onderhouden. Ten slotte *sociale bekwaamheid* wat inhoudt dat een meisje openstaat voor andere mensen, tolereert wat afwijkt van eigen principes, normen en waarden en accepteert dat aspecten van de samenleving kunnen veranderen (Greenberger & Sorenson, 1974).

Eerder is genoemd dat van een adolescent verwacht wordt dat zij steeds meer een apart individu wordt. Hiervoor is het nodig dat de adolescent loskomt van de emotionele afhankelijkheid van haar ouders. Als kind is het beeld van de ouders vooral de richtlijn geweest voor haar doen en laten. Als adolescent moet zij dat richtsnoer los kunnen laten, zodat zij autonoom kan worden; zelf kan kiezen wat zij wil, hoewel nog steeds rekening houdend met wat ouders belangrijk vinden. Ouders blijven wat betreft persoonlijke relaties, school en vrije tijd de belangrijkste raadgevers. Enerzijds blijven jongeren op het gebied van waarden, normen, relaties en attitudes zich in hoge mate richten (en lijken) op hun ouders. Anderzijds willen jongeren graag een eigen persoon zijn, anders dan volwassenen. Zij wijken daarom af met hun stijl, hun smaak en hun voorkeuren. Daarnaast blijven adolescenten, ondanks de grotere mate van vrijheid die zij krijgen, behoefte houden aan betrokkenheid en zorg van hun ouders. Een adolescent heeft ouders nodig die zich met hen blijven bemoeien, want om te groeien hebben zij weerstand nodig (Prins, 2008).

Het oefenen in autonomie in de maatschappij

Adolescenten kunnen niet alleen binnenshuis oefenen in autonomie; de maatschappij biedt ook de gelegenheid om te voorzien in de behoefte aan het zelf nemen van beslissingen. Zo krijgen meisjes als adolescenten in sommige opzichten volwassen privileges en dus de daarbij behorende eigen verantwoordelijkheden. Je hebt op je achttiende bijvoorbeeld het recht om te stemmen en je mag aan het einde van de leerplicht deelnemen aan het arbeidsproces. Het hebben van deze privileges heeft ook invloed op het zelfbeeld van adolescenten. Ze worden indirect gestimuleerd om over zichzelf na te denken, omdat ze moeten beslissen op welke manier en wanneer ze wel of niet van de privileges gebruik willen maken. De afwegingen die adolescenten moeten maken, dwingen hen prioriteiten en consequenties onder ogen te zien. Dat je van je ouders mag roken, kan er bijvoorbeeld toe leiden dat je je gaat afvragen of je wel wilt roken. Positieve ervaringen in de nieuwe status zijn hierbij belangrijk voor het opbouwen van een positief zelfbeeld (Kohnstamm, 2009).

- Ontwikkelingstaak: Meisjes moeten een eigen persoonlijkheid ontwikkelen

Naast dat de adolescentie een periode is waarin de adolescent moet kunnen oefenen in het loskomen uit het 'ouderlijk milieu' en moet kunnen oefenen in autonomie, is het ook belangrijk dat zij een eigen persoonlijkheid ontwikkelt. Iemand die op eigen benen moet kunnen staan, moet ook zelf iemand zijn. Je moet als adolescent eigenlijk een vast patroon in je manieren van doen en in je normen en waarden vormen, zodat je herkenbaar voor anderen en voorspelbaar voor jezelf bent (Kohnstamm, 2009).

- Ontwikkelingstaak: Meisjes moeten een positief zelfbeeld en positieve zelfwaardering ontwikkelen

In het vormen van een persoonlijkheid is het belangrijk om een zelfbeeld te ontwikkelen. Dat wil zeggen de ideeën die een adolescent over zichzelf heeft en wat de adolescent over zichzelf weet (zelfkennis). Het zelfbeeld van de adolescent bestaat niet alleen uit zelfkennis (cognitief), maar ook uit zelfwaardering (affectief). Bevestiging van zelfwaardering is belangrijk (zeker voor de vaak onzekere en kwetsbare meiden), want dit geeft trots en voldoening. Dit is tevens gunstig voor een positief zelfbeeld. Wanneer een adolescent zichzelf minder waardeert (bijvoorbeeld wanneer zij een beeld heeft hoe zij zou willen zijn, maar hierin tekortschiet), zakt het zelfbeeld en kan dit leiden tot schaamte en kwaadheid. Het bereiken van een positief zelfbeeld –en dus een positieve zelfwaardering– is een kernthema voor meisjes in de adolescentie. De zelfwaardering van adolescenten daalt vaak aan het begin van de adolescentie, bereikt in het midden een dieptepunt en stijgt daarna snel. Een belangrijke oorzaak van de daling is dat adolescenten zich voor hun 'Ideaal-Ik' ('zo zou ik graag willen zijn') meer gaan richten op leeftijdgenoten of anderen dan hun ouders en daar hun zelfwaardering aan ontleen. Maar tegenover anderen moeten zij zich meer waarmaken dan tegenover hun ouders. Van ouders krijgen zij nu eenmaal onvoorwaardelijke waardering (Kohnstamm, 2009).

In de adolescentiefase ervaren jongeren af en toe stress wanneer er nieuwe eisen op hun pad komen. Deze eisen maken jongeren (tijdelijk) onzeker of zij er wel aan kunnen voldoen. Het zelfbeeld heeft het zwaar als jongeren een moment hebben van mislukking, omdat ze niet aan hun ideaalbeeld voldoen. Meisjes hebben vaker last van gevoelens van angst, onzekerheid en neerslachtigheid dan jongens (Prins, 2008).

Een reden waarom er aandacht wordt geschonken aan de zelfwaardering en het zelfbeeld van jongeren, is enerzijds omdat het een kernthema is in de adolescentie, anderzijds omdat meisjes hierin andere ontwikkelingen laten zien dan jongens. Meisjes lijden vaker onder een negatief zelfbeeld en een lage zelfwaardering dan jongens. Dit heeft de volgende oorzaken:

- Meisjes worden onzeker over hun veranderende uiterlijk. Dat zij schaamhaar krijgen, borsten en heupen krijgen, maakt dat zij onzeker worden over hun seksuele aantrekkelijkheid. Ook jongens moeten omgaan met veranderingen in hun lichaam, maar de combinatie met onderstaande 'handicaps' maakt dat meisjes eerder geneigd zijn zichzelf minder te waarderen.
- Meisjes gaan menstrueren en zien dit vaak als een lichamelijk ongemak. Bovendien hebben de schommelingen in hun stemming invloed op hun zelfbeeld en zelfwaardering.
- Er is een breuk te zien in wat van meisjes verwacht wordt in de adolescentie vergeleken met hun kindertijd. Terwijl aardigheid, meegaandheid, aanpassing en gevoeligheid voor sociale relaties bij

kleine meisjes worden benadrukt, wordt van kleine jongens al meer zelfstandigheid verwacht, meer opkomen voor zichzelf. In de adolescentie moeten jongeren zich meer op eigen kracht zien te redden en moeten zij op kunnen komen voor zichzelf. Jongens zijn daarin dus over het algemeen beter op voorbereid dan meisjes, omdat ze dit al meer in hun kindertijd hebben kunnen oefenen (Kohnstamm, 2009).

- *Ontwikkelingstaak: Meisjes moeten een eigen identiteit vormen*

Ook het vormen van een eigen identiteit is van belang in de adolescentiefase. Identiteit verschilt van zelfbeeld, omdat het zelfbeeld meer met kennis en beeld te maken heeft en identiteit met gevoel. Het gevoel dat de adolescent één en dezelfde persoon is in allerlei situaties en stemmingen (Nelis & van Sark, 2009). Dit begrip is verbonden met de theorie van Erikson (1964, zoals beschreven in Kohnstamm, 2009) die identiteit schetst als “een rode draad die alles in en rond een persoon samenbundelt”. Dit ik-besef wordt in de puberteit continu op de proef gesteld door alle lichamelijke, cognitieve en sociale veranderingen die een puber meemaakt. Zo is het voor een 15jarig meisje verwarrend dat zij zich bij haar grootouders heel anders voelt en gedraagt dan in haar vriendengroep, terwijl ze zich in beide situaties thuis voelt. De adolescent moet eigenlijk op zoek gaan naar stabiliteit. Door zelfkennis en weten wat je wilt en wat niet, kun je jezelf als eenheid, als identiteit beleven.

- *Ontwikkelingstaak: Meisjes moeten autoriteiten en instanties kunnen accepteren*

Een meisje moet in de adolescentieperiode kunnen accepteren dat er instanties of personen zijn die boven je gesteld zijn. Meisjes moeten leren opkomen voor hun eigen belang, binnen geldende regels en codes (Feldman, 2007).

- *Ontwikkelingstaak: Meisjes moeten zorgen voor een goede conditie en uiterlijk waar ze tevreden mee is*

Wat betreft gezondheid en uiterlijk moet een meisje kunnen zorgen voor een goede lichamelijke conditie en een uiterlijk waar zij zich prettig bij voelt. Ze moet daarnaast kunnen zorgen voor goede voeding en ze moet overmatig risico kunnen vermijden (Feldman, 2007).

- *Ontwikkelingstaak: Meisjes moeten kennis en vaardigheden opdoen voor het uitvoeren van werk*

Op het gebied van onderwijs of werk moet een meisje in de adolescentieperiode kennis en vaardigheden opdoen om een beroep uit te kunnen oefenen (Feldman, 2007).

- *Ontwikkelingstaak: Meisjes moeten een eigen woonsituatie kunnen creëren en onderhouden*

Ten slotte moet een meisje op zoek gaan of een plek kunnen creëren waar zij goed kan wonen en moet zij leren omgaan met haar huisgenoten of familie (Feldman, 2007).

3.2 Behoeften van meisjes in de adolescentie

Bovenstaande informatie over de ontwikkelingstaken van een meisje in de adolescentie is nuttig bij het vinden van een antwoord op de onderzoeksvraag (wat is, anno 2010, de kenmerkende leefwereld en –stijl van meisjes in de leeftijd van 14-18 jaar die het meidenwerk van Stichting DISCK SC&W in Leidschendam-Voorburg bezoeken?). Gegevens over de leefwereld en –stijl van deze meisjes kunnen niet alleen bij meisjes zelf ingewonnen worden, ook hun levensfase en de daarbij behorende ontwikkelingstaken bepalen hun beleving en stijl van leven. Het is bijvoorbeeld zinvol te weten dat van meisjes verwacht wordt dat zij een positief zelfbeeld ontwikkelen, maar dat zij vaak de neiging hebben zichzelf minder te waarderen door allerlei veranderingen die zij moeten doorstaan. Naast wat er van een meisje verwacht wordt, heeft zij zelf ook behoeften. Het is tevens van belang rekening te houden met de behoeften van meisjes, want ook in hun belevingswereld en stijl van leven zullen zij hiernaar op zoek gaan.

- Meisjes hebben behoefte aan hulp, adviezen en begeleiding bij het zelf ondernemen van allerlei zaken en bij het aangaan van verantwoordelijkheden. Een meisje heeft een gevoel van acceptatie en liefde voor haar persoon nodig.
- Meisjes hebben het nodig dat hen mogelijkheden worden aangeboden, dan hun eigen interesses gestimuleerd worden en dat zij op weg geholpen worden.

- Meisjes hebben gedoseerd zorg, begeleiding en aandacht op initiatief van volwassenen nodig en tevens een veilige experimenteeruimte. Hierbij moeten volwassenen normerend kunnen optreden met duidelijke regels en grenzen. Zij moeten meisjes het gevoel kunnen geven dat zij serieus worden genomen. Dit alles in een stabiele omgeving waarbij duidelijkheid en voorspelbaarheid een grote rol spelen. Meisjes hebben behoefte aan goede informatie over de veranderingen die ze doormaken. Volwassenen moeten hen bijvoorbeeld seksuele voorlichting kunnen geven of aanwijzingen voor zelfverzorging. Zij hebben vooral behoefte aan het leren benoemen van hun gevoelens en gedrag (de Wit, van der Veer & Slot, 1995).

3.3 Kenmerkende problemen van meisjes in de adolescentie

In deze paragraaf worden enkele specifieke problemen genoemd die vooral voorkomen onder meisjes. De vraag kan zijn of deze problemen ook van invloed zijn op de leefwereld en leefstijl van de onderzoeksgroep. Gezien de specifieke problemen van meisjes is het niet verwonderlijk dat zij in het jongerenwerk apart de aandacht krijgen. Meisjes verschillen nu eenmaal van jongens en deze verschillen zijn vooral te zien in de adolescentieperiode. De problematiek die de adolescentiefase voor meisjes met zich meebrengt, verschilt bovendien van de problemen die jongens over het algemeen hebben.

Meisjes hebben een lager zelfbeeld en eerder een gebrek aan zelfvertrouwen

Meisjes zijn over het algemeen strenger voor zichzelf dan jongens. Zij zullen dus minder snel tevreden over zichzelf zijn in vergelijking met jongens. Daarnaast vinden meiden het belangrijker wat anderen van hen vinden en zij zullen uitlatingen en opmerkingen van anderen daarom sneller aantrekken (Nelis & van Sark, 2009).

Meisjes hebben sneller last van schuld en schaamtegevoelens

Meisjes hebben meestal een ideaalbeeld; hoe ze zouden willen zijn. Dit kunnen slanke modellen zijn of mooie popsterren. Als meisjes niet voldoen aan het bredere ideaalbeeld dat ze van zichzelf hebben, gaan ze zich schamen. Ze zouden bij een bepaalde groep willen horen of ze willen bepaalde eigenschappen hebben. Zij kunnen zich schuldig voelen als ze iets doen wat tegen hun geweten ingaat. Een meisje kan dan het gevoel krijgen dat ze slecht is en probeert dat meestal goed te maken (Kohnstamm, 2009).

Meisjes hebben vaker last van eetproblemen

Meisjes tobben meer over hun uiterlijk dan jongens. Ook eetproblemen komen bij meisjes vaker voor, omdat ze willen lijnen. Ze kunnen zich echter niet altijd aan het dieet houden en maken zichzelf daarvoor verwijten. Hoewel dit nog gezien kan worden als normale vormen van onzekerheid, wordt de grens overschreden bij anorexia- en bulimia nervosa. Een belangrijke oorzaak hiervoor kan een verstoord lichaamsbeeld zijn. Meisjes kunnen snelle veranderingen in hun lichaamsvormen meemaken, waardoor hun vertrouwde lijfelijke gevoel langzaam verdwijnt. Een meisje ziet in de spiegel een 'uitgedijd' lichaam, omdat het uitgedijd voelt: er zit nu eenmaal meer vet dan toen zij jonger was. Daarnaast wordt vaak ook het slanke ideaalbeeld genoemd waar meiden gevoelig voor zijn. Meisjes zien in te slanke modellen een voorbeeld en proberen zich aan hen te spiegelen (Kohnstamm, 2009).

Meisjes hebben vaker last van depressieve gevoelens

Ook depressie komt vaker bij meisjes voor en dat heeft waarschijnlijk te maken met het gegeven dat meisjes hun problemen meer verinnerlijken. Doordat meisjes deze neiging hebben, levert hen dat een grotere kans op depressie als er ineens erg veel van hun stressbestendigheid gevraagd wordt door alles wat zij meemaken. Belangrijke risicofactoren voor het ontwikkelen van een depressie zijn hormonale ontregelingen, een negatief zelfbeeld, een uitzichtloze toekomst en een negatieve manier om succes en falen te verklaren (succes bij de ander neerleggen, maar bij falen de schuld bij jezelf leggen) (Kohnstamm, 2009).

Kortom: Meisjes hebben het moeilijker?!

Uit het bovenstaande blijkt wel dat meiden specifieke problemen kunnen hebben die vaak moeilijker te ontdekken zijn dan de gedragsproblemen die jongens laten zien. Meisjes blijken het in hun puberteit ook meestal moeilijker te hebben dan jongens.

De volgende vier punten springen het meest in het oog in mijn literatuurstudie:

1. Meisjes zijn door hun aard en opvoeding eerder geneigd om problemen te verinnerlijken en op zichzelf te betrekken. Dit maakt meisjes emotioneel kwetsbaarder (Nelis & van Sark, 2009).
2. Meisjes ontlenen hun gevoel van eigenwaarde meer dan jongens aan hoe anderen hen vinden. Jongens vinden hun eigen prestaties belangrijker als het gaat om een gevoel van eigenwaarde (Kohnstamm, 2009).
3. De vaker ongelukkige gevoelens hebben ook te maken met de sterkere (na)druk die bij hen ligt op hun uiterlijk. In hun kinderjaren was het zelfvertrouwen van meisjes, hun gevoel van competentie en hun eigenwaarde nog gebaseerd op wat zij kunnen en kennen (hoe goed ze meekomen op school, hoe behendig ze zijn in sport). In de puberteit is voor het zelfvertrouwen van meisjes echter niet langer de eigen kundigheden en vaardigheden de belangrijkste bron. Hun zekerheid heeft dan te maken met hoe aantrekkelijk zij zijn in de ogen van jongens. Het uiterlijk is in deze fase van hun leven dus belangrijk, waardoor ze sneller dan hun mannelijke leeftijdgenoten onzeker over hun uiterlijk kunnen zijn (Kohnstamm, 2009).
4. Meisjes hebben te maken met hormonaal verstoorde stemmingen. Zij kunnen daar vooral last van hebben in de dagen voor de menstruatie. Zij kunnen zomaar dwars gedrag vertonen of ineens hard uitvallen. De hormonen zorgen ervoor dat ze prikkelbaarder worden (Kohnstamm, 2009).

3.4 De adolescentiefase van niet-westerse meisjes; een extra moeilijkheid

Omdat de meiden die het meidenwerk van Stichting DISCK SC&W in Leidschendam-Voorburg bezoeken verschillende achtergronden hebben en meiden met een andere afkomst ook tegen specifieke problemen aan kunnen lopen in de adolescentie, is ervoor gekozen een aparte paragraaf te wijden aan de adolescentiefase en specifieke moeilijkheden voor niet-westerse meisjes. De link met de leefstijl en leefwereld van deze meisjes is ook hier te leggen. Men kan zich bijvoorbeeld afvragen of niet-westerse meisjes een andere stijl van leven en een andere belevingswereld laten zien en of zij hierin extra moeilijkheden ervaren. Hoewel er binnen de verschillende culturen ook verschillen bestaan, bijvoorbeeld tussen Marokkaanse en Surinaamse meisjes, wordt dit niet beschreven. Het onderzoek moet afgebakend blijven en daarom is ervoor gekozen hier niet verder op in te gaan.

De adolescentiefase brengt voor allochtone jongeren vaker meer onzekerheden met zich mee dan voor autochtone jongeren (Eldering, 2006). Allochtone meisjes moeten een weg vinden tussen de normen en waarden van de cultuur die zij thuis meekrijgen en normen en waarden van de westerse samenleving waarmee zij op school en in contact met Nederlandse leeftijdgenoten in aanraking komen. Meisjes uit niet-westerse gezinnen zijn gewend dat zij streng in de gaten worden gehouden en worden door mannelijke familieleden gecontroleerd. Zij kunnen er moeite mee hebben als zij geconfronteerd worden met de Nederlandse, vaak autoritatieve manier van opvoeden waarin meisjes van dezelfde leeftijd meer vrijheid en inspraak hebben, terwijl zij met het bereiken van de puberteit hun bewegingsruimte beperkt zien.

De adolescentiefase voor niet-westerse meisjes

Naast het gegeven dat de adolescentiefase voor allochtone jongeren meer onzekerheden met zich mee kan brengen dan voor autochtone jongeren, kan de adolescentiefase voor jongeren uit niet-westerse samenlevingen er ook anders uit zien. De adolescentie wordt meer dan bij autochtonen gezien als een fase waarin adolescenten zich moeten voorbereiden op een volwassen bestaan, in plaats van een periode waarin ze relatief vrij kunnen zijn (Pels, 2003). Zo horen Marokkaanse meisjes vanaf twaalf à vijftien jaar zelfstandig gezinstaken te kunnen verrichten en moeten zij weten hoe het in moreel en sociaal opzicht hoort. Veel allochtone moeders ervaren de adolescentiefase als lastig, omdat hun kinderen mondiger en eigenwijzer worden. De oudere generatie van allochtone ouders denkt dat zij vanaf de puberteit alleen nog sturend en controlerend hoeft op te treden. Bij de jongere generatie groeit steeds meer het besef dat kinderen in hun sociale en emotionele ontwikkeling ook in deze leeftijd de steun en begeleiding van hun ouders nodig hebben (van Keulen & van Beurden, 2006). Vanaf ongeveer achttien à twintig jaar wordt een meisje geacht volwassen te zijn en verantwoordelijkheid voor zichzelf en anderen aan te kunnen.

Bovendien zijn er in de adolescentiefase binnen allochtone gezinnen nog duidelijkere sekseverschillen te zien dan binnen autochtone gezinnen. Voor meisjes uit niet-westerse samenlevingen eindigt de

adolescentie bijvoorbeeld meestal twee jaar na de puberteit, vaak met een huwelijk. Voor allochtone jongens duurt de puberteit meestal langer. Jongens hebben in deze culturen namelijk een langere leerperiode nodig om volwassen te worden dan meisjes. Meisjes worden bij hun huwelijk min of meer volwassen, maar zij krijgen meestal een beperkte autonomie (Eldering, 2006).

Terwijl in de Nederlandse, westerse samenleving meiden zich voorbereiden op een zelfstandig leven apart van hun familie, blijven meiden afkomstig uit een niet-westerse samenleving economisch en emotioneel nog sterk afhankelijk van hun familie (Eldering, 2006). Allochtone meisjes brengen de meeste tijd door met volwassen vrouwelijke familieleden. Met volwassenen mannelijke familieleden hebben zij minder contact. Meisjes brengen bovendien veel meer tijd door met vrouwen van verschillende leeftijden, terwijl jongens vaker activiteiten met leeftijdgenoten van dezelfde sekse uitvoeren. In westerse samenlevingen daarentegen brengen adolescenten een groot deel van de tijd op school of met vrienden door. Wanneer zij thuis zijn, hebben zij zowel met hun vader als met hun moeder contact (Eldering, 2006).

In de adolescentiefase van allochtone meisjes blijft de familie dus de belangrijkste socialiserende instantie, maar worden leeftijdgenoten steeds belangrijker. De meeste allochtone jongeren blijven hun moeder als belangrijkste steun zien, belangrijker dan hun vrienden (Korf, Wouters, Place & Koet, 2008). Volwassenen bepalen nog vaak de activiteiten en de hoeveelheid vrije tijd die meiden met leeftijdgenoten doorbrengen. Vaak is het de vader die de regels bepaalt waaraan zijn adolescente dochters zich moeten houden. Deze regels hebben dan vooral betrekking op het gedrag buitenshuis (vrije tijd, vriendjes, uitgaan). Vertrouwen is hierbij van groot belang. Dochters moeten het vertrouwen van hun vader winnen en vader moet leren zijn adolescente dochters vertrouwen te geven (Eldering, 2006).

Opvoedingsdoelen ouders van invloed op de adolescentiefase van niet-westerse meisjes

Hoewel autochtone ouders meer waarde hechten aan autonomie (verantwoordelijkheidsgevoel hebben, voor jezelf opkomen), vinden allochtone ouders het belangrijker dat adolescenten zich conformeren aan de groep. Van allochtone meisjes wordt verwacht dat zij respect hebben voor ouderen, goede manieren hebben en hun ouders gehoorzamen. Bij de Turkse en Marokkaanse gemeenschap betekent dit ook dat kinderen zich aan de islamitische voorschriften houden. Sommige ouders vinden, vooral voor meisjes, een gevoel voor schaamte hebben en bescheidenheid belangrijk. De jongere generatie van deze ouders vindt schaamte echter tegenwoordig minder belangrijk dan in hun eigen jeugd en merkt ook dat hun kinderen bijvoorbeeld meer openlijk over seks praten. Voor Chinese en Surinaams-Creoolse ouders betekent conformiteit bovendien: het rechte pad volgen (van Keulen & van Beurden, 2006). Allochtone ouders hebben daarnaast prestatie als opvoedingsdoel hoog staan vergeleken bij autochtone Nederlanders. Met name de Marokkaanse, Turkse en Chinese ouders blijven grote waarde hechten aan conformiteit, in de zin van respect, bescheidenheid en volgzaamheid (CBS, 2010).

Autochtone ouders hechten dus minder betekenis aan conformiteit, zoals gehoorzaamheid of prestatiegerichtheid. Autonomie en sociaal gevoel staan bij hen boven aan de opvoedingsdoelen. Surinaams-Creoolse ouders hechten tevens grote waarde aan het ontwikkelen van een sterke persoonlijkheid, vooral voor meisjes. Zij hopen dat hun kinderen duidelijke keuzes kunnen maken, weten wat ze willen en zich zelfverzekerd en vol vertrouwen voelen (van Keulen & van Beurden, 2006). Allochtone *jeugdigen* vinden zelfstandig kunnen denken of gehoorzaamheid en respect voor hun ouders belangrijke waarden in hun adolescentiefase (Martens, 1999). Zij waarderen de opvoedingsdoelen prestatie en conformiteit, evenals hun ouders, het hoogst (Korf et al, 2008). Marokkanen en Turken vinden het veel belangrijker dat jongeren hun ouders gehoorzamen en vooral respect voor hen hebben. Surinamers en Antillianen hechten er tevens sterk aan dat oudere kinderen respect voor hun ouders hebben. Autochtone adolescenten vinden het minder belangrijk om gehoorzaam aan hun ouders te zijn. Marokkaanse en Turkse adolescenten vinden daarnaast dat oudere familieleden meer invloed moeten hebben. Allochtone jongeren houden dus rekening met het oordeel van hun ouders en hechten veel waarde aan harmonie binnen de familie. De veranderingen die allochtone jongeren wensen, liggen op het vlak van meer bewegingsvrijheid en meer communicatie met hun ouders (Korf et al, 2008).

Niet-westerse meisjes in het onderwijs: op weg naar gelijke kansen!

Ouders van allochtone jongeren hechten wat betreft de schoolcarrière van hun kinderen vaak veel waarde aan prestatiegerichtheid en aan het handhaven van belangrijke religieuze en culturele tradities. Zij vinden het belangrijk dat hun kinderen via een carrière in het onderwijs stijgen op de maatschappelijke ladder. Daarom vinden zij contact leggen met autochtone Nederlanders belangrijk, maar tegelijkertijd hechten zij ook waarde aan het behoud van de eigen taal. Zij kunnen bang zijn voor het verwesteren van hun kinderen als deze op school in aanraking komen met het Nederlandse onderwijs (van Keulen & van Beurden, 2006).

Allochtone jongeren van nu vinden het belangrijk om een hoge opleiding te volgen en een goede baan te vinden. Allochtone meisjes proberen via het onderwijs vaak hun weg naar gelijke kansen te vinden. Hoewel de onderwijspositie van allochtone leerlingen in de loop van de jaren is verbeterd, worden allochtone meisjes nog steeds vaak ten onrechte doorverwezen naar lagere studierichtingen. Allochtone meisjes doen het gemiddeld wel beter in het voortgezet onderwijs dan allochtone jongens. Zij volgen vaker de HAVO of het VWO dan allochtone jongens. Tevens verlaten meisjes minder vaak het voortgezet onderwijs zonder diploma en hebben zij minder vertraging en voortijdig schooluitval (CBS, 2008). Dat meisjes bezig zijn met een inhaalslag in het onderwijs blijkt ook uit het 'Jaarrapport Integratie' van het Centraal Bureau voor de Statistiek. Daarin wordt duidelijk dat het aandeel van niet-westerse allochtonen in de instroom van het hoger onderwijs de afgelopen tien jaar sterk is toegenomen. 'De relatieve instroom van niet-westerse allochtone meisjes is zelfs vergelijkbaar met die van autochtone meisjes' (CBS, 2008, p. 13).

De oorzaken voor schooluitval liggen bij meisjes anders dan bij jongens. Bij jongens worden gedragsproblemen als voornaamste oorzaak aangegeven voor slechte resultaten of schooluitval, terwijl het bij de meisjes meestal samenhangt met huishoudelijke verplichtingen thuis, een voorgenomen huwelijk of een gebrek aan ondersteuning om verder te studeren (CBS, 2008). Verder studeren zorgt bij meisjes nog vaak voor een ambivalente positie. Aan de ene kant worden zij hiervoor gewaardeerd vanuit de gemeenschap, maar aan de andere kant is er ook de angst voor vervreemding van de eigen etniciteit. Allochtone medestudenten blijken hierin een sterke ondersteunende rol te vervullen. De steeds groeiende groep verder studerende allochtone meisjes heeft ook een voorbeeldfunctie en doorbreekt het idee dat verder studeren niet is weggelegd voor meisjes (CBS, 2008).

De scholen en leerkrachten spelen eveneens een rol bij het bewerkstelligen van gelijke kansen voor allochtone meisjes in het onderwijs. Te vaak worden allochtone meisjes met betrekking tot het onderwijs als één (homogene) groep beschouwd. 'De lage motivatie voor een zelfstandige maatschappelijke positie, die wellicht bij een bepaalde groep aanwezig is, wordt dan als maatstaf gehanteerd voor alle allochtone meisjes (Steunpunt Allochtone Meisjes & Vrouwen, 2000).

3.5 Specifieke vragen/ moeilijkheden voor allochtone meisjes

Meer moeilijkheden en verantwoordelijkheden door achtergrond en hulp die hun ouders nodig hebben

Vanwege hun niet-westerse achtergrond hebben allochtone meisjes nog steeds een achterstand op hun autochtone leeftijdgenoten, maar deze afstand wordt geleidelijk wel kleiner (CBS, 2008, p.3). De niet-westerse meisjes van de onderzoeksgroep behoren tot de tweede generatie die hoger opgeleid is en meer kansen heeft. Hun ouders zijn echter van de eerste generatie en hebben bijvoorbeeld nog een moeilijke positie op de arbeidsmarkt die zeker kwetsbaar is bij 'economische tegenwind' (CBS, 2008, p.3). De niet-westerse meisjes van deze generatie zijn bovendien vaak meer georiënteerd op de Nederlandse samenleving dan hun ouders (die zich nog sterker richten op het herkomstland). Zij zullen hun ouders dus moeten helpen met de Nederlandse taal en integratie in de Nederlandse samenleving en zij leven vaker in achterstandswijken, omdat niet-westerse allochtonen vaak minder te besteden hebben dan autochtonen (CBS, 2008). De inkomens- en arbeidspositie van de meisjes van de huidige generatie is echter veel rooskleuriger dan die van hun ouders. Zij zijn als tweede generatie jong, beter opgeleid, economisch zelfstandig en hebben vaak een hoger inkomen (CBS, 2008, p. 16). Doordat niet-westerse meisjes moeten tolken voor hun ouders bij instanties of in het ziekenhuis kunnen deze meisjes echter meer verantwoordelijkheden toebedeeld krijgen dan bij hun leeftijd past (van Keulen & van Beurden, 2006). Dit kan voor hen een extra moeilijkheid zijn.

Moelijkheden in het ontwikkelen van een eigen identiteit

De identiteitsontwikkeling van allochtone meisjes hoeft niet problematisch te verlopen, maar brengt vaak wel specifieke ervaringen met zich mee. Doordat allochtone meisjes ‘tussen twee werelden’ leven, kunnen zij moeilijkheden ervaren in het ontwikkelen van een eigen persoonlijkheid (wie ben ik?). Ze zijn op zoek naar ruimte voor het ontwikkelen van een eigen identiteit maar worden tegelijkertijd beperkt in hun bewegingsvrijheid.

Allochtone meisjes komen tijdens deze periode vaak in confrontatie met zichzelf en de hen omringende wereld. Doordat zij moeten leven tussen twee ‘werelden’ met elk hun eigen vanzelfsprekendheden is het ontplooiën van een eigen identiteit waarin diverse culturen verweven zitten een niet vanzelfsprekende opdracht. Allochtone meisjes worden bovendien vaak geconfronteerd met een versmalling van hun keuzemogelijkheden als zij de adolescentieperiode bereikt hebben. Om toch hun eigen weg te kunnen zoeken, moeten zij dan continu onderhandelen met hun ouders, de familie en de gemeenschap. (Steunpunt Allochtone Meisjes & Vrouwen,2000).

Allochtone meisjes moeten bij het op zoek gaan naar een eigen identiteit tevens rekening houden met hun *etnische* identiteit. Etnische identiteit is verbonden met het behoren tot een bepaalde groep. Een meisje kan haar etnische identiteit binnen een etnische groep vaak gedeeltelijk zelf invullen. Etnische identiteit heeft vooral betrekking op ‘een gevoel van verbondenheid op grond van gemeenschappelijke afstamming, cultuur of geschiedenis. Dat gevoel is al of niet gebaseerd op een feitelijke gemeenschappelijke achtergrond’ (Steunpunt Allochtone Meisjes & Vrouwen,2000). De etnische identiteit kiest een meisje dus niet vrijwillig, omdat ze op grond van geschiedenis, religie of cultuur tot een bepaalde groep hoort. Toch kan een meisje ervoor kiezen om bepaalde aspecten van haar *etnische* identiteit wel of niet te verwerken in haar *persoonlijke* identiteit (zoals het dragen van een hoofddoek).

Moslimmeisjes moeten daarnaast ook wat betreft het geloof hun eigen weg uitstippelen in de adolescentie. Voorheen groeiden zij op in een traditionele ‘bevelcultuur’ (Korf et al, p. 108). Als zij het niet eens met de opvattingen van hun ouders waren, gaven zij hen toch gelijk. Tegenwoordig gaan jonge moslimmeisjes steeds meer met hun ouders, elkaar en anderen in debat over het geloof. Er zijn meiden die zich verdiepen in de islam om uit te komen bij een vrijere beleving van de islam. Zij zetten hun kennis en intellectualiteit in om meer ruimte en persoonlijke vrijheid te krijgen. Andere meiden verwerven juist kennis over de islam om strikter te leven (Korf et al, 2008). Uit onderzoek van FORUM, naar trends in de leefwereld van moslimjongeren, blijkt dat de meeste Islamitische jongeren ‘moslim-zijn’ wel belangrijk vinden voor hun identiteit (Korf et al, 2008, p. 67).

Het op zoek gaan naar een eigen identiteit is dus een zware opgave waarin een meisje continu naar evenwicht zoekt. Omdat allochtone meisjes deel uitmaken van meerdere sociale groepen en daardoor beschikken over meerdere sociale identiteiten (klasse, sekse) met eigen eisen en verwachtingen, kan het zoeken naar een eigen identiteit voor hen moeilijker zijn dan voor autochtone meisjes.

Over de grenzen van dit land blijkt de identiteitsontwikkeling van allochtone meisjes ook een veel besproken onderwerp te zijn. Zo wordt etniciteit bij allochtone meisjes (en jongens) in België meestal als problematisch ervaren. Men wijst daar op een mogelijke identiteitsverwarring doordat deze jongeren zich in twee culturen bevinden en met tegengestelde waarden geconfronteerd worden. Men gaat ervan uit dat allochtone meisjes zich meer richten op het naleven van waarden en normen uit de eigen groep dan jongens die zich meer zouden oriënteren op de Belgische samenleving. Allochtone meisjes zouden hun etnische identiteit meer in vraag stellen dan allochtone jongens. Zij zoeken naar een evenwicht tussen hun ‘allochtone’ en hun ‘Vlaamse’ kant om hun eigen etnische identiteit te kunnen verzoenen met de culturele achtergronden waarmee zij omringd zijn. In België gaat men er vaak van uit dat allochtone meisjes de vaardigheden ontwikkelen om de waarden en normen van hun ouders te respecteren en tegelijkertijd in de ruimere samenleving te functioneren. Vooral hogeropgeleide meisjes zouden zich een dubbele etnische identiteit toe-eigenen (Steunpunt Allochtone Meisjes & Vrouwen,2000).

Psychische druk door controle op hun maagdelijkheid en hun beperkte vrijheid

Voor meisjes waarvan hun ouders traditioneel islamitisch of hindoeïstisch zijn, bestaat er een strenge controle op hun maagdelijkheid en seksualiteit. De maagdelijkheid van een meisje bij haar huwelijk is het belangrijkste criterium voor het prestige van haar familie. Vooral in islamitische gezinnen wordt er veel waarde gehecht aan het in stand houden van deze familie-eer (Eldering,2006). Hoewel Turkse en Marokkaanse meisjes het vaak ook zelf belangrijk vinden om als maagd het huwelijk in te gaan, stijgt de gewenste huwelijksleeftijd doordat vooral Marokkaanse meisjes tegenwoordig langer een opleiding volgen. Veel meisjes willen hun werk en gezin combineren. De ideale schoondochter blijft voor Marokkaanse en Turkse ouders er toch één die een belangrijke taak in de huishouding vervult en voor de oudedagsvoorziening van de ouders van haar echtgenoot zorgt (van Keulen& van Beurden, 2006).

Aan de ene kant is de bewegingsvrijheid van islamitische of hindoeïstische meisjes in hun puberteit vaak beperkt. Ouders verwachten dat zij na school meteen naar huis gaan en in de buurt van huis of binnen blijven. Zij proberen hiermee hun dochter tegen invloeden van buitenaf te beschermen met vooral als doel hun maagdelijkheid te beschermen, maar ook roddel te voorkomen. Wanneer er negatief over een meisje gesproken wordt, kan dat een reden zijn voor bedreiging of fysiek straffen (Eldering, 2006). Moslimmeiden houden het daarom netjes, vooral vergeleken met niet-islamitische meisjes van hun leeftijd.

Aan de andere kant blijkt uit een onderzoek van FORUM, naar belangrijke trends in de leefwereld van moslimjongeren, dat de bewegingsvrijheid van moslimmeiden toeneemt (Korf, Wouters, Place & Koet,2008). Uit dit onderzoek blijkt dat moslimmeisjes mondiger zijn geworden, hoewel ze gemaand worden tot ingetogen gedrag. 'Zij eigenen zichzelf meer bewegingsvrijheid toe' (Korf et al, 2008).

Daarnaast neemt de autoritatieve controle (uitleg geven, beroepen op verantwoordelijkheid van het kind) in allochtone gezinnen toe vergeleken met die van vroeger. Men ziet dat de opvoeding in bijvoorbeeld Marokkaanse gezinnen in Nederland zich tegenwoordig kenmerkt door verandering (CBS,2010). Zo wil een deel van de moeders de opvoeding van hun eigen kinderen nadrukkelijk anders doen. De meeste moeders hechten waarde aan respect en geven de voorkeur aan een minder autoritaire opvoeding. Vooral voor meisjes wensen zij een grotere bewegingsvrijheid. In de loop van de tijd zijn vaders ook nauwer betrokken bij hun kinderen dan hun vaders vroeger met hen hadden (van Keulen&van Beurden, 2006, p. 42).

Meisjes kunnen en mogen in de openbare ruimte tegenwoordig iets meer doen en weten meer het vertrouwen van hun ouders te winnen. Roddels worden minder serieus genomen en er wordt niet meteen iets van gedacht als een meisje samen met een jongen in de tram zit. Er is steeds meer sprake van stiekeme afspraakjes. Een (eventuele) partner wordt alleen aan de ouders voorgesteld als het om een huwelijkskandidaat gaat (van Keulen& van Beurden,2006). Sommige niet-westerse meiden nemen hun vrijheid door losse relaties aan te gaan. Voor moslimmeiden moet een serieuze relatie uitmonden in een huwelijk (CBS,2010).

De controle die moeders op hun dochter uitoefenen kan sterk uiteenlopen. In de meer autoritaire gezinnen is er sprake van warmte en onderlinge steun en kan de band met oudere dochters vriendschappelijk zijn. Maar de vereiste schaamte en respect stelt wel grenzen aan deze vertrouwelijkheid. De meer op autonomie gerichte moeders hechten vaker belang aan persoonlijke aandacht en aan een vertrouwensband. Zij stimuleren hen in het uiten van gevoelens en ervaringen (van Keulen& van Beurden, 2006).

Hoewel de controle en bewegingsvrijheid dus kan verschillen en het erop lijkt dat niet-westerse meiden tegenwoordig iets meer mogen, blijft hun bewegingsvrijheid ten opzichte van autochtone meisjes beperkt en blijft de druk bestaan op het behouden van hun maagdelijkheid. Dit *kan* bij deze meiden tot psychische druk leiden. Zij kunnen zich belemmerd of opgesloten voelen en uiten dit vaker door het op zichzelf te betrekken, waardoor zij onzekerder of ongelukkiger worden. Een niet-westers meisje kan daarnaast ongelukkig worden doordat zij ziet dat zij zowel minder vrijheden krijgt als haar broers als minder vrijheden dan haar Nederlandse leeftijdgenoten.

Doordat ouders nauwelijks met hun dochter over seksualiteit en relaties praten en het onderwerp uit de weg gaan, zijn deze meisjes vaak onwetend en onzeker. Ze zien vaak zelf het verschil niet tussen

verliefdheid en seksualiteit en kunnen niet goed met hun gevoelens omgaan. Niet-westerse meisjes zijn bang hun maagdelijkheid te verliezen en door hun onwetendheid kunnen zij zichzelf rare denkbeelden aanpraten. Ze kunnen zichzelf veroordelen als een zondaar en bespreken dit niet, omdat zij dit niet onder woorden kunnen brengen en omdat dit onderwerp zelden tussen ouders en dochter wordt besproken. Deze meisjes kunnen dus een extra risico hebben om verder in ontkenning te leven of zichzelf te straffen (Eldering, 2006).

Extra moeilijkheden voor Hindoestaanse meisjes?

Hindoestaanse meisjes hebben het misschien nog wel het lastigst. Dit baseer ik deels op cijfers die over het aantal suïcidegevallen onder Hindoestaanse meisjes bekend zijn. (CBS, 2010). Het suïcidecijfer is binnen deze groep het hoogst. Deze meisjes moeten vaak de eer van hun familie hoog houden en een modeldochter worden. Zij moeten hun weg vinden tussen de benauwde wereld van thuis en de wereld op school waar zij assertief horen te zijn. Er is sociale controle, verbod en straf, omdat ouders hun kinderen wantrouwen (Eldering, 2006). Wat het voor Hindoestaanse meisjes zo moeilijk maakt, is dat zij hun problemen niet kunnen uiten. Echte emoties worden weggedrukt en afgestraft. Hindoestanen zijn binnenvetters en meisjes wordt aangeleerd problemen voor zichzelf te houden. Je communiceert niet over je eigen gevoel, maar zegt wat de ander wil horen. Omdat er geen eigen privacy is, echte steun ontbreekt en Hindoestaanse meisjes tussen tegenstrijdigheden leven, kunnen zij pogingen doen tot suïcide of vluchten in een geheime relatie, iets wat niet mag. Dat is iets wat vaker gebeurt in de Hindoestaanse gemeenschap. Hoewel Hindoestaanse mensen vaak binnenvetters zijn, praat men tegenwoordig wel meer over gevoelens en gedachten dan een aantal jaren geleden (CBS, 2010). De benauwde wereld die zojuist geschetst is, lijkt dus opener te worden.

Deelconclusie: relatie literatuuronderzoek met de vraagstelling van het praktijkonderzoek

Deze paragraaf vormde de resultaten van mijn literatuuronderzoek. De nadruk is hierbij vooral gelegd op de karakteristieken van meisjes in de fase van hun leven waarin zij verkeren. De vraag is nu wat het literatuuronderzoek heeft opgeleverd voor de beantwoording van de onderzoeksvraag. De volgende hoofdlijnen uit het literatuuronderzoek kunnen van invloed zijn op de resultaten van het praktijkonderzoek:

1. De *leefstijl* en *leefwereld* van de onderzoeksgroep kunnen worden gekleurd door de *ontwikkelingstaken* die van een meisje in de adolescentiefase worden verwacht. Een meisje kan bijvoorbeeld aangeven dat vrienden voor hen belangrijk zijn, omdat er van hen *zelfstandigheid* en *onafhankelijkheid* wordt verwacht.
2. Uit de literatuur kan geconcludeerd worden dat meisjes waarschijnlijk meer moeilijkheden in hun *leefstijl* en *leefwereld* laten zien dan jongens, omdat zij enkele *specifieke* problemen kunnen laten zien die vaak moeilijker te herkennen zijn. Zo is uit de literatuur gebleken dat meisjes het moeilijker kunnen hebben dan jongens, omdat jongens als kleine jongens al meer hebben geleerd op te komen voor zichzelf, omdat het uiterlijk voor meisjes steeds belangrijker wordt, terwijl ze daar vaak zo onzeker over zijn of omdat meisjes eerder geneigd zijn hun problemen te '*internaliseren*'.
3. De *behoeften* die meisjes in hun adolescentieperiode hebben, kunnen ook terug komen in hun *belevingswereld* en *stijl van leven*. Literatuuronderzoek wijst uit dat meisjes in deze fase van hun leven vooral behoefte hebben aan *acceptatie, zorg, begeleiding, liefde en het benoemen van gevoelens*.
4. Literatuuronderzoek heeft doen inzien dat de *leefstijl* en *leefwereld* van niet-westerse meisjes er anders uit kan zien en andere (extra) moeilijkheden met zich mee *kan* brengen dan voor westerse meisjes. Niet-westerse meisjes kunnen meer moeilijkheden ervaren doordat ze minder vrijheid krijgen, doordat zij moeite hebben met het ontwikkelen van één identiteit of doordat er thuis niet over bepaalde onderwerpen (seksualiteit) gesproken wordt, waardoor zij het risico lopen in isolement te raken. Wel moet men hierbij rekening houden met het gegeven dat deze meiden met een opmars bezig zijn in het onderwijs en dat de opvoeding van niet-westerse meiden tegenwoordig autoritatiever is dan in vorige generaties.

De hoofdlijnen van het literatuuronderzoek komen terug in de conclusies waarin de hoofdlijnen van de praktijk en de literatuur met elkaar vergeleken worden en hieruit conclusies worden getrokken.

Hoofdstuk 4: Resultaten praktijkonderzoek

Deze paragraaf is bedoeld om inzichtelijk te maken welke informatie verschaft is door middel van het afnemen van diepte-interviews onder 6 meiden in de leeftijd van 14-18 jaar die het meidenwerk van Stichting DISCK SC&W in Leidschendam-Voorburg bezoeken.

4.1 Resultaten diepte-interviews; Leefwereld

Gezin

Van de zes meisjes die geïnterviewd zijn, zijn de ouders van vier meisjes bij elkaar. Er heerst bij deze vier meiden een goede sfeer in het gezin en de meisjes gaan met beide ouders goed om. Het is opgefallen dat deze meiden allen een sterke band met hun moeder hebben (er wordt hier voor het gemak van *ervaren* gesproken, omdat het om een beleving van de meisjes gaat) en dat deze band voor ieder meisje sterker is dan de band die zij met hun vader ervaren. Deze meiden vertellen hun moeder alles en geven aan dat ze waarderen dat ze open kunnen zijn naar hun moeder toe. Met vader ervaren zij een minder hechte band, vaak omdat ze aangeven dat ze met hun moeder over vrouwendingen kunnen praten en met hun vader andere dingen doen die vaker op sportief gebied ingevuld worden.

De meisjes waarvan hun ouders bij elkaar zijn, hechten veel waarde aan hun thuissituatie en de manier waarop zij opgevoed zijn en zetten thuis vaak op de eerste plaats. De meisjes waarvan hun ouders gescheiden zijn, vinden beiden dat zij geen goede band met hun moeder hebben en geven beiden aan dat ze deze relatie missen. Ze hebben er moeite mee dat ze niet met hun moeder kunnen praten, terwijl zij hier wel behoefte aan hebben.

De meeste meiden (ook de meiden waarvan hun ouders gescheiden zijn) waarderen het gegeven dat ze vrijheid krijgen van hun ouders; vrij om op stap te gaan, vrij in het kiezen van een relatie of vrij in het kiezen van een beroep. De meiden die een goede band met hun moeder ervaren, waarderen de opvoeding van hun ouders, hoewel ze zich kunnen ergeren aan kleine zaken.

Opvallend is verder dat de meiden die geen goede band ervaren met hun moeder, nadrukkelijk aangeven dat ze het belangrijk vinden dat ouders met hun kinderen praten als ze zelf hun kinderen zouden opvoeden. De andere meiden zien hun ouders als voorbeeld en noemen hun waarden (als respect hebben voor elkaar) als antwoord op de vraag wat zij belangrijk vinden als zij zelf hun kinderen zouden opvoeden.

Thuis staat bij mij op nummer één. Met mijn moeder ben ik open en praat ik over alles. We praten over seks, over wat er op school gebeurt is, over leuke jongens. Er zijn eigenlijk geen dingen die ik niet tegen mijn moeder zeg.

Meisje, 14 jaar.

Vrienden

Vrienden nemen een belangrijke plaats in voor de geïnterviewde meiden, maar zij vinden vrienden niet altijd even belangrijk. De meiden die vrienden niet echt nodig vinden, gaan met vrienden om voor de gezelligheid of om hun sociale leven bij te houden. De meiden die vrienden belangrijker vinden, hebben hen nodig om met hen te praten, om leuke dingen met hen te doen of omdat ze anders eenzaam zijn. De vriendengroep van deze meiden is over het algemeen gemixt. Dit betekent dat ze zowel goed met jongens als met meiden omgaan. De meeste meiden geven ook aan het leuker te vinden als hun vriendengroep niet alleen uit meiden bestaat. De omvang van de vriendengroep verschilt; de ene groep bestaat uit jongeren van verschillende culturen, de ander voornamelijk uit meiden en er zijn meiden die een aantal vaste vrienden/vriendinnen hebben.

School

Vijf van de zes meiden nemen hun school en opleiding serieus en zijn gedreven in het halen van goede cijfers. School(werk) is voor deze meiden dan ook één van de grootste factoren waar zij zich druk over kunnen maken. Ieder meisje dat geïnterviewd is, vindt het belangrijk om in een klas te zitten met leerlingen die gemotiveerd zijn. Deze meiden geven aan dat zij een vertrouwde omgeving nodig hebben en daarom vinden zij het belangrijk om een gezellige klas te hebben met aardige mensen. Het grootste gedeelte van de geïnterviewde meiden hecht tevens waarde aan een goede organisatie van de school. Roosters moeten volgens deze meiden 'relaxed' zijn, docenten moeten eigen zaken op orde hebben en zij moeten rekening houden met de hoeveelheid huiswerk die leerlingen krijgen.

Vrije Tijd

Deze ‘categorie’ is opgedeeld in enkele ‘subcategorieën’. Naast de algemene vraag wat deze meiden in hun vrije tijd doen, is hen ook gevraagd hoeveel tijd ze spenderen achter de computer of televisie, of zij aan sport doen en hoe zij een avond uit invullen.

De meeste meiden hebben een zinvolle invulling van hun vrije tijd en vullen deze vooral in met sport of activiteiten ondernemen met vrienden (bioscoop, winkelen, ‘chillen’, naar een café om te drinken en te praten).

Media

Meer dan de helft van de geïnterviewde meiden is niet vaak achter de computer te vinden. De computer wordt vooral gebruikt voor schoolwerk en voor MSN.

Deze meiden kijken ook niet veel naar de televisie, vaak omdat ze er geen tijd voor hebben. Ze kijken naar verschillende programma’s: soaps, comedie, muziekprogramma’s of het nieuws.

Sport

Op een enkeling na doen de meeste meiden aan sport, waarvan de meesten dansen of een zelfverdedigingsport doen. Dansen is populair, omdat de geïnterviewde meiden aangeven dat zij zich kunnen uitleven en zichzelf kunnen zijn en dansen vaak een activiteit is waar veel meiden op af komen, omdat ze dit nu eenmaal leuk vinden. De meiden die aan zelfverdediging doen, vinden het zelf belangrijk om zich te kunnen verdedigen of hun ouders vinden het belangrijk om wat ‘harder’ te worden.

Uitgaan

Uit de gesprekken blijkt dat deze meiden uitgaan wanneer ze zin hebben en wanneer het uitkomt, zeker niet elke week. Ze gaan vooral voor de gezelligheid en om een leuke avond te hebben.

Sociale omgeving

De sociale omgeving is opgedeeld in drie verschillende categorieën waar ik aan het begin van mijn onderzoek van verwacht dat deze een rol spelen naast de 4 hoofdaspecten Gezin, School, Thuis en Vrije Tijd.

Familie

Opvallend is dat meer dan de helft van de familie van deze meisjes ver weg woont, waardoor zij hun familie weinig zien. Dit verklaart wellicht ook het gegeven dat meer dan de helft geen sterke band met familie ervaart. Voor de meesten van de geïnterviewde meisjes is familie belangrijk. Zij gaan af en toe (in weekenden, in vakanties) bij hun familie op bezoek. Het is opgevallen dat de meeste meiden intensiever contact hebben met bepaalde familieleden als een tante, een oma of een neef.

Geloof

De geïnterviewde meisjes die een geloof aanhangen, hebben dat van huis uit meegekregen of zijn er zelf naar op zoek gegaan. Opvallend is dat sommige van deze meiden op zo’n jonge leeftijd zelf op zoek zijn gegaan naar een geloof als zij zich niet konden vinden in het geloof dat thuis wordt aangehangen. De geïnterviewde meiden die niet geloven, zijn er niet naar op zoek of hebben er geen behoefte aan. Zij missen het geloof ook niet.

Deze meisjes zijn tolerant tegenover andere geloven. Ieder meisje dat is geïnterviewd, respecteert het als iemand gelooft, ook als zij er zelf niet achter staat.

“Ik vind dat de mensen die hier komen aan wat meer eisen moeten voldoen. Je hoeft je niet helemaal aan te passen, maar zorg gewoon dat die basisdingen goed zijn. Praat gewoon Nederlands. Ik kan me er zo aan ergeren als er Marokkaanse mannen in hun eigen taal staan te schreeuwen, terwijl ik lekker aan het shoppen ben.”

Meisje, 15 jaar

Multiculturele samenleving

Ieder van de geïnterviewde meisjes is het eens met een multiculturele samenleving, maar de meiden zijn kritisch over andere culturen. Uit de gesprekken met deze meiden blijkt dat zij andere culturen

accepteren en vinden dat men elkaar moet accepteren. De één vindt dat allochtonen aan meer eisen moeten voldoen en zich meer aan de regels moeten houden, een ander vindt dat allochtonen soms te ver gaan wanneer ze zich afzonderen door andere kleding te dragen. Meiden vinden openheid belangrijk en zijn op een enkeling na geïnteresseerd in andere culturen.

Participatie

Hoewel de geïnterviewde meiden verschillende onderwerpen noemen die hen in de samenleving boeien, geven de meeste meiden aan geïnteresseerd te zijn in andere culturen. Zij verschillen wel over de invulling van dit begrip. Zo vindt het ene meisje het interessant om over andere geloven te praten en een ander vindt de plaats die liefde in andere culturen inneemt boeiend.

Opvallend is dat verschillende meiden criminaliteit, vooral in hun eigen omgeving (zoals een gevecht op school), interessant vinden, omdat ze sensatie willen en het leuk vinden om er met hun vrienden over te praten.

Inkomen

Alle meisjes die geïnterviewd zijn, hebben op dit moment geen bijbaan en missen dat inkomen ook niet. Opvallend is dat meer dan de helft van de geïnterviewde meiden geld van hun ouders krijgt en daarom ook geen bijbaan nodig heeft. Geld is voor deze meiden niet belangrijk. Geen enkel meisje dat is geïnterviewd, geeft aan veel waarde te hechten aan geld, omdat de meesten van deze meiden het belangrijker vinden om te doen wat ze leuk vinden. Ze zullen in de toekomst dus niet voor een baan kiezen waar ze groot geld mee kunnen verdienen, als ze geen plezier hebben in wat ze doen.

4.2 Resultaten diepte-interviews; Leefstijl

“Op mijn middelbare school waren er meiden van 16 die al ontmaagd zijn en dan denk ik: Doe even normaal! Als je de ware hebt gevonden zou ik het na een half jaar of een paar maanden doen. Ik wil me geen afgelebbende boterham voelen. Ik denk dat de eerste keer gewoon speciaal moet zijn.”

Meisje, 18 jaar.

Seks, drugs en alcohol

Het is opgevallend dat de geïnterviewde meiden de meest uitgebreide antwoorden geven over de onderwerpen seks, drugs en alcohol. Meiden hebben een duidelijke mening over deze onderwerpen en laten deze graag horen. Hoewel een aantal jaren geleden seks een onderwerp was waar met schaamte over gesproken werd, gaan deze meiden serieus en zonder schaamte op dit onderwerp in. Ieder meisje geeft aan dat jongeren tegenwoordig op vroege leeftijd aan seks beginnen en alcohol nuttigen. Alle geïnterviewde meiden keuren dit af.

Seks

Een veel gehoorde reactie over dit onderwerp is dat jongens tegenwoordig in een relatie maar één ding willen: seks. De meiden die geïnterviewd zijn, hebben daar moeite mee, want voor al deze meiden is seks speciaal en daarom zouden ze niet zomaar met iemand naar bed willen. De geïnterviewde meiden geven aan dat ze pas aan seks willen beginnen als het goed voelt, als ze ouder zijn of als ze de ware hebben gevonden. Ze zijn het erover eens dat het belachelijk is als je op je 14e al ontmaagd bent en ze zouden zelf nooit seks willen hebben onder invloed van drugs of alcohol (afkeuring breezersletjes). Er is één meisje dat met haar vriendje naar bed is geweest. De andere meiden hebben hier geen ervaring mee.

Drugs

Elk meisje dat geïnterviewd is, zegt zelf geen behoefte te hebben of te hebben gehad aan drugs. Geen van de geïnterviewde meisjes heeft ooit drugs gebruikt. De meeste meiden begrijpen niet waarom mensen drugs gebruiken. Ze kunnen zich er meestal iets bij voorstellen als mensen drugs gebruiken om rustig te worden, maar keuren het niet goed, omdat er ook andere manieren zijn die zij verstandiger vinden.

Alcohol

De geïnterviewde meiden zijn eensgezind over comazuipen: dat is triest, stom, onverstandig of belachelijk. De meiden die geïnterviewd zijn, weten allen hun grens bij het drinken van alcohol en drinken dus niet tot ze lam of dronken worden, maar houden het vaak bij 2 á 3 glaasjes per avond.

De meeste meiden kunnen zich enerzijds inleven in meiden die drinken om lossier te worden, anderzijds geven ze allen aan dat ze dat zelf niet zullen doen. De voornaamste redenen die de meiden hiervoor geven, is omdat ze zichzelf in de hand willen houden, ze geen dingen willen doen die ze anders ook niet zouden doen en omdat er andere, gezondere manieren zijn om lossier te worden (bijvoorbeeld de hulp van vrienden inzetten).

Liefde

Liefde is voor elk van de geïnterviewde meisjes van belang. De meisjes die geen goede band met hun moeder ervaren, geven bij dit onderwerp aan dat ze de liefde van hun moeder missen. Liefde als in een relatie is voor de meeste meiden ook belangrijk, maar niet elk meisje vindt het nodig om op hun leeftijd een vriend te hebben. Deze meisjes vinden liefde in een relatie van groot belang en ook vertrouwen wordt vaker genoemd. Daarnaast hechten deze meiden veel waarde aan openheid; ze willen met hun vriend kunnen praten.

Uiterlijk

Hoewel alle meisjes in de gesprekken aangeven dat zij het uiterlijk mee vinden tellen, vinden (op één na) deze meiden dat het innerlijk uiteindelijk belangrijker is. De geïnterviewde meiden vinden het vooral belangrijk dat mensen (inclusief zichzelf) er verzorgd uitzien; je moet je leuk kleden, je moet fris ruiken, je moet jezelf kunnen presenteren. Meer dan de helft van deze meiden staat niet uren voor de spiegel, maar zorgt wel dat zij verzorgd (haar goed, mascara en lipgloss op) naar buiten gaat. De meeste meiden zijn van mening dat je meer aandacht krijgt wanneer je er beter uitziet en geven aan dat uiterlijk in deze tijd belangrijk is.

Opvallend is dat de geïnterviewde meiden die een goede band met hun ouders ervaren zichzelf en hun uiterlijk waarderen, terwijl de geïnterviewde meiden die een scheiding hebben meegemaakt meerdere dingen aan zichzelf willen veranderen en minder tevreden zijn met hoe zij eruit zien.

Stress & Happiness

De term 'Stress en Happiness' is een eigen verzinsel en heeft betrekking op problemen die meisjes ervaren en de manier waarop zij hiermee omgaan (internaliseren zij of is er iets anders te zien?)

De meeste meiden geven aan gelukkig te zijn met hun leven en met zichzelf. Hierin is wel een verschil te zien tussen de vier meiden die uit een harmonieus gezin komen en de twee meiden van wie hun ouders gescheiden zijn. Zo geven de meisjes die een goede band met hun ouders ervaren aan dat zij gelukkig zijn, terwijl de meisjes waarvan hun ouders gescheiden zijn zich minder gelukkig voelen. De band met moeder is vooral een factor die voor deze meiden hun gevoelens van geluk bepaalt. De meiden die minder gelukkig zijn geven aan dat dit voornamelijk te maken heeft met de relatie die zij met hun moeder missen. De meiden die gelukkig(er) zijn, noemen de band met hun ouders als voornaamste reden van geluk. Andere factoren zijn het hebben van goede vrienden, het wel of niet meemaken van vervelende gebeurtenissen en het gevoel te kunnen doen wat meiden zelf willen.

De meiden die geïnterviewd zijn, hebben over het algemeen de meeste zorgen over school. Aan de ene kant omdat ze onzeker zijn en bang zijn dat ze iets niet kunnen of iets niet op tijd afkrijgen. Aan de andere kant omdat ze hoge eisen stellen, meerdere meiden geven aan perfectionistisch te zijn. Juist omdat ze het zichzelf moeilijk maken en alles tot in de puntjes geregeld willen hebben, zijn ze bang om te falen, wat ook een bron van onzekerheid is.

De geïnterviewde meiden gaan op verschillende manieren met hun zorgen om. Meestal kunnen ze hun zorgen bij hun moeder kwijt, maar deze kan hen niet helpen met hun perfectionisme. De meiden die hier last van hebben, geven aan dat ze niet weten hoe zij hiermee om moeten gaan.

Een manier die in het bijzonder opvalt, is te zien bij zowel de meiden die goed in hun vel zitten als de meiden die minder goed in hun vel zitten. De helft van de meisjes zet haar gevoelens vast als zij zorgen heeft en uit deze niet. Zij houden hun gevoelens liever voor zichzelf, vaak omdat ze anderen er niet mee

tot last willen zijn of, in het geval van de meisjes met een minder goede band met moeder, omdat ze hun gevoelens niet kunnen delen met hun moeder.

Hoewel de meeste meiden hun zorgen kunnen uiten bij hun ouders of andere gezinsleden, is in een gesprek ook naar voren gekomen dat een meisje pillen inneemt of muziek luistert om haar gevoelens op te schrijven en op deze manier kwijt te kunnen.

“Als ik vervelende gevoelens heb dan wil daar niet over praten. Ik vind dat tijdverspilling. Als er iets is, zien mensen dat ook niet aan me. Ik houd alles voor me.”

Meisje, 16 jaar.

Hoofdstuk 5: Conclusies en beantwoording onderzoeksvraag

De resultaten van het literatuuronderzoek en praktijkonderzoek hebben opvallende overeenkomstige informatie opgeleverd. In deze paragraaf worden conclusies getrokken vanuit de vergelijkingen en de resultaten van zowel de literatuur als de praktijk. Hiermee wordt ook de onderzoeksvraag beantwoord: Wat is, anno 2010, de kenmerkende leefstijl en leefwereld van meisjes in de leeftijd van 14-18 jaar die het meidenwerk van Stichting DISCK SC&W in Leidschendam-Voorburg bezoeken?

1. Moeder neemt in de leefstijl en leefwereld van meisjes van 14-18 jaar die het meidenwerk van Stichting DISCK SC&W in Leidschendam-Voorburg bezoeken een belangrijke plaats in.

*Uit het praktijkonderzoek is gebleken dat meiden veel waarde hechten aan de relatie met hun moeder. Daarnaast kan het als logisch worden gezien dat moeder een belangrijke rol speelt in het leven van deze meisjes, want ook het literatuuronderzoek heeft opgeleverd dat adolescenten meisjes, ondanks de vrijheid die zij krijgen, behoefte blijven houden aan betrokkenheid en zorg van hun ouders. Vanuit hun **behoeften** hebben zij een gevoel van acceptatie en liefde nodig en zij hebben hun ouders nodig om te groeien. In alle gesprekken valt op dat de band die zij met hun moeder ervaren van invloed is op diverse belangrijke aspecten in hun leefstijl – en wereld.*

- Relatie tussen band met moeder en de mate van geluk

Ten eerste blijkt er een relatie te zijn tussen de band die een meisje met haar moeder ervaart en de mate waarin zij zichzelf gelukkig ziet.

De band met hun moeder vinden meiden vooral belangrijk en daarom schrijven ze hun gevoelens van geluk ook vooral aan deze factor toe. Uit de interviews komt, anders gezegd, duidelijk naar voren: Hoe sterker een meisje een band heeft/ervaart met haar moeder, hoe gelukkiger zij zichzelf ziet.

De meiden die geen goede band met hun moeder ervaren, vinden het vooral vervelend dat zij niet met hun moeder (kunnen) praten, omdat moeder vaak geen tijd voor hen heeft/maakt. Wanneer zij aan moeten geven hoe gelukkig zij zichzelf vinden, geven ze zichzelf geen hoog cijfer en baseren zij dit op het gegeven dat ze een 'thuisgevoel' en de band met hun moeder missen.

De meiden die wel een goede band met hun moeder hebben, geven aan hoe fijn ze deze band vinden en hoeveel waarde zij hieraan hechten. Veel van deze meiden vinden het vooral fijn dat ze hun moeder alles kunnen vertellen, vooral omdat ze met hun vader niet over 'vrouwendingen' willen praten. Uit hun antwoorden op vragen over de band met hun ouders, blijkt ook de grote waarde die zij hieraan hechten. De één geeft bijvoorbeeld aan dat ze het belangrijk vindt om alles tegen familie te kunnen zeggen of open te kunnen zijn naar ouders. De ander geeft aan dat thuis op één staat of vindt het belangrijk om sociaal om te gaan met haar ouders. Deze meiden scoren hoger op de mate waarin zij zich gelukkig zien, omdat zij 'geen klachten over hun opvoeding' hebben of 'omdat ze een 'goede band met familie' hebben en 'de ruimte krijgen om te doen wat je wilt'.

- Relatie tussen band moeder en het belang van liefde

Ten tweede is er ook een directe relatie te zien tussen de band met moeder en het belang van liefde in het leven van deze meisjes.

De meiden die een minder goede band ervaren met hun moeder, gaan in hun antwoord over het belang van liefde in hun leven vooral in op de liefde die zij van hun moeder missen. Deze meiden geven aan dat ze liefde belangrijk vinden en noemen de liefde en aandacht van hun ouders expliciet in hun antwoord op deze vraag. Dat zij de liefde van hun ouders (met name moeder) zo belangrijk vinden, is ook te verklaren vanuit de **behoeften** die een meisje in haar adolescentie heeft. Vanuit een beschrijving van de **behoeften** van adolescenten meisjes die in de theoretische onderbouwing van dit rapport naar voren is gekomen, is gebleken dat meisjes een gevoel van acceptatie en liefde nodig hebben en een stabiele omgeving. Het is dus niet verwonderlijk dat de meisjes die niet worden voorzien in deze behoeften aangeven hoe belangrijk dit voor hen is en dat zij hierin een tekort ervaren.

De meiden die een sterke band ervaren met hun moeder, gaan in hun antwoord op deze vraag meer in op de liefde die ze kunnen vinden bij een vriendje. Deze meiden geven aan dat ze veel liefde van hun ouders

krijgen en zijn in de meeste gevallen nog niet op zoek naar liefde in de vorm van een relatie. Één van de geïnterviewde meisjes noemt zelfs dat ze een vriendje nog niet nodig vindt, onder andere omdat haar moeder vindt dat ze nog te jong is om zich te binden.

- Relatie tussen band moeder en belangrijke aspecten in de opvoeding (als opvoeder zelf)

Er is ook een relatie met de band die meiden met hun moeder ervaren en de manier waarop meiden *zelf* hun kinderen op zouden voeden.

Zo geven de meiden die een minder goede band ervaren met hun moeder in hun antwoord op wat zij belangrijk vinden als ze zelf kinderen op zouden voeden, vooral aan wat ze in de relatie met hun eigen moeder missen. Het ene meisje geeft bijvoorbeeld aan dat ze later zou willen dat haar kind de mogelijkheid krijgt om te praten, omdat ze dat zelf mist aan haar moeder. Een ander meisje dat weinig met haar moeder praat, geeft zo ook aan dat ze het belangrijk vindt dat ouders met hun kinderen praten en tijd en aandacht aan hun kinderen besteden. Wat deze meiden dus in hun eigen relatie met hun moeder missen, zouden ze zelf als moeder anders doen.

Niet alleen bij de meiden die een minder goede band met hun moeder ervaren, blijkt de invloed op de manier waarop zij hun eigen kinderen op zouden voeden, want uit de antwoorden van de meiden die een sterke band ervaren, blijkt deze invloed ook te werken.

De meiden die een sterke band met hun moeder ervaren, zouden deze band ook met hun eigen kinderen willen hebben. Zo geeft het ene meisje aan dat ze het belangrijk vindt dat kinderen respect voor hun ouders hebben en dat het belangrijk is om de familieband te behouden (omdat haar eigen moeder haar dat heeft meegegeven). Een ander meisje geeft aan dat ze haar kinderen op dezelfde manier als haar eigen moeder op zou voeden; lief, maar met grenzen.

Kortom: Of meiden nu een goede of minder goede band met hun moeder ervaren, het heeft zeker invloed op de manier waarop zij hun eigen kinderen op zouden voeden.

2. De meeste meisjes van 14 -18 jaar die het meidenwerk van Stichting DISCK SC&W in Leidschendam-Voorburg bezoeken, zijn tevreden met zichzelf en de invulling van hun leefwereld en leefstijl. Toch kampt elk meisje vaker met gevoelens van onzekerheid en kan (de manier waarop zij hiermee omgaan) hen dit belemmeren.

In veel gesprekken loopt een rode draad van onzekere gevoelens bij de meiden. Dit kunnen kleine, tijdige onzekerheden zijn, zoals momenten waarop zij zichzelf lelijk vinden of wanneer ze bang zijn iets niet af te kunnen krijgen voor school. Die onzekere gevoelens zijn misschien 'meisjes eigen', maar horen volgens het literatuuronderzoek ook bij de fase van hun leven. Hun onzekere gevoelens zijn, ontwikkelingspsychologisch gezien, dus ook te verklaren omdat de adolescentiefase nu eenmaal een fase is waarin een meisje leeft tussen uiterste gemoedstoestanden. Toch blijkt dat er ook onzekerheden zijn die vaker terugkomen en regelmatig voor stress zorgen. Vooral de manier waarop meiden hiermee omgaan bepaalt hun welbevinden en de manier waarop zij naar zichzelf kijken.

- Probleem: School en perfectionisme als grootste oorzaak van onzekerheid

Uit de gesprekken is gebleken dat veel onzekerheden voor deze meiden te maken hebben met school en schoolwerk. Er zijn meerdere meisjes die zich druk kunnen maken, omdat ze bang zijn dat ze iets niet op tijd af krijgen of het slecht doen op school. Vaak zijn dit tijdelijke momenten, waarop ze ineens onzeker worden of bang zijn dat ze het niet halen. Toch heeft dit bij verschillende meisjes ook te maken met een bepaalde mate van perfectionisme. Deze meisjes zijn bang om te falen, omdat ze de lat voor zichzelf heel hoog leggen en bang zijn daar niet aan te kunnen voldoen. Deze meisjes geven aan dat ze alles perfect willen hebben en bang zijn en gaan stressen als het niet gaat zoals ze het voor ogen hebben.

De meisjes die perfectionistisch zijn, hebben over het algemeen een positief zelfbeeld en zijn tevreden met zichzelf. Toch zit hun perfectionisme hen dwars, omdat ze dit als zwakke kant van zichzelf noemen en omdat ze aangeven dat ze weten dat het niet nodig is om het henzelf moeilijk te maken, maar het vanzelf

gaat te streven naar het hoogst haalbare. Ze zouden vaker willen dat iets vanzelf gaat, waardoor ze zich minder druk hoeven maken, maar ze kunnen hun gevoelens van perfectie moeilijk van hen afzetten. Hoewel deze meiden hun zorgen kunnen uiten bij hun moeder, kan ook zij weinig doen aan hun perfectionisme.

- **Probleem: Het niet uiten en vastzetten van gevoelens**

Moeder neemt ook bij gevoelens van stress en onzekerheid een belangrijke plaats in, omdat de meeste meiden aangeven dat ze met hun zorgen bij hun moeder terecht kunnen. Toch geeft de helft van deze meisjes aan gevoelens van onzekerheid en onvrede zoveel mogelijk voor zich te houden en vast te zetten. Dit zijn vooral de meisjes met een minder hechte band met hun moeder en die heftige gebeurtenissen hebben meegemaakt die hen tot op heden nog steeds dwars zitten.

Meisjes die hun zorgen niet uiten, doen dat vooral omdat ze anderen er niet mee op willen zaden en omdat ze denken er niets aan te kunnen doen. Dit laatste heeft tot gevolg dat zij denken: 'Waarom zou ik mijn gevoelens delen als niemand me er mee kan helpen?' Ze houden hun vervelende gevoelens voor zich en stellen zich aan de buitenwereld op alsof er niets aan de hand is. Dit blijkt effectief te zijn, want de buitenwereld denkt ook dat het goed met hen gaat en dat zij zorgeloos en lachend door het leven gaan. Aan de andere kant zijn er meisjes die ook de neiging hebben gevoelens op te kroppen, maar wel een goede band met hun moeder ervaren en positiever naar zichzelf kijken. Deze meisjes kunnen hun gevoelens ook vastzetten, omdat ze hun gevoelens niet graag uiten. Het lukt deze meisjes echter niet om net te doen alsof er niets aan de hand is, omdat de buitenwereld (vooral moeder) wél merkt dat zij niet lekker in hun vel zitten. Dit heeft tot gevolg dat deze meiden hun gevoelens wel uiten, omdat ze vaak vanzelf gaan praten als anderen vragen wat er aan de hand is.

Het niet uiten van gevoelens is aan de ene kant een probleem voor sommigen van de onderzoeksgroep, aan de andere kant is het ook één van de **specifieke problemen** waar meisjes mee kunnen kampen en is het daarmee dus niet verwonderlijk. Zo bleek uit het literatuuronderzoek dat meisjes de neiging hebben hun problemen meer te verinnerlijken en op zichzelf te betrekken.

3. Meisjes in de leeftijd van 14-18 jaar die het meidenwerk van Stichting DISCK SC&W in Leidschendam-Voorburg bezoeken, zijn in hun leefstijl en leefwereld tolerant tegenover zaken die afwijken van hun eigen principes, waarden en normen.

*Uit de gesprekken met deze meisjes is naar voren gekomen dat zij **sociaal bekwaam** blijken te zijn vanwege hun grote tolerantie tegenover andere geloven, andere culturen, etc. Ze staan open voor (de keuzes van) andere mensen en tolereren wat afwijkt van normen en waarden in hun eigen leefstijl en -wereld.*

- **Tolerantie tegenover andere culturen en andere geloven**

De geïnterviewde meisjes zijn het allen eens met een multiculturele samenleving (waarmee ze dus afwijkingen van hun eigen normen en waarden tolereren), maar blijken wel kritisch te zijn over andere culturen. Voor de meeste meisjes is het belangrijk dat mensen open zijn naar elkaar en dat men elkaar accepteert. De meeste meiden geven aan geïnteresseerd te zijn in andere culturen en zouden daar met andere jongeren over willen praten.

De meisjes die het onderwerp vormen van dit onderzoek zijn tevens tolerant tegenover andere geloven en respecteren het als iemand gelooft, ook al staan ze er zelf niet achter. Meiden die een geloof aanhangen, hebben dat van huis uit meegekregen of zijn er zelf naar op zoek gegaan. De meiden die niet geloven zijn er niet naar op zoek of hebben er geen behoefte aan. Zij missen het ook niet.

- **Tolerantie tegenover keuzes op het gebied van seks, drugs en alcohol**

Het is in de gesprekken op het gebied van seks, drugs en alcohol opgevallen dat de meeste meisjes vinden dat 'het je eigen keuze moet zijn' op welke leeftijd je aan seks begint en of je ervoor kiest drugs te

gebruiken. Zo is het opgevallen dat hoewel ieder meisje zelf geen behoefte heeft aan drugs, zij de keuze van anderen om dit wel te gebruiken, toch accepteert. Dit geldt ook op het gebied van seks en alcohol. Hoewel ze bijvoorbeeld zelf geen alcohol zouden drinken om 'losser' te worden, kunnen deze meiden zich voorstellen dat andere dit wil doen. Toch is er ook een duidelijke grens in het tolereren van andere principes, normen en waarden. Zo vinden deze meisjes het prima als mensen drugs gebruiken of alcohol drinken, mits een ander zich in de hand kan houden. Ze keuren comazuipen bijvoorbeeld af, omdat jongeren zichzelf op deze manier niet meer in de hand hebben.

4. Meisjes in de leeftijd van 14-18 jaar die het meidenwerk van Stichting DISCK SC&W in Leidschendam-Voorburg bezoeken, blijken erg open te zijn in hun belevingen over en bewaken in hun stijl van leven sterk hun grenzen op het gebied van seks, drugs en alcohol.

Het is opgevallen dat meiden de meest uitgebreide antwoorden geven over de onderwerpen seks, drugs en alcohol. Elk meisje dat geïnterviewd is, geeft aan dat jongeren tegenwoordig op vroege leeftijd aan seks beginnen en alcohol nuttigen en zij keuren dit allen af.

De geïnterviewde meisjes zijn allen sterk in het bewaken van hun grenzen op het gebied van seks, drugs en alcohol. Geen van de meisjes heeft behoefte aan het gebruiken van drugs, omdat ze allen weten wat de gevolgen ervan zijn en omdat het gebruiken van drugs voor hen geen toegevoegde waarde heeft. Dat geldt ook voor het drinken van alcohol. Ieder meisje kent haar grenzen en houdt het drinken van alcohol bij een aantal glaasjes, omdat ze zichzelf in de hand willen houden en geen dingen willen doen waar ze later spijt van zullen krijgen. Op het gebied van seks geven zij ook hun grens aan: ze willen pas met een jongen naar bed als het voor hen de juiste jongen is en zij er zelf klaar voor zijn. De eerste keer moet voor hen speciaal zijn en daarom willen zij op het gebied van seks ook geen dingen doen waar ze zelf niet achter staan. Zo zijn de geïnterviewde meiden allen duidelijk over comazuipen en over tienerzwangerschappen; dit vinden zij te ver gaan. Deze meisjes kunnen vaak met voorbeelden uit hun omgeving veel over deze onderwerpen vertellen en zijn hier ook open in.

5. Een positieve belevingswereld en tevredenheid over de stijl van leven, hebben voor de meisjes in de leeftijd van 14-18 jaar die het meidenwerk van Stichting DISCK SC&W in Leidschendam-Voorburg bezoeken te maken met de band die zij met hun moeder ervaren, het verwerken van gebeurtenissen die zij in het verleden hebben meegemaakt en het uiten van hun gevoelens.

Uit de interviews is gebleken dat er 3 factoren zijn die voor deze meisjes bepalen hoe zij naar zichzelf kijken en hoe tevreden zij met zichzelf en hun leven zijn. Deze 3 factoren zijn:

- 1. Het wel of niet ervaren van een band met moeder*
- 2. Het wel of niet verwerken van heftige gebeurtenissen*
- 3. Het wel of niet uiten van gevoelens*

De meeste van de geïnterviewde meiden zijn gelukkig en hebben een positief zelfbeeld. Zij zijn tevreden met zichzelf en met hun leven en zouden niets aan zichzelf of hun leven willen veranderen. Uiterlijk is voor hen belangrijk (vooral 'er verzorgd uitzien'), maar voor de meesten gaat het uiteindelijk om het innerlijk. De geïnterviewde meiden voelen zich over het algemeen gelukkig, omdat ze genoeg liefde en aandacht van familie en vrienden krijgen, omdat ze met hun ouders of met vrienden over hun gevoelens kunnen praten en omdat ze weinig heftige gebeurtenissen in hun leven hebben meegemaakt. Wanneer meiden vervelende gebeurtenissen hebben meegemaakt, is hun 'draaglast' en 'draagkracht' niet in evenwicht. Om deze 'life-events' te boven te komen, is 'draagkracht' van belang. Bronnen van kracht kunnen in de vorm van personen werken (familieleden, vriendje), maar ook worden de vorm van muziek en dans. Opvallend is dat muziek en dans vaker genoemd worden als manier om zichzelf te uiten en zichzelf te zijn, bijvoorbeeld door te zingen of naar muziek te luisteren die een speciale waarde heeft.

- Het wel of niet ervaren van een band met moeder

Uit de interviews is gebleken dat de meisjes die een minder goede band met hun moeder ervaren, zich minder gelukkig voelen. Deze meisjes zijn minder tevreden met zichzelf en kunnen hun uiterlijk moeilijk(er) waarderen. Ze willen meer dan de meisjes die een sterke band met hun moeder ervaren, iets veranderen aan zichzelf en zijn ook minder tevreden met hun leven. Deze meiden geven aan dat ze de band met hun moeder missen en zoals eerder gebleken is, heeft deze band ook invloed op meerdere factoren in hun leefwereld en –stijl. De meiden die een sterke band met hun moeder ervaren, hechten hier veel waarde aan en geven aan zeer gelukkig te zijn. Ze staan positiever tegenover zichzelf en hun uiterlijk dan de meiden die een minder goede band ervaren en geven in de meeste gevallen aan niets aan zichzelf te willen veranderen, omdat ze vaak blij zijn met wie ze zijn.

Vanuit de literatuur is de relatie tussen de band met moeder en een positief zelfbeeld en een positieve zelfwaardering ook te verklaren. Zo is het zelfbeeld en de zelfwaardering van meisjes met een minder goede band met hun moeder minder, vooral omdat zij niet het gevoel hebben dat hun zelfwaardering wordt bevestigd. Er wordt van adolescenten verwacht dat hun zelfbeeld daalt, omdat ze hun zelfwaardering meer aan leeftijdgenoten ontlenu (vanwege het gegeven dat zij door ouders onvoorwaardelijk gewaardeerd worden). Uit mijn praktijkonderzoek blijkt dat die onvoorwaardelijke waardering van ouders zo belangrijk is, omdat de meisjes die dit van hun moeder missen een negatiever zelfbeeld hebben ontwikkeld en zichzelf minder waarderen.

- Het wel of niet verwerken van heftige gebeurtenissen

Uit de gesprekken met de onderzoeksgroep is gebleken dat het verwerken van heftige gebeurtenissen ook verband heeft met de beleving van zichzelf en het waarderen van de stijl van leven. Zo blijkt uit het praktijkonderzoek dat de meisjes die minder gelukkig zijn, heftige gebeurtenissen hebben meegemaakt die nu nog een rol spelen en waar ze zelf weinig invloed op hebben (scheiding ouders, ziekte familielid). De meisjes die iets naars hebben meegemaakt, hebben dit wel geaccepteerd, maar leggen de schuld vaak bij zichzelf, terwijl zij er vaak weinig aan kunnen doen. Ze accepteren dat de band met hun moeder niet sterk is, want ‘het is nu eenmaal zoals het is’ of ‘ik kan er toch niets aan veranderen’. Ze geven daarnaast aan dat ze minder gelukkig zijn, omdat ze nog steeds moeite hebben met de scheiding van hun ouders, terwijl ze niet weten wat ze hieraan kunnen doen. Er zijn ook meisjes die heftige gebeurtenissen hebben meegemaakt (te horen krijgen dat je een hersentumor hebt), maar die hebben zij kunnen verwerken en die hebben verder geen invloed op hun belevingswereld en zelfwaardering. Het heeft dus niet zozeer te maken met het ervaren van heftige gebeurtenissen, het maakt echter wel verschil of deze meisjes de gebeurtenissen wel of niet hebben verwerkt. Dat heftige gebeurtenissen meisjes in hun ontwikkeling belemmeren, is ook uit het literatuuronderzoek gebleken. Het wordt voor meisjes die nare dingen hebben meegemaakt veel lastiger om **individueel bekwaam** te worden, omdat ze op deze manier geen gezonde manier van zelfvertrouwen opbouwen.

- Het wel of niet uiten van gevoelens

Praten blijkt voor de geïnterviewde meisjes van belang te zijn. Dat zij hun gevoelens moeten uiten, bleek bijvoorbeeld uit de reacties die de meisjes gaven na de interviews. Ieder meisje gaf aan het fijn te vinden om over zichzelf en haar gevoelens te praten. Daarnaast bleek ook dat de meisjes die een minder goede band met hun moeder ervaren, het vooral missen om met hun moeder te praten. En de meisjes met een sterke band met hun moeder gaven vaak aan het fijn te vinden om alles tegen hun moeder te kunnen vertellen. De geïnterviewde meisjes hebben dus blijkbaar de behoefte om hun gevoelens te uiten. Bovendien hebben de meisjes die hun gevoelens niet uiten en opkroppen over het algemeen een negatiever zelfbeeld en zij hebben vaker last van onzekere gevoelens. Zij hebben iemand (moeder) nodig waarbij ze gevoelens kunnen uiten of die het merkt wanneer zij een masker opzet en zich anders gedraagt. Het uiten van gevoelens blijkt tevens een behoefte van meisjes te zijn in hun adolescentiefase.

Hoofdstuk 6: Aanbevelingen voor de instelling

In dit laatste hoofdstuk worden aanbevelingen gedaan naar aanleiding van (de conclusies van) het onderzoek. Er worden oplossingen voor het vraagstuk bedacht en er worden suggesties gedaan voor nader onderzoek.

6.1 Aanbevelingen voor de beroepspraktijk naar aanleiding van het onderzoek

1. Besteed aandacht aan de relatie tussen moeder en de meisjes die het meidenwerk bezoeken door middel van contact maken met moeder.

Aanbevolen wordt om contact te leggen met de moeders van meisjes die binnenkomen. Dit omdat moeder belangrijk is voor de onderzoeksgroep en omdat moeder invloed blijkt te hebben op meerdere relevante factoren in de levenswereld en levensstijl van deze meisjes. De contacten met moeder kunnen daarom 'gebruikt' worden om het meisje te helpen bij haar vraag (op zoek gaan naar een doel in het leven/ om kunnen gaan met gevoelens van perfectie). Hoewel de samenwerking op dit moment nog geen vanzelfsprekendheid is, blijkt het wel één van de werkwijzen te zijn van het jongerenwerk dat Stichting DISCK SC&W naleeft (zie hoofdstuk 1 'werkwijze jongerenwerk').

Men moet bij de contacten met opvoeders wel rekening houden met de wensen van de meiden. Hoewel moeder belangrijk blijkt te zijn, zullen er meisjes zijn die het meidenwerk juist opzoeken om even niet bij hun ouders te hoeven zijn en in een ruimte kunnen bewegen waar ouders niet op hen letten en waar zij andere meiden kunnen ontmoeten. Activiteiten en contact met moeder worden daarom bij voorkeur maandelijks of tweemaandelijks gepland.

Enkele suggesties om contact te maken en onderhouden met moeders:

- Nodig moeders uit in het pand van het jongerenwerk. Het gebeurt nu al dat sommige meiden hun moeder meenemen om te laten zien waar zij heen gaan en waar zij zingen, dansen of eten. Dit is een mooi begin om het eerste contact met moeders te maken. Als moeders de gezichten van de meidenwerkers (her)kennen, is dat prettig voor volgende contacten.
- Organiseer (bijvoorbeeld om de 3 maanden) een activiteit die in het teken staat van moeder en dochter. Moeders houden er bijvoorbeeld van om te koken. Zij kunnen samen met hun dochter een gerecht maken. Tijdens en na een activiteit kan een meidenwerker van de gelegenheid gebruikmaken om met moeder te praten. Zij kan dan een luchtig gesprek aangaan over de relatie tussen moeder en dochter, hoe moeder hier tegenaan kijkt, hoe dochter hier tegenaan kijkt en wat een meidenwerker heeft opgepikt. Meidenwerkers zijn niet confronterend tegenover moeders, maar proberen door gesprekken vertrouwen te winnen en de band tussen moeder en dochter bespreekbaar te maken (zeker als meisjes aangeven dat zij hun moeder missen).
- Het is te verwachten dat de meisjes die een minder goede band met hun moeder hebben, hun moeder niet meenemen. Het is niet de taak van het jongerenwerk om het contact tussen moeder en dochter te verbeteren, maar het jongerenwerk kan er wel een rol in spelen. Het is belangrijk om zichtbaar te zijn voor moeders. Nodig hen uit voor evenementen, vraag eventueel of moeder het goed vindt om telefonisch contact te houden, laat zien dat moeder belangrijk is en dat het belangrijk is voor haar dochter dat haar moeder bij een optreden is. Wanneer bovenstaande suggesties niet blijken te werken of wanneer meidenwerkers geen tijd hebben om contact te zoeken met ouders, is het aan te raden om contact te leggen met de School Maatschappelijk Werker van de school waar een meisje heen gaat. Het jongerenwerk is hard bezig met contact leggen met school maatschappelijk werk. Deze contacten moeten onderhouden worden door bijvoorbeeld eens in de twee maanden bijeen te komen of per e-mail of telefoon van elkaar op de hoogte te blijven. Een School Maatschappelijk Werker kan waarschijnlijk meer met de relatie tussen dochter en moeder, evenals het Jeugd Interventie Team of het Zorgnetwerk. Deze laatste instellingen zijn bekend binnen het jongerenwerk in Leidschendam-Voorburg en zijn bedoeld om jongeren te begeleiden als zij een probleem hebben die het jongerenwerk te boven gaat.

2. Zorg ervoor dat kennis en signalen die uit individuele gesprekken naar voren komen, gedeeld worden met collega's en dat er samen met een meisje gezocht wordt naar uitkomsten.

Uit ervaring (door observatie en draaien van activiteiten) van de onderzoekster blijkt dat er wekelijks individuele gesprekken worden gevoerd met meiden, doordat meidenwerkers hen apart nemen of vóór een activiteit met hen in gesprek gaan. Door middel van gesprekken komen zij er bijvoorbeeld achter dat een meisje moeilijk tegen kritiek kan en daardoor botst met andere meiden of dat een meisje behoefte heeft aan meer vrienden. Deze kennis is zinvol, maar er wordt niet altijd werk gemaakt van deze kennis. Dit heeft vaak te maken met tijdgebrek. Bovendien vinden er individuele gesprekken plaats, maar vinden er vaker gesprekken plaats met een aantal meiden, waardoor te verwachten is dat meisjes niet helemaal open en eerlijk zullen zijn over hun leefwereld. De onderzoekster heeft ervaren dat wanneer je 2 uur apart met een meisje gaat zitten, dit veel kennis oplevert over kenmerken, beweegredenen en gedachten of gevoelens van meisjes. Hoewel werkers niet 2 uur de tijd zullen hebben, verwacht de onderzoekster wel dat zij in een korte tijd (door het vertrouwen dat zij scheppen en de band die zij al hebben) meer te weten komen over 'de vraag achter de vraag' van meisjes. Aanbevolen wordt om meer met deze kennis te doen, omdat het meidenwerk een positieve invloed kan hebben op het zelfbeeld van meisjes.

Enkele suggesties om werk te maken van informatie die d.m.v. gesprekken naar voren komt:

- Plan een vast moment in de week in om signalen en kennis die meidenwerkers hebben verzameld te bespreken met collega's. Aanbevolen wordt om dit niet te doen tijdens een vergadering, omdat vergaderingen vaak al 2 uur duren en omdat er op die manier niet de ruimte en tijd is om er kritisch bij stil te staan. Er kan wellicht wel een 'meidenvergadering' komen waarin meiden worden besproken of er kan eventueel een moment worden ingepland waarin een aantal jongerenwerkers bij elkaar komen om vragen en problemen rondom jongeren te bespreken. Het doel van deze momenten is om de 'vraag achter de vraag' met anderen te bespreken en om zo te kijken hoe jongerenwerkers jongeren daarmee kunnen helpen. Wellicht kan dit in de vorm van een themabijeenkomst. Deze vorm is al bekend onder de jongerenwerkers van Stichting DISCK SC&W in Leidschendam-Voorburg.
- Zorg ervoor dat ervaringen, kennis en signalen worden onthouden of opgeschreven, zodat men hierop terug kan komen bij het volgende contact met een meisje. Als een meisje bijvoorbeeld aangeeft dat zij geen doel in haar leven heeft, dan kan een meidenwerker eerst nadenken hoe zij een meisje hierbij kan helpen om vervolgens aan het meisje te vragen hoe zij denkt hierin geholpen te kunnen worden en samen te kijken naar mogelijkheden.

Met het delen van kennis over meisjes nemen meidenwerkers een gedeelte van de privacy van de meiden weg. Er wordt immers óver de meisjes gesproken. Meidenwerkers zullen daarom voorzichtig om moeten gaan met het delen van privacygevoelige informatie. Zo kan een meidenwerker eerst nagaan of het meisje wel geholpen wil worden met haar vraag, voordat zij besluit om met collega's te brainstormen. Tevens is het verstandig de meidenwerker die iets signaleert of waar een meisje persoonlijke zaken aan heeft verteld, om deze het meisje met haar vraag te helpen. Een meisje heeft vertrouwen nodig en zal zaken ook in vertrouwen willen delen. Vanuit deze **behoeften** is het te verwachten dat een meisje het niet altijd fijn zal vinden als er meerdere meidenwerkers op de hoogte zijn van persoonlijke zaken en er meerdere werkers zijn die dat met haar bespreken. Degene die dus de vraag van een meisje 'signaleert', zal ook de verantwoordelijke zijn voor deze vraag (al gaat zij wel in overleg met collega's, maar deze geven alleen raad en denken mee). Als er echter één werker is die meerdere vragen heeft gesignaleerd, dan kan (in overleg met de jongere) een ander de vraag overnemen, mits de jongere zich daar prettig bij voelt.

Bovenstaande vraagt van jongerenwerkers als het ware een extra zintuig. Zij zullen zich meer moeten verdiepen in hun doelgroep en in de redenen van hen deel te nemen aan het jongerenwerk. Wat zoeken zij? Wat is hun vraag? Zij moeten bewuster omgaan met de signalen die zij nu al oppikken en daarnaar handelen. Dat betekent dat wanneer zij bijvoorbeeld weten dat de relatie tussen de jongere en de ouders niet goed zit en de jongere hier last van heeft, zij kijken hoe zij hier op in kunnen spelen, zij het zelf, zij het door middel van doorverwijzing. Niet iedere jongerenwerker zal de capaciteit hebben hier bewuster mee om te gaan, maar daarin kunnen andere jongerenwerkers ondersteunen door in een gezamenlijk overleg door te vragen over 'de vraag achter de vraag'.

3. Houd rekening met de 3 factoren die van invloed zijn op de leefstijl en leefwereld van meisjes in het meidenwerk en gebruik deze als risicofactoren of signalen.

Het gaat hier om de factoren ‘het wel of niet uiten van gevoelens’, ‘het wel of niet ervaren van een band met moeder’ en ‘het wel of niet verwerken van heftige gebeurtenissen’ die van invloed zijn op het zelfbeeld en tevredenheid over de stijl van leven.

Boventaande factoren hebben invloed op de gedachten en gedragingen van de onderzoeksgroep. Het meidenwerk kan hierop inspelen door bij ieder meisje te controleren hoe zij ‘scoort’ op deze drie factoren. Op deze manier hebben meidenwerkers een indicatie van het zelfbeeld en de zelfwaardering van meisjes, die juist in deze levensfase enorm op de proef worden gesteld. Men kan bijvoorbeeld denken aan onderstaande ‘signaleringslijst’ waarbij de score op het zelfbeeld en de zelfwaardering van meisjes getoetst wordt.

Signaleringslijst met betrekking tot het zelfbeeld en de zelfwaardering van meisjes van 14-18 jaar in het meidenwerk van Stichting DISCK SC&W in Leidschendam-Voorburg

‘Risiko’ factor	Wel	Niet	Een beetje
Gevoelens uiten			
Band met moeder			
Verwerken van heftige gebeurtenissen			

De score van de meisjes kan als volgt getypeerd worden:

- Wanneer een meisje op elk van de drie of op meer dan 2 van de 3 factoren ‘niet’ scoort, dan betekent dit dat zij op het hoogste niveau van de gevarezone verkeert. Zij heeft hiermee een grote kans om een negatief zelfbeeld te ontwikkelen en zichzelf minder te waarderen. Dit is voor meidenwerkers het signaal om individuele gesprekken met het meisje te voeren en samen met het meisje op zoek te gaan hoe groot het risico is om een zichzelf negatief te beoordelen en te waarderen en te achterhalen hoe een meisje hiermee geholpen kan worden.
- Wanneer een meisje op elk van de drie of op meer dan 2 van de 3 factoren ‘wel’ scoort, dan betekent dit dat zij op het laagste niveau van de gevarezone verkeert. Zij heeft hiermee weinig kans om een negatief zelfbeeld te ontwikkelen en zichzelf minder te waarderen. Zij zal wellicht gevoelens van onzekerheid kennen, omdat uit zowel literatuur als praktijkonderzoek is gebleken dat dit kenmerkend is voor meisjes in deze fase van hun leven. Dit is voor meidenwerkers geen reden om zich zorgen te maken. Meidenwerkers blijven uiteraard wel aandacht houden voor deze groep meiden.
- Wanneer een meisje op elk van de drie factoren of op meer dan 2 van de 3 factoren ‘een beetje’ scoort, dan betekent dit dat zij in een risicogebied van de gevarezone verkeert. Zij kan een negatief zelfbeeld ontwikkelen en zichzelf minder waarderen. Het is de taak van de meidenwerkers om te achterhalen waarom een meisje bijvoorbeeld de ene keer wel haar gevoelens uit en de andere keer niet. Door middel van individuele gesprekken kan de meidenwerker beoordelen of zij zich wel of niet gaat focussen op het zelfbeeld en de zelfwaardering van deze meiden.

4. Ga op zoek naar eenduidigheid in de verwachtingen van jongerenwerkers (wat zien zij als hun taak en hoe voeren zij deze uit?) van Stichting DISCK SC&W in Leidschendam-Voorburg.

De discussie die ik met mijn onderzoek in het team van jongerenwerkers van Stichting DISCK SC&W in Leidschendam-Voorburg wil ‘aanwakkeren’ is ook maatschappelijk gezien een ‘big issue’. Zo is het Nederlands Jeugd Instituut in 2007 begonnen met een ‘Kenniskring kwaliteit tiener- en jongerenwerk’, omdat er ‘een discrepantie is ontstaan tussen wat opdrachtgevers en andere betrokkenen van het jongerenwerk verwachten en wat jongerenwerkers als hun taak zien’ (Fabri, 2010). Enerzijds wordt er door de voorzitter van stadsdeel Slotervaart in Amsterdam geroepen dat professionals in de jeugdsector, waaronder jongerenwerkers, hun doelgroep niet echt kennen en de rol van religie in hun leven systematisch onderschatten. Burgemeester Cohen is tevens niet onder de indruk van jongerenwerkers. ‘Hij meent dat ze vaak niet weten hoe ze moeilijke jongens moeten aanpakken’ (Fabri, 2010). Anderzijds zijn er de jongerenwerkers die zich regelmatig uitspreken tegen het feit dat hun beroepsgroep vooral gezien wordt als overlastbestrijders als het om jongeren gaat. Jongerenwerkers vinden dat zij te vaak als

ordehandhavers worden gezien, terwijl ze als doel hebben jongeren te ondersteunen in hun ontwikkelingsproces naar volwassenheid (Fabri,2010).

Aanbevolen wordt om met het team te kijken naar de invulling van het jongerenwerk van Stichting DISCK SC&W in Leidschendam-Voorburg. In mijn opzicht moet de aandacht meer uit gaan naar taken als *signaleren* en *informatie verzamelen* (beiden taken volgens de werkwijze jongerenwerk die in hoofdstuk 1 genoemd is) om achter ´de vraag achter de vraag´ te komen. Naar mijn mening hebben taken als *contact leggen en onderhouden, programma´s en activiteiten bedenken, voorbereiden en uitvoeren en vorming en opvoeding* op dit moment meer de aandacht.

Wanneer de werkwijze van het jongerenwerk, van waaruit jongerenwerkers binnen Stichting DISCK SC&W te werk gaan, erop nageslagen wordt, blijkt dat het op zoek gaan naar ´de vraag achter de vraag´ eigenlijk al een taak is van een jongerenwerker. Ik heb dit verwoord als het ´op zoek gaan naar de vraag achter de vraag´, maar in wezen komt dit op hetzelfde neer als ´het hebben van inzicht in vragen, problemen en belemmeringen van jongeren´ wat een uitwerking is van de taak *signaleren en informatie verzamelen* (zie werkwijze jongerenwerk hoofdstuk 1). Het hebben van inzicht in vragen, problemen en belemmeringen van jongeren is in ieder geval een vereiste om achter ´de vraag achter de vraag´ te komen. Het team van jongerenwerkers zou dus na moeten gaan in hoeverre zij dit al doen.

Ook, of misschien wel juist, gezien maatschappelijke veranderingen binnen het jongerenwerk is het raadzaam om met elkaar naar de invulling van de taken van het jongerenwerk te kijken, omdat er de laatste jaren een verschuiving in het jongerenwerk is ontstaan van activiteiten op het gebied van vorming, participatie en vrijetijdsbesteding naar preventie en hulpverlening (Fabri, 2010).

Ten slotte is het aan te bevelen de werkwijze van het jongerenwerk en de taken en activiteiten van het jongerenwerk van Stichting DISCK SC&W in Leidschendam-Voorburg duidelijk op te nemen in het beleid dat gevoerd wordt. Er zijn wel beleidsdocumenten binnen de organisatie die dit op hebben genomen, maar deze hebben vooral betrekking op het jongerenwerk dat Stichting DISCK SC&W in Rotterdam uitvoert. Een specifiek, duidelijk beleidsdocument voor het jongerenwerk van Stichting DISCK SC&W in Leidschendam-Voorburg is nog niet ontwikkeld of niet helder onder de aandacht gebracht (zowel medewerkers als de projectcoördinator is hiervan niet op de hoogte). Dit document kan echter wel helderheid brengen over de invulling van het jongerenwerk van Stichting DISCK SC&W in Leidschendam-Voorburg en brengt wellicht op die manier in kaart welke taken van jongerenwerkers verwacht worden.

6.2 Suggesties voor nader onderzoek

1. De onderzoeksgroep breder maken door ook naar de leefstijl – en leefwereld van meerdere meiden die het meidenwerk bezoeken te vragen

Omdat er enkel een interview is afgenomen bij zes meiden die het meidenwerk in Leidschendam-Voorburg bezoeken, kan er niet gezegd worden dat de belangrijkste conclusies van dit onderzoek (relatie met moeder, onzekere gevoelens, positief zelfbeeld) gelden voor een groot deel van deze meiden. Er zouden daarom enquêtes of interviews afgenomen kunnen worden bij de andere meiden die het meidenwerk bezoeken om erachter te komen of aspecten in hun leefstijl en leefwereld overeenkomen met de resultaten van dit onderzoek. Er kan bijvoorbeeld gericht gevraagd worden naar de volgende, meest opvallende en meest belangrijke punten van dit onderzoek:

- *De band met moeder.* Speelt moeder ook een belangrijke rol in het leven van de andere bezoeksters en heeft deze band ook een directe relatie met hun zelfbeeld en stijl van leven?
- *Onzekere gevoelens.* Hebben de andere meiden die het meidenwerk bezoeken ook vaker last van onzekere gevoelens en komen die overeen met gevoelens van perfectionisme en falen? Laten zij ook vaker de kenmerkende manier van meisjes om gevoelens te verinnerlijken, zien?
- *Zelfbeeld en tevredenheid over levensstijl.* Hoe is het zelfbeeld en de stijl van leven van de andere meiden? Zijn de 3 opvallende punten (uiten van gevoelens, band met moeder en verwerken van moeilijke gebeurtenissen) die het zelfbeeld en de waardering van hun leven voor deze onderzoeksgroep ook van invloed op de leefwereld en leefstijl van de overige meiden?

2. Onderzoeken of ‘de vraag achter de vraag’ voor niet-westerse meisjes verschilt van meisjes met enkel de Nederlandse etniciteit.

Uit dit onderzoek is niet duidelijk naar voren gekomen of de ‘vraag achter de vraag’ van meisjes met een andere etniciteit naast de Nederlandse verschilt met die van meisjes met enkel een Nederlandse achtergrond. Meiden met bijvoorbeeld een islamitische achtergrond zijn voor dit onderzoek niet benaderd (er waren tijdens het onderzoek geen Islamitische meiden die het meidenwerk van Stichting DISCK SC&W in Leidschendam-Voorburg bezochten), terwijl literatuuronderzoek laat zien dat deze meisjes specifieke of moeilijkere vragen *kunnen* hebben. Als dit zo blijkt te zijn, zou het jongerenwerk ook in moeten spelen op de specifieke vragen en moeilijkheden van meiden met een andere achtergrond dan de Nederlandse.

Tot slot...

Met het schrijven van dit stuk heb ik 2 doelen voor ogen gehad. Allereerst hoop ik met relevante informatie over de doelgroep meidenwerkers aan te zetten beter in te spelen op de kenmerken en belevingen van deze meiden. Ik zou meidenwerkers (én jongerenwerkers) uit willen dagen meer met deze informatie te doen en in het werk de aandacht meer te richten op de achterliggende gedachte die het jongerenwerk wil volgen. Ik hoop hiermee dat men bereid is verder te kijken dan de activiteiten die wekelijks goed bezocht worden en waar meiden met plezier naartoe komen. Met het achterhalen van ‘de vraag achter de vraag’ en op deze manier de doelgroep en haar belevingswereld en stijl van leven beter leren kennen, spelen meidenwerkers tevens in op het doel dat Stichting DISCK SC&W met het jongerenwerk voor ogen heeft. Kennis over beweegredenen, kenmerken, de leefwereld en de leefstijl geeft een ingang om zodoende jongeren nog beter te begeleiden bij ‘het maken van keuzes en het inzien en aanvaarden van de consequenties ervan’ (Stichting DISCK,2009).

Ten tweede hoop ik dat dit onderzoek zal leiden tot discussie en uitwisseling van gedachten om zodoende te streven naar meer diepgang in het jongerenwerk in Leidschendam-Voorburg. Jongerenwerkers zouden naar mijn inzicht op zoek moeten gaan naar ‘de vraag achter de vraag’ van jongeren. Zeker met de wetenschap dat bij een kwart van de aanbieders van het jongerenwerk de doelgroep bestaat uit minimaal 50% jongeren met problemen of risico’s daarop (MOgroep, 2009).

Tussen alle regels door denk ik dat ik heb aangetoond hoe belangrijk het is om individuele momenten met jongeren te plannen en je te verdiepen in hun belevingswereld en hun problematiek. De actualiteit stelt continu nieuwe eisen aan het jongerenwerk en daarom is het belangrijk om hierop in te blijven spelen. Door de leefwereld en leefstijl anno 2010 van meisjes in het jongerenwerk te onderzoeken, hoop ik dat deze relevante en actuele informatie bruikbaar blijkt te zijn in de praktijk en dat werkers inzien dat het nodig is om de actualiteit rondom jongeren en hun kenmerken, belevingen en problematiek te volgen.

Ik ben ervan overtuigd dat het huidige team van jongerenwerkers van Stichting DISCK SC&W in Leidschendam-Voorburg in staat is om door middel van het op zoek gaan naar ‘de vraag achter de vraag’ meer diepgang te brengen in het werk wat zij uitvoeren. Het zal niet voor iedere jongerenwerker weggelegd zijn om deze diepgang werkelijk te realiseren, maar er zullen jongerenwerkers zijn die het missen van diepgang met mij delen en zich aangesproken voelen om werk te maken van de resultaten van dit onderzoek. En zodoende de werksoort verder te professionaliseren.

Ik wil jongerenwerkers daarnaast op het hart drukken dat zij vooral moeten blijven doen waar zij goed in zijn en de basis en kracht van het jongerenwerk voorop moeten blijven zetten. De basis en kracht waarin jongerenwerkers op straat, in het jongerencentrum en eventueel thuis of op school langdurige contacten met jongeren aan kunnen gaan.

Ten slotte wordt de rol van de pedagoog in het jongerenwerk door middel van dit onderzoek wellicht meer zichtbaar. In mijn opzicht betekent dit dat jongerenwerkers het oplossen van problemen niet moeten zoeken bij hulpverleners, maar bij de vraag van ouders en in het jongerenwerk voornamelijk **de vraag van de jongere**. De ‘vraag achter de vraag’ blijft op deze manier voor mij van groot belang. Ik hoop dat dit over enkele jaren ingebed is in het jongerenwerk van Stichting DISCK SC&W in Leidschendam-Voorburg.

Literatuur

Boeken

Greenberger, E. & Sorenson, A.B. (1974). *Toward a concept of psychosocial maturity*. Journal of Youth and Adolescence, 3, 329-358.

Eldering, L. (2006). *Cultuur en opvoeding*. Rotterdam: Lemniscaat b.v.

Fabri, W. (2010). *Startnotitie Kenniskring kwaliteit tiener- en jongerenwerk*. Utrecht: Nederlands Jeugd Instituut

Feldman, R. (2007). *Ontwikkelingspsychologie II. Levensloop vanaf de jongvolwassenheid*. Amsterdam: Pearson Education Benelux.

Keulen, A. van & Beurden, A. van (2006). *Van alles wat meenemen. Diversiteit in opvoedingsstijlen in Nederland*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.

Kohnstamm, R. (2009). *Kleine ontwikkelingspsychologie, de puberjaren*. Houten/Diegem: Bohn Stafleu Van Loghum.

Korf, D.J., Wouters, M., Place, S. & Koet, S (2008). *Geloof en Geluk. Traditie en vernieuwing bij jonge moslims*. Rotterdam: Uitgeverij Ger Guijs.

Martens, E.P. (1999). *Minderheden in beeld. SVPA-98*. Rotterdam: Erasmus Universiteit, Instituut voor Sociologisch- Economisch onderzoek.

Migchelbrink, F. (2009). *Praktijkgericht onderzoek in zorg en welzijn*. Amsterdam: SWP.

Nelis, H. & Sark, Y. van (2009). *Puberbrein binnenste buiten. Wat beweegt jongeren van 10 tot 25 jaar?* Utrecht: Uitgeverij Kosmos.

Pels, T. (2003). *Respect van twee kanten: een studie over last van Marokkaanse jongeren*. Assen: Koninklijke van Gorcum

Prins, M. (2008): *De deugd van tegenwoordig: Onderzoek naar jongeren en hun grenzen*. Nijmegen: Radboud Universiteit.

Schrijvers, C.T.M. & Schoenmaker, C.G. (2008), *Spelen met gezondheid: Leefstijl en psychische gezondheid van de Nederlandse jeugd*. Uitgave van RIVM: Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, Bilthoven.

Wit de, J., Veer, G. van der & Slot, N.W. (1995). *Psychologie van de adolescentie: Ontwikkeling en hulpverlening*. Baarn: Uitgeverij Intro.

Documenten

CBS (2008). *Jaarrapport Integratie 2008*. Den Haag: OBT bv.

CBS (2010). *Opgroeien in diversiteit. Beschrijving van de nulmeting Monitor Diversiteit in het Jeugdbeleid*. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.

Gemeente Rotterdam (2006). *Het Rotterdamse jongerenwerk. Functies, kerntaken, competenties, methoden*. Woerden: Adviesbureau van Montfoort

MOgroep Welzijn & Maatschappelijke Dienstverlening (2009). *Sterk jongerenwerk. Jongerenwerkers weten hoe de hazen lopen*. Utrecht: MOgroep

Rouvoet, A (2009). *Onze jeugd van tegenwoordig. Over de leefwereld en leefstijl van jongeren*. Uitgave van Ministerie Jeugd en Gezin.

Stichting DISCK (2009). *Sector jeugd- en jongerenwerk. Werkplan 2009*. Uitgave van Stichting DISCK SC&W.

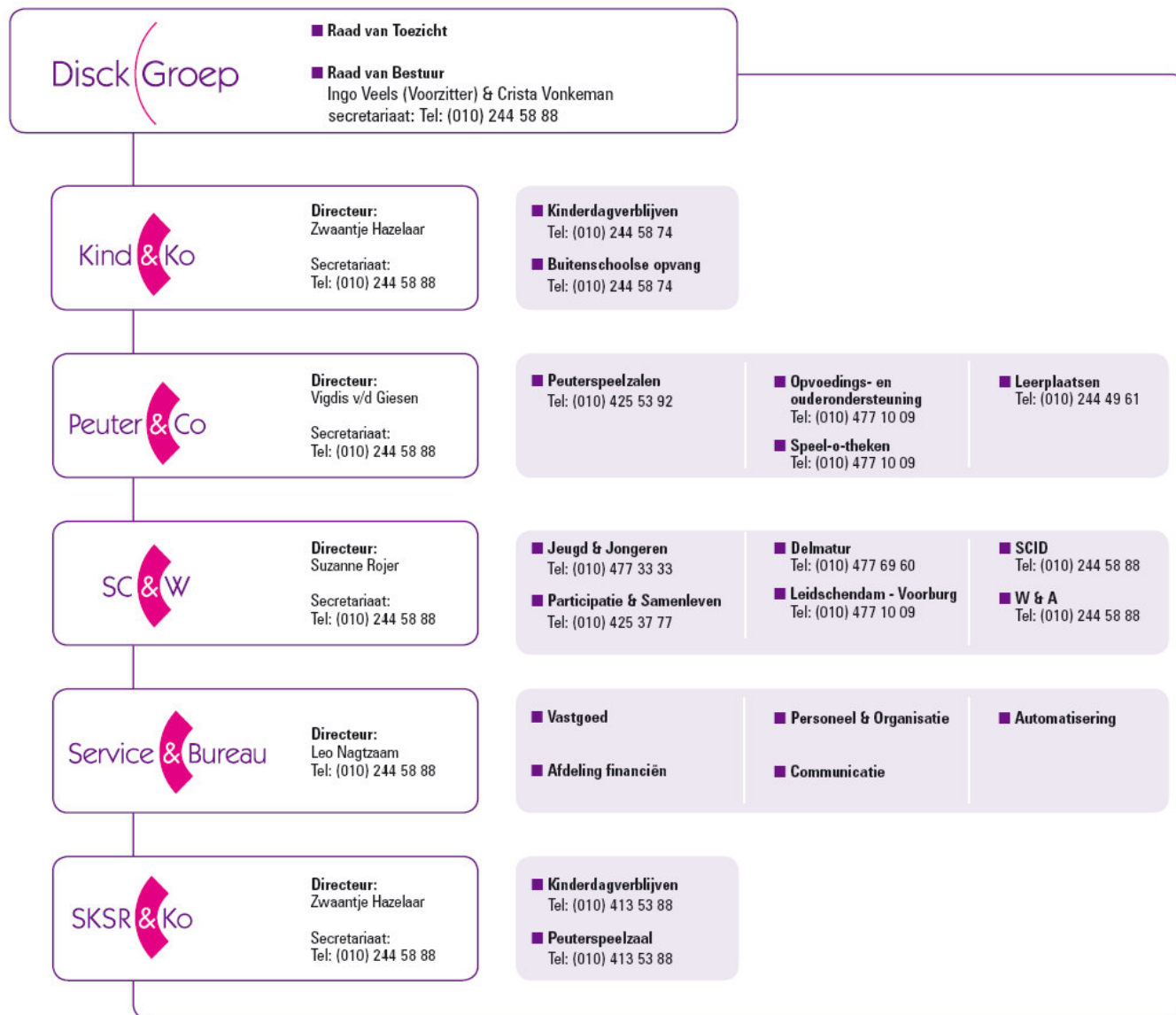
Internetsites

Steunpunt Allochtone Meisjes & Vrouwen (2000). *Visie allochtone meisjes*. Verkregen op 16 maart, 2010, van <http://www.samv.be/index.cfm?id=23>.

Bijlage 1- Organogrammen Stichting DISCK

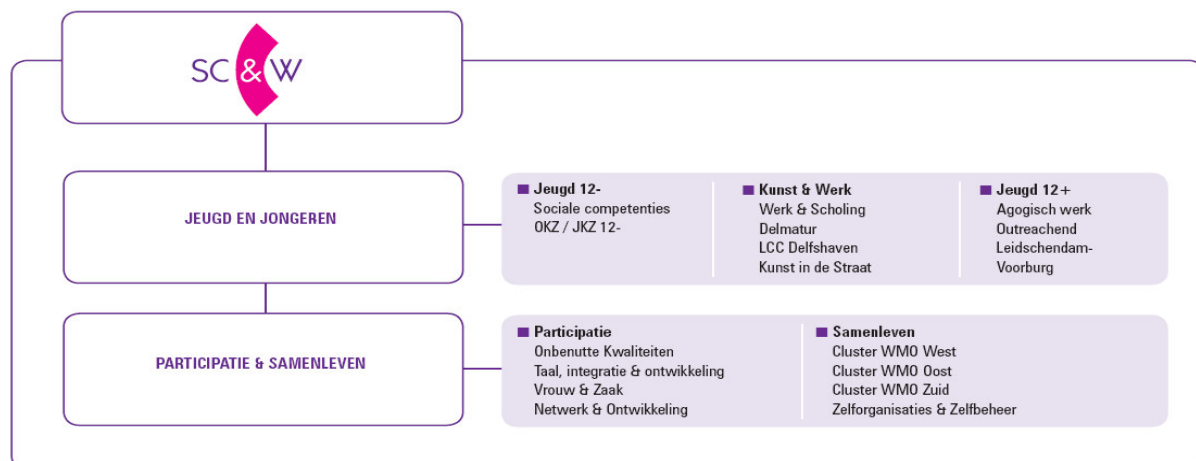
In onderstaande organogrammen wordt geïllustreerd dat het jongerenwerk van Stichting DISCK in Leidschendam-Voorburg een onderdeel van Stichting DISCK SC&W is en valt onder de sector Jeugd en Jongeren.

ORGANIGRAM Algemeen centraal postadres: Postbus 6058 • 3002 AB Rotterdam

O N D E R N E M I N G S R A A D

ORGANIGRAM Algemeen centraal postadres: Postbus 6058 • 3002 AB Rotterdam

Bijlage 2- Interviews onderzoeksgroep

Naam	Zubeida
Leeftijd	16
Etniciteit	Nederlandse en half Surinaams/Indonesisch
Woonplaats	Den Haag

LEEFWERELDGezin

1. Hoe zou je jouw gezin beschrijven?

Ik heb 2 broers waarvan er één uit huis is. Sinds hij uit huis is gegaan, spreek ik hem eigenlijk nog weinig. Nu mijn andere broer wat ouder is, praat ik meer met hem, dat komt steeds meer. Eerst hadden we altijd ruzie, echte broer/zus ruzies. Nu is hij wat serieuzer en dat vind ik veel leuker. Mijn ouders zijn gescheiden en mijn vader zie ik nooit, dus ik woon gewoon bij mijn moeder. Ik mis de tijd niet echt dat mijn moeder en vader bij elkaar waren, omdat ze vaak ruzie hadden. Maar soms vraag ik me wel eens af hoe mijn vader is, wat voor man hij is.

2. Hoe is de band met je ouders?

Mijn vader zie ik niet meer en met mijn moeder heb ik geen goede band. Soms als ik ergens mee zit, wil ik wel heel graag naar mijn moeder, maar dat kan ik niet. Vroeger toen mijn vader weg ging, trok ik naar mijn moeder toe, maar op een gegeven moment was ik heel erg op mezelf. Ik kan soms echt een week niet tegen mijn moeder praten. Ik zie mijn moeder ook niet vaak, want zij is echt werkverslaafd. Ik praat ook niet echt met haar en we krijgen echt heel snel ruzie.

3. Wat vind jij fijn en wat minder fijn aan de manier waarop jouw ouders met jou omgaan?

Ik krijg wel veel vrijheid van mijn moeder, ik mocht bijvoorbeeld al heel vroeg uitgaan. Maar ik vind het jammer dat ik niet met mijn moeder kan praten en dat ze me weinig aandacht geeft. Mijn moeder wil ook dat ik later een goede baan heb, maar mijn moeder vind vooral dokter en advocaat een goede baan. Zij verwacht van mij dat ik weet wat ik wil en daar kan ik niet tegen. Ik wil iets doen wat ik leuk vind, anders heb ik er niets aan.

4. Wat vind jij belangrijk als jij je kinderen zou opvoeden?

Ik merk nu niet dat ik mijn moeder nodig heb, maar dat ik soms met haar wil praten en dan zou ik wel later willen dat mijn kind de mogelijkheid krijgt om te praten als hij dat nodig heeft. Dat mis ik aan mijn moeder.

Vrienden

5. Hoe zou je jouw vrienden(groep) omschrijven?

Ik heb evenveel vrienden als vriendinnen. Mijn vrienden zijn meer vrienden waarmee ik kan lachen, niet bij wie ik iets kwijt wil. Dat is niet nodig. Met vrienden is het gewoon leuk en dat wil ik zo houden, dan wil ik niet over problemen praten. Zij komen wel naar mij toe, maar ik heb geen behoefte om zelf wat kwijt te kunnen. Ik heb een vriendin die hier komt om te zingen, maar zij is niet iemand naar wie ik toe ga als ik iets heb. Dat is met heel veel meisjes zo. Ik kan heel goed met ze lachen, maar ik zal niet naar hen toestappen om iets met hun te delen. Ik stap eerder naar een andere vriendin toe, maar eigenlijk ook niet echt vaak. Zij weet wel veel van mij.

6. Wat doe je meestal met vriendinnen/vrienden?

Chillen, naar de stad, naar de bioscoop. Gewoon leuke dingen doen.

7. Waarom zijn vriendinnen/vrienden belangrijk in jouw leven?

Bij mijn vrienden kan ik wel dingen kwijt en soms zeg ik ook wel wat. Het is anders dan bij mijn broer, bij hem wil ik gewoon weinig kwijt. Sommige mensen vragen bijvoorbeeld ook naar mijn vader en dan zeg ik dat mijn ouders gescheiden zijn, maar ik zeg niet waarom. Ik zou niet weten waarom ik dat tegen anderen moet vertellen. Ik zou wel zonder vrienden kunnen, maar dat zou ik niet willen omdat dat saai is. Maar het is niet dat ik vrienden echt nodig heb. Het is gewoon meer voor de gezelligheid. Een vriend van mij heeft

bijvoorbeeld echt aandacht nodig, als er discussie is, wil hij het ook echt uitpraten, maar ik denk dan: Laat maar zitten. Ik vind het wel veel fijner om met jongens over problemen te praten, dan met meisjes. Jongens kijken er anders naar, hebben een andere reactie erop.

Jij zelf

8. Hoe zou jij jezelf omschrijven? Wat zijn je sterke & zwakke kanten?

Mijn zwakke kant is dat ik soms mijn mening over iets geef en dan komt dat heel bot over. Sommige mensen kunnen daar niet mee omgaan.

Als ik boos ben, heb ik ook de neiging om bot te reageren, dan word ik geïrriteerd. Eigenlijk is dat puur uit frustratie, omdat ik nooit over mezelf praat. Nu ik dit interview gehad heb, zou ik dat ook wel vaker willen doen, want ik denk dat het wel goed is voor mezelf.

Mijn sterke kanten zijn dat ik spontaan ben, ik kan wel makkelijk met mensen praten. Ik houd me er bijvoorbeeld ook niet heel erg mee bezig hoe andere mensen mij vinden, terwijl een vriendin van mij dat wel doet en daardoor niet op mensen af durft te stappen.

9. Hoe denk je dat anderen jou vinden? Hoe zou je willen dat anderen jou zien?

Ik weet niet hoe anderen mij vinden, maar ik denk wel dat ik spontaan overkom. Soms ben ik ook verlegen, maar dat is dan om een reden. Bijvoorbeeld als ik moet presenteren voor de klas, dan ben ik echt verlegen. Ik vind het niet erg om voor een grote groep mijn mening te geven, maar als ik echt iets moet presenteren en het gaat ergens over, daar hou ik niet van.

10. Wie of wat is belangrijk in jouw leven?

Ik hecht veel waarde aan muziek en dansen, dat vind ik echt heel leuk. Als ik met iets zit, dan heb ik altijd de neiging om te gaan dansen om dat te vergeten, dus dansen is wel belangrijk voor mij. Dat is echt een manier waarop ik mezelf kan uiten en mezelf kan zijn. Als ik dat niet kan doen, zou ik er echt wel mee zitten.

11. Hoe zou je jezelf willen zien over 15 jaar? Welke dromen wil je laten uitkomen/ wat wil je bereiken?

Ik weet echt niet hoe ik mezelf later zie. Ik weet niet of ik kinderen wil en of ik wil trouwen, maar ik wil niet een kind zonder te trouwen.

School

12. Welke opleiding doe je? Wat wil je op school bereiken?

4 VMBO-T. Ik moet nu een opleiding kiezen, maar eigenlijk weet ik echt niet wat ik wil en wat ik leuk vind. Ik leer ook echt nooit, want ik doe liever andere dingen. Ik haal wel voldoende, maar aan de fouten die ik maak, kan je zien dat ik nooit leer. Als ze woordjes vragen bijvoorbeeld, terwijl ik wel goed ben in grammatica.

13. Wat zou ervoor zorgen dat je elke dag met plezier naar school gaat?

Dat ligt meer aan de mensen die om je heen zijn. Leraren moeten ook wel aardig zijn, maar ik wil straks op het MBO niet met jongeren in de klas zitten die echt niets doen en nooit naar school komen. Ik wil mensen om me heen die naar school komen omdat ze echt iets willen leren en niet omdat ze het moeten. En ik vind leraren leuk die als ze ergens verstand van hebben, dat echt leuk kunnen brengen. Ik heb wel eens de neiging om niet op te letten, maar als een leraar bijvoorbeeld heel leuk over de kredietcrisis kan vertellen, dan wil ik mijn aandacht er wel bij houden.

Vrije Tijd

14. Wat doe jij het liefst in je vrije tijd?

Slapen; ik slaap echt heel veel, dat is echt erg. Als ik niets te doen heb, ga ik gewoon slapen ook al ben ik niet moe. En anders ga ik gewoon naar buiten, naar de stad. Niet alleen binnen achter de computer.

15. Computer: Hoe vaak gebruik je de computer? Waar gebruik je de pc het meeste voor?

Televisie: Hoe vaak kijk je televisie? Naar welke programma's kijk je graag?

Uitgaan: Hoe vaak ga je uit? Hoe ziet een avondje uit eruit? Wat zijn voor jou redenen om uit te gaan?

Sport: Doe je aan sport? Waarom wel/niet?

Computer: *Ik zit niet zo vaak achter de computer. Ik gebruik de computer wel voor MSN.*

Televisie: *Ik kijk niet veel tv, maar ben wel verslaafd aan 'That 70's show'. Als ik thuis ben en ik doe niets, ga ik dat kijken, ook al heb ik alles al gezien.*

Uitgaan: *Ik ga soms, dat ligt aan mijn vriendin want die mag vaak niet. En als zij niet gaat, ga ik ook niet. Als we dan met z'n drieën gaan en zij mag niet, dan gaan we maar niet. Als ik uitga (naar een discotheek) dan doe ik dat voor de gezelligheid. Ik praat wel met mensen, maar het is niet zo dat ik ze daarna nog een keer spreek. Het is gewoon leuk voor een avondje.*

Sport: *Ik heb op turnen gezeten en nu dans ik af en toe.*

16. Wat vind jij van het meidenwerk van Stichting DISCK SC&W in Leidschendam-Voorburg? *Ik vind het wel goed, want het is beter dan dat je buiten gaat hangen.*

17. Wat is voor jou de reden om deel te nemen aan de activiteiten voor meiden? *Anders ga ik slapen, ik kan beter gewoon iets doen. Ik ga eigenlijk, omdat mijn vriendin niet gaat zonder mij. Ik ga niet alleen voor haar, ik kom ook gewoon voor de gezelligheid. Dansen vind ik wel leuk, maar ik dans meer voor mezelf, omdat ik me niet echt thuis voel in de groep. Die meiden waarmee ik dans zijn aardig, maar niet mijn types. Ik kan er wel mee dansen, maar ik val echt buiten de groep. Ik dans ook eigenlijk voor mezelf, maar toch moet ik in een groep dansen. Ik kan niet leuk met hun dansen en zij betrekken mij ook niet en zijn echt een groep.*

18. Moeten er activiteiten speciaal voor meiden zijn? Waarom wel/ niet? *Het is wel leuk, maar het moet niet. Het is wel belangrijk dat het er is, vooral voor meisjes als mijn vriendin, die moeite hebben met contact leggen met jongens. Meidenwerk is goed voor meisjes zoals zij die het fijn vinden om alleen met meisjes om te gaan. Ik zou het niet erg vinden als er jongens zijn, want dat vind ik wel gezellig.*

19. Wat vind jij belangrijk in het meidenwerk (manier van omgaan, invulling van activiteiten)? *Dat je het gevoel krijgt dat werkers werken omdat ze het leuk vinden en niet om ons bezig te houden. Jullie zijn geïnteresseerd in ons en dat vind ik fijn. Je hebt het gevoel dat je elkaar leert kennen. Omdat jullie ouder zijn, vind ik het fijner om met jullie te praten. Vrienden kijken het zo oppervlakkig en jullie denken meer na.*

Inkomen

20. Hoe kom jij aan je geld? *Ik heb geen bijbaantje meer en dat geld mis ik ook niet. Mijn moeder geeft me gewoon altijd geld. Als ik wegga, mag ik haar geld pakken.*

21. Waar besteed jij je geld aan uit? *Ik koop er kleren van of aan uitgaan. Gewoon aan iets doen.*

22. Hoe belangrijk vind jij geld in jouw leven? *Het is niet echt belangrijk, maar het is wel leuk als je het hebt. Je kunt er leuke dingen mee doen. Mijn bijbaan mis ik niet, want toen ik werkte moest ik na school meteen door naar mijn werk, terwijl ik liever doorga naar huis. Natuurlijk heb ik minder inkomen omdat ik geen baan heb, maar dat heb ik er wel voor over, want vrije tijd vind ik wel heel belangrijk.*

Participatie

23. Wat zijn onderwerpen in de samenleving die jou boeien? *Ik vind het wel interessant om over geloof te praten en ik wil dan graag de mening van anderen horen, omdat ik zelf niet gelovig ben opgevoed. Ik vind het vooral leuk om erover te praten als mensen zeggen*

wáárom ze iets geloven, niet dat ze zomaar iets geloven. Ik geloof nooit zomaar iets. Een vriendin van mij gelooft bijvoorbeeld in geesten en daar kunnen we heel lang over praten, maar dan moet ze wel iets kunnen vertellen. Niet dat mensen zeggen: Ik geloof, maar waarom weet ik niet.

Sociale omgeving

24. Hoe is de band met je familie?

Ik heb eigenlijk geen goede band met mijn familie, met mijn neefjes en nichtjes ga ik niet om. Met mijn neefje wel wat meer, die is nu 16 en komt vaker naar mij toe, omdat hij met mij wilt praten. Hij vertelt heel veel dingen, maar ik doe dat niet. Vroeger ging ik wel naar mijn opa en oma, maar nu ook niet meer. Ik vind het niet belangrijk om de band met mijn familie te houden.

25. Welke rol speelt geloof in jouw leven?

Ik geloof niet, dus dat speelt geen rol. Ik mis het ook niet.

26. Wat vind jij van een multiculturele samenleving? Ben je geïnteresseerd in andere culturen?

Ik vind dat mensen elkaar moeten accepteren, ongeacht wat ze geloven. Ik vind het wel goed dat verschillende culturen met elkaar samenleven. Ik ben zelf niet echt geïnteresseerd in andere culturen. Binnen mijn vriendengroep praten we ook niet over verschillende culturen en geloven.

LEEFSTIJL

Alcohol

27. Uit onderzoek blijkt dat jongeren steeds meer drinken. Hoe denk jij hierover? (comazuipen/ breezersletjes)

Ik denk wel dat er steeds meer jongeren zijn die veel alcohol drinken. Van mensen die comazuipen snap ik echt niet waarom ze dat doen, dat vind ik echt dom. Ik snap wel weer meisjes die gaan drinken om losser te worden. Een vriendin van mij drinkt bijvoorbeeld alcohol zodat ze sneller in aanraking komt met jongens. Toch denk ik dan: waarom? Je kan het doen, maar ik vind het niet verstandig. Meisjes die drinken om dan seks te hebben met jongens is dan weer een ander verhaal, dat vind ik echt stom. Als je het normaal gesproken niet doet, moet je het dan ook niet doen.

28. Wat vind jij van je eigen drinkgedrag?

Ik vind het wel goed, maar ik heb wel van die avonden gehad waarvan ik achteraf denk: waarom? Ik ben een keer dronken geweest en dat wil ik echt nooit meer. Ik heb echt spijt gehad van wat ik heb gedaan, omdat ik op een lege maag had gedronken en ook had overgegeven. Dat wil ik echt niet meer. Ik drink alleen alcohol als ik uitga en dan drink ik een paar glaasjes.

Drugs

29. Wat vind jij van het gebruiken van drugs?

Alcohol vind ik erger dan drugs gebruiken. Ik snap ook niet waarom mensen drugs gebruiken. Misschien doen ze het om rustig te worden, maar moet dat dan pers se blowen zijn? Ik zou dat zelf echt nooit doen.

30. Gebruik je zelf drugs? Waarom wel/niet?

Nee, ik heb daar echt geen behoefte aan.

Liefde

31. Hoe belangrijk is liefde in jouw leven?

De liefde van mijn moeder mis ik wel, maar wat kan ik daar aan doen? Dat is nu eenmaal zo en dat laat ik daarom ook gewoon zo. De liefde van mijn vriend vind ik ook belangrijk.

32. Wat vind jij belangrijk in een relatie?

Ik vind het belangrijk dat mijn vriend mij liefde geeft. Ik vind het belangrijk dat hij mij aandacht geeft, want als ik een week niets van hem hoor, begin ik toch een beetje te twifelen. Het gedrag van mijn vriend is echt soms alsof ik een dom sletje ben. Hij zegt dan: Praat niet groot als je dat niet bent. Ik kan er niet tegen als jongens stoer doen, als ze moeten laten zien dat hij stoer is, dan denk ik 'doe gewoon normaal'.

Openheid vind ik belangrijk, ik weet bijvoorbeeld pas na een jaar dat de moeder en broer van mijn vriend zijn overleden. Ik durf hem dat namelijk niet te vragen. Ik wil gewoon met mijn vriend kunnen praten als ik dat wil en ik wil dat hij me het gevoel geeft dat hij me vertrouwt.

33. Net als over alcoholgebruik maken volwassenen, maar ook jongeren zich zorgen over de leeftijd waarop jongeren met seks beginnen. Herken je dit? Wat vind je hiervan?

Ja, dat herken ik wel. Kijk, je moet zelf weten of je op je 16e al aan seks begint of op je 20e. Maar als je 14 bent, ben je jong en dan weet je niet echt wat je doet. Ik vind niet dat als je 14 bent, dat je dan de leeftijd hebt om te weten wat je doet. Als je een jongen leert kennen, ze willen maar één ding. En dan ben ik weg hoor. Tegenwoordig heb je gewoon geen normale jongens meer. Ik wil soms gewoon praten. Zelf vind ik dat je seks met een jongen moet hebben als het goed voelt. Je moet niet te jong zijn, maar als je 16 bent en je bent er echt klaar voor en je voelt je goed bij een jongen, dan vind ik het oké.

Uiterlijk

34. Hoe belangrijk vind jij het om er goed uit te zien?

Uiterlijk vind ik heel belangrijk, het is voor mij toch wat belangrijker dan innerlijk. Ik vind het gewoon belangrijk dat je er verzorgd uitziet, daar kijk ik ook naar bij een jongen. Hoe je jezelf kleed en als je er verzorgd uitziet, dat zegt gewoon wat over jou. Als ik naar een jongen kijk, kijk ik ook eerder naar het uiterlijk dan het innerlijk. Je krijgt ook gewoon meer aandacht als je er beter uitziet. Van een lelijke jongen hoef ik al heel snel niks, terwijl hij heel aardig kan zijn. Innerlijk is eigenlijk het belangrijkste, maar als ik naar mijn vriendje kijk, kijk ik echt eerder naar uiterlijk.

35. Wat denk jij als je jezelf in de spiegel ziet?

Tja, het kan er mee door. Ik ben niet echt tevreden over mezelf. Soms denk ik over mezelf dat ik lelijk ben. Het is niet dat ik in de spiegel kijk en denk: Wat een leuk meisje.

Stress & Happiness

36. Als je aan zou moeten geven hoe gelukkig jij bent op dit moment, welk cijfer op een schaal van 1 tot 10 zou jij jezelf dan geven? Kun je dit uitleggen?

Een 6. Mijn moeder vind ik belangrijk en thuisgevoel, maar dat mis ik en dat is toch een deel van mijn leven elke dag. Ik heb geen idee wat ik in mijn leven wil. Ik heb helemaal niets waar ik naar uitkijk. Ik heb helemaal geen doel in mijn leven. Ik weet niet eens wat ik leuk en interessant vind. Ik ga misschien straks ook een opleiding beginnen, terwijl ik dat misschien helemaal niet leuk vind. Ik leef maar gewoon met de dag en dat is wel leuk maar het is niet dat ik daar supergelukkig van word.

37. Zou je iets aan jezelf of aan jouw leven veranderen als dat kon?

Ik zou wel iets langer willen zijn. Het is niet dat ik het lelijk vind dat ik zo klein ben, maar ik vind het gewoon mooier als ik net iets langer ben. Ik kan bijvoorbeeld al geen stewardess meer worden, vanwege mijn lengte.

38. Wat zijn vervelende gebeurtenissen in jouw leven geweest en welke gebeurtenissen waren juist positief/ leuk?

Er zijn dingen die vroeger gebeurd zijn die ik liever niet had gehad. Mijn oom en broer zijn schizofreen. Mijn oom was niet helemaal goed. Hij woonde nog bij mijn opa en oma en vroeger moest ik daar altijd heen. Ik heb wel nare dingen aan hem overgehouden en ik zou willen dat dat nooit gebeurd was. Het voelt gewoon anders. Mijn broer zegt dat ik met dat soort dingen naar de dokter moet, maar ik kan dat niet aan de dokter vertellen. Eigenlijk heb ik dit nog nooit tegen iemand verteld, maar de laatste paar maanden zat ik ermee en toen heb ik het tegen mijn moeder verteld. Maar mijn moeder neemt nooit iets serieus en toen ineens wel. Daar kan ik echt niet tegen. Ik geef mezelf er de schuld van en daarom wil mijn moeder dat ik naar de dokter ga, om dat te veranderen, dat ik het mezelf verwijt. Maar ja, wat kan je er aan doen? Ik kan mijn oom er wel de schuld van geven, maar het is toch je oom en dat geeft toch een ander gevoel. Ik denk niet dat ik hier een antwoord op kan vinden. Als ik mijn oom zie, weet ik niet wat ik van hem moet denken.

39. Waar word jij gelukkig van? Wat zorgt ervoor dat je minder gelukkig wordt?

Van mijn vriend. Niet alleen omdat ik verliefd ben, maar ook als vriend. Ik weet niet waarom hij mij gelukkig maakt, ik heb een goed gevoel bij hem. Wat ik wel irritant vind, is dat ik mijn vriend moet delen met zijn beste vriend. Zijn vrienden zijn teleurgesteld in mij, omdat ik een keer ruzie met zijn vrienden heb gehad. Als het goed gaat tussen mij en hem, gaat het ook goed tussen mij en zijn vrienden. Zijn vrienden nemen het altijd voor hem op. Thuis heb ik niet dat ik gelukkig ben. Als mijn moeder me een knuffel geeft, doet het me niets. Ik zeg nooit wat ik voel tegen mijn vriend. Ik denk dat ik hem dan verder van mij afduw.

40. Waar maak jij je druk over? Hoe ga je hiermee om? Aan wie vertel je dat je zorgen hebt?

Over mijn moeder. Niet alleen over de relatie die ik met haar heb, maar ook omdat zij veel van mij verwacht. Zij verwacht van mij dat ik weet wat ik wil.

Omdat ik geen band met mijn moeder heb, ben ik heel erg in mezelf. Als ik vervelende gevoelens heb dan wil daar niet over praten. Ik vind dat tijdverspilling. Als er echt iets is, zien mensen dat ook niet aan me. Buiten ben ik anders, dan ben ik echt een leuk, zorgeloos meisje.

Ik houd alles voor me. Als het niet goed met me gaat, weet niemand dat. Tenzij ik dat zelf wil vertellen, maar dat gebeurt dus niet zo vaak.

Naam Lisa
 Leeftijd 18
 Etniciteit Nederlandse
 Woonplaats Leidschendam

LEEFWERELD

Gezin

1. Hoe zou je jouw gezin beschrijven?

Ik heb een broertje van 16, ik heb een vader van 49 en een moeder van 45. Mijn broertje is veel uit, hij is meer naar zijn vriendenkring. Hij hockeeyt ook en die jongens zitten ook bij hem in de klas, dus hij heeft een vaste vriendengroep. Hij is vaak weg.

Maar toch doen we nog veel gezamenlijke dingen in huis, gezamenlijk eten, op zondag met z'n allen ontbijten. Het is gewoon gezellig, goede omgang met de familie. Ook met mijn broertje heb ik nooit ruzie. Ik ben ook best zorgzaam voor mijn broertje. Ik verwen hem wel eens. Ik smeer bijvoorbeeld zijn brood of als hij bezig is voor school kom ik af en toe iets naar boven brengen of vragen hoe het gaat. Het gaat gewoon goed bij ons. Mijn moeder schept er ook graag op.

2. Hoe is de band met je ouders?

Ik vind het belangrijk om sociaal om te gaan met je ouders. Ik heb een hele goede band met mijn moeder, dat is echt heel fijn. Sommige mensen willen al redelijk vroeg het huis uit en die hebben dan ruzie met hun moeder en dank denk ik: Waar heb je het over? Als ik een leuke jongen zie, dan vertel ik dat bijvoorbeeld ook aan mijn moeder. Als ik me zorgen maak, zou ik eerder naar mijn moeder toegaan, dan naar mijn vader, want mijn moeder is ook een vrouw. Je gaat natuurlijk niet met je vader je maandelijkse gebeurtenissen bespreken ofzo. Met mijn vader heb ik wat meer op sportgebied. We gaan bijvoorbeeld wel eens skeeleren of hardlopen en hij is ook de coach van mijn hockeeyteam.

3. Wat vind jij fijn en wat minder fijn aan de manier waarop jouw ouders met jou omgaan?

Ik heb geen klachten over de manier waarop mijn ouders me hebben opgevoed. We hebben vroeger leren omgaan met geld, met zo'n spaarbuis, zakgeld geven. Ik heb niet zoiets van 'dat hadden ze anders moeten doen'. Ze hebben me ook niet geslagen ofzo, helemaal niets.

4. Wat vind jij belangrijk als jij je kinderen zou opvoeden?

Respect hebben voor andere mensen. Mijn moeder zegt altijd dat ik goed contacten moet bijhouden en goed je familieband houden. En ook als mijn broertje met een vrouw trouwt die ik helemaal niet mag en zij vindt mij ook helemaal niet aardig, gewoon contact blijven houden met je broertje.

Vrienden

5. Hoe zou je jouw vrienden(groep) omschrijven?

Het is niet echt een grote vriendengroep. Het is voornamelijk rustig, niet heel druk en niet echt feestbeesten, maar gewoon meer in cafeetjes rondhangen en gezellige meidenavonden houden. Het zijn voornamelijk meiden, maar ik kan ook goed opschieten met jongens uit mijn klas, want dat moet wel als je met 25 jongens in één klas zit. Maar het zijn niet mijn vrienden, het is meer dat ik er mee omga.

6. Wat doe je meestal met vriendinnen/vrienden?

Filmavonden, bioscoop, zo nu en dan cafeetjes afgaan en dan gewoon drinken.

7. Waarom zijn vriendinnen/vrienden belangrijk in jouw leven?

Het is gewoon je sociaal leven bijhouden. Het is niet echt tijdverdrijf, want je gaat natuurlijk gewoon vooral voor de lol met mensen om. Dat eigenlijk. Gewoon lekker sociaal begeven onder mensen.

Jij zelf

8. Hoe zou jij jezelf omschrijven? Wat zijn je sterke & zwakke kanten?

Rustig, heel betrouwbaar denk ik wel, eerlijk, spontaan kan ik overkomen, ik kan heel vertrouwd overkomen. Ik kan me heel makkelijk aanpassen aan mensen.

Mijn zwakke kanten zijn dat ik echt heel perfectionistisch ben. Bepaalde dingen moeten gaan zoals het gaat en zo niet dan schiet ik in de stress. Ik kan overal een punt van maken. Ik denk dat mijn goede kanten zijn lekker creatief bezig zijn met mijn handen, vandaar ook mijn opleiding.

9. Hoe denk je dat anderen jou vinden? Hoe zou je willen dat anderen jou zien?

Ik denk dat mensen mij heel rustig vinden en als ik voor het eerst met iemand omga, dat ik heel stil ben en alles in me opneem. Als iemand me meteen aanspreekt, kan ik wel actief zijn in de groep, maar als ik net nieuw ben in een groep, dan wil ik eerst de sfeer proeven.

Ik zou het liefst serieus genomen willen worden, niet iemand die alleen maar een feestbeest is. Iemand die gewoon serieus overkomt. Niet heel saai, maar gewoon dat ik iemand ben waar je op kunt bouwen.

10. Wie of wat is belangrijk in jouw leven?

Mijn familie, mijn vader, mijn moeder, mijn peettante. Dat zijn toch bloedverwanten en die vangen je altijd op als er iets mis is gegaan of gaat.

11. Hoe zou je jezelf willen zien over 15 jaar? Welke dromen wil je laten uitkomen/ wat wil je bereiken?

Misschien reizen naar andere landen of een eigen zaak als meubelmaker lijkt me ook erg leuk, lekker mijn ding doen. Ik zou dan wel een vriend willen hebben, maar ik heb er niet echt over nagedacht, ik zie wel wat op mijn pad komt.

School

12. Welke opleiding doe je? Wat wil je op school bereiken?

MBO Ambachtelijk meubel maken. Ik wil graag contacten in die wereld opbouwen. Ik denk dat ik er ook voornamelijk gewoon lekker mijn eigen ei in kwijt kan en ik probeer mijn eigen stijl te ontwikkelen. Ik probeer zo min mogelijk naar andermans stijl te kijken. Ik zou niet iets willen kopiëren, maar ik wil wel mijn eigen draai eraan geven. Ik zou het ook niet leuk vinden als iemand mijn dingen zou kopiëren.

13. Wat zou ervoor zorgen dat je elke dag met plezier naar school gaat?

Het moet georganiseerd zijn, dat alles goed geregeld is. Het moet een gezellige klas zijn waar je mee om kan gaan. En een handig rooster met relaxte tijden. Ik ben een ochtendmens, dus half 9 op school vind ik niet erg. Ik zou het dan fijn vinden om in de middagen vroeg uit te zijn. Je moet ook wel goed begeleid worden om leuk naar school te gaan, niet dat ze je in je sop gaar laten koken. Ik vind het ook belangrijk dat leerlingen gemotiveerd zijn en dat dat gestimuleerd wordt. Gewoon je schouders eronder en niet als je de kans krijgt een les gaan skippen.

Vrije Tijd

14. Wat doe jij het liefst in je vrije tijd?

Met mijn handen bezig zijn, hockeyen.

15. Computer: Hoe vaak gebruik je de computer? Waar gebruik je de pc het meeste voor?

Televisie: Hoe vaak kijk je televisie? Naar welke programma's kijk je graag?

Uitgaan: Hoe vaak ga je uit? Hoe ziet een avondje uit eruit? Wat zijn voor jou redenen om uit te gaan?

Sport: Doe je aan sport? Waarom wel/niet?

Computer: Zie mij maar eens achter de computer te krijgen. Ik zit bijna nooit op MSN en ik houd ook nauwelijks mijn hotmail bij. Voor mijn opleiding moeten we wel ontwerpen op de computer, dus daardoor krik ik het wel weer op. Ik gebruik de computer wel om muziek te downloaden, maar dat zijn echt de enige dingen. Ik vind de computer snel eentonig.

Televisie: Ik kan films verslinden en ik lees veel boeken. Ik kijk naar kookprogramma's als 'Wie is de chef' en 'Life and cooking' of 'Eigen huis en tuin'. En ik volg ook RTL nieuws of RTL boulevard.

Uitgaan: Soms heb je maanden dat je maar één keer gaat en soms heb je maanden dat je iedere week gaat, dat ligt aan de kansen die zich creëren. Ik ga uit voor de gezelligheid, tijdverdrijf. Niet dat je alleen zit te mokken. Ik ga meestal naar kroegen of cafés waar je elkaar kan verstaan. Want bijvoorbeeld op

hockeyfeesten bij ons, daar draaien ze gewoon zo harde muziek, dan kun je echt gewoon schreeuwen naar elkaar en dan hoor je elkaar niet eens. Ik ben gewoon rustig, ik ben van cafeetjes waarje lekker kunt kletsen met elkaar. Onze hockeyfeesten zijn van kwart voor 10 tot 2 uur en soms heb ik al de hele avond staan dansen en dan denk ik om 12 uur: 'Ik moet nog 2 uur'. Dan kan ik ook een beetje zeurderig gaan doen, dan ga ik telkens op de klok kijken en dan doen mijn voeten pijn. Ik heb het dan wel een beetje gehad. Ik heb er geen energie voor om lang door te gaan.

Sport: 3 keer per week hockey, als keepster.

16. Wat vind jij van het meidenwerk van Stichting DISCK SC&W in Leidschendam-Voorburg?

Dat zingen vind ik niet leuk. Ik heb er geen behoefte aan om op een podium te staan en hoef niet in de spotlights te staan en op te vallen. Ik vind die ademhalingsoefeningen ook niet heel interessant.

17. Wat is voor jou de reden om deel te nemen aan de activiteiten voor meiden?

Het lijkt me leuk om workshops te geven. Sieraden maken, beeldhouwen, zodat ik mijn dingen aan anderen kan overdragen. Ik wil de creatieve kant op. Ik ben gewoon lekker bezig, ik houd me daar wel mee bezig. En voor de omgang met andere mensen. Het is gewoon leuk en gezellig. De sfeer is wel leuk en gezellig, maar niet echt voor mij aangelegd.

18. Moeten er activiteiten speciaal voor meiden zijn? Waarom wel/ niet?

Het moet niet, maar het is wel fijn. Soms is het ook wel fijn om alleen met meiden dingen te doen. Het is afwisselend, want het ligt er aan wat je wilt doen. Het meidenwerk is leuk als je meidendingen wilt doen. Tuten bijvoorbeeld. Met jongens doe je meer actieve dingen, zoals survivals, paintballen, wand klimmen.

19. Wat vind jij belangrijk in het meidenwerk (manier van omgaan, invulling van activiteiten)

Ik vind het belangrijk dat je het naar je zin hebt, dat je je niet buitgesloten voelt. Niet dat je denkt: Wat doe ik hier eigenlijk? Ik vind het gezellig om met meiden te eten of rond te hangen.

Inkomen

20. Hoe kom jij aan je geld?

Ik heb bij de Albert Heijn gewerkt. maar sinds maart heb ik even geen werk meer, omdat ze na 3 keer mijn contract te hebben verlengd een vast contract moeten aanbieden. Ik heb wel wat leuke dingen gezien in een schoenenwinkel, maar ze nemen niet echt meer mensen aan in deze tijd en ik zit ook wel krap in mijn tijd, met studie en met hockey.

Ik zit eerlijk gezegd wel op mijn centen hoor. Ik ben niet zo'n uitgever. Ik heb meer zoiets van: Heb ik het nodig? Soms hoor ik mensen van mijn klas zeggen: Nou, ik moet toch wel zuinig aan doen deze maand, ik heb het even niet breed. Dan denk ik: Waar zeik je over? Ik heb een vette spaarrekening opgebouwd en ik heb zoveel op mijn pas staan. Ik ben dus heel zuinig op mijn centen. Soms schiet mijn moeder wel eens voor als ik een broek wil kopen bijvoorbeeld, maar het liefst betaal ik het zelf. Ik ben daar ook wel heel zelfstandig in.

21. Waar besteed jij je geld aan uit?

Op dit moment voornamelijk aan mijn materialen voor inkoop. Ik moet bijvoorbeeld hout inslaan. En af en toe aan de bios of gezellig eten met een stel meiden, maar dat is zelden, twee keer in de maand ofzo.

22. Hoe belangrijk vind jij geld in jouw leven?

Ik zie het soms wel als een knelpunt. Soms zitten mensen qua baan vast aan het leven dat je hebt gekozen en als je daar eenmaal zit, dan zit je genesteld en dan kun je er niet zo makkelijk meer uit. Als je geld verdient, moet je zorgen dat je geld binnen blijft krijgen, dat je daar vast aan zit.

Ik heb zoiets van ga eerst sparen en actief en veel werken en dan pas er lekker van leven. Ga ergens naartoe waar je het leuk vindt en bouw dan iets op. Ik ga bijvoorbeeld heel veel werken om wel leuk op vakantie te gaan. Dat zou ik dan wel doen.

Participatie

23. Wat zijn onderwerpen in de samenleving die jou boeien?

Kunst en Cultuur, denk ik wel. Ik zou anderen wel willen interesseren over wat ik doe, gewoon lekker kletsen over mijn opleiding. Ik stel me er ook voor open als mensen mij dingen willen leren. Ik zou ook wel vaker naar een museum willen gaan. Misschien ben ik wel een saaie doos hoor, want wie gaat er nou op z'n 18^e naar een museum? Het lijkt me ook wel interessant om over andere geloven te praten.

Sociale omgeving

24. Hoe is de band met je familie?

Mijn familie woont best ver weg, in Nijmegen en Ermelo. Maar de contacten zijn verder goed. In de weekenden gaan we wel eens naar hen toe. Van sommige familieleden denk ik wel eens dat ze een slag van de molen hebben gekregen, die zijn niet helemaal 'joepie'. Daar leer ik gewoon goed mee omgaan, dan pas ik me weer makkelijk aan. Niet je aan hen ergeren of laten merken dat je ze niet mag.

25. Welke rol speelt geloof in jouw leven?

Nee, ik ben wel katholiek, maar ik ben niet zo opgevoed. We bidden bijvoorbeeld niet voor het eten. Mijn ouders hebben het geloof niet echt meegegeven. Ik heb wel communie gedaan en toen hebben ze mij gevraagd of ik hervormd wilde worden, maar ik heb daar geen behoefte aan. Ik ben er zelf niet echt naar op zoek eigenlijk. Mijn ouders vinden het wel jammer dat ze dat minder gedaan hebben.

26. Wat vind jij van een multiculturele samenleving? Ben je geïnteresseerd in andere culturen?

Ik vind het wel interessant hoe die mensen allemaal leven zo volgens hun geloof, omdat ik zelf niet zo gelovig ben. Maar ik heb af en toe wel: ze mogen wel het land uit, dat heb ik af en toe wel hoor. Zo ben ik wel. Maar ik stoor me er niet ernstig aan. We hebben wel wat 'Marokkaantjes' op mijn middelbare school gehad die soms van die seksistische opmerkingen maken, maar daar besteed ik geen aandacht aan. Ik stoor me niet aan ze en ik neem het gewoon heel nauw op. Het zijn gewoon personen voor mij, maar soms denk ik 'ga weg, ga lekker naar je eigen land'.

LEEFSTIJL

Alcohol

27. Uit onderzoek blijkt dat jongeren steeds meer drinken. Hoe denk jij hierover? (comazuipen/breezersletjes)

Mensen die aan comazuipen doen, vind ik echt triest, echt zielig. Dat je dan wakker wordt en op foto's ziet dat je met die en die gezoend hebt, dat heb ik echt absoluut niet. Dan ben je eigenlijk jezelf aan het uitschakelen. Ik denk dat mensen alcoholverslaafd zijn als ze hun leven niet meer zien zitten. Ik denk dat ze dan uit hun eigen leven willen stappen en even nergens meer aan willen denken.

Als je zegt 'ik ga drinken, omdat ik dan gezellig ben op feestjes', dan heb ik zoiets van je moet zelf gezellig zijn als je aanwezig bent, dat je zelf door hebt wat je doet. Dat vind ik belangrijker. Ik heb wel eens van die jongetjes van 14 aan de kassa gehad die dan van die blikjes energy drink gaan halen, heel stoer, maar nee, dat heb ik niet gehad. Ik heb volgens mij een fase overgeslagen ofzo.

En meisjes die drinken om op een jongen af te stappen, dat zou ik zelf niet doen, maar ik kan me voorstellen dat ze zich wat zelfverzekerder voelen als ze al wat losser zijn. Ik zou dat zelf nooit doen. Het ligt bij mij meer aan mijn bui, op vakantie stap ik soms bijvoorbeeld gewoon op jongens af, want ik ken daar toch niemand, daar heb ik schijt aan.

28. Wat vind jij van je eigen drinkgedrag?

Ik drink eigenlijk niet zoveel alcohol. Ik zie de lol er ook niet van in om lam of dronken te worden. Ik heb niet echt een neiging naar dronken worden, dat vind ik een beetje triest. Ik kan wel af en toe licht aangeschoten zijn, als ik op een feestje ben dat ik dan gewoon gezellig meedrink, maar mijn drinkgedrag vind ik gewoon normaal. Ik drink op feestjes wijn of rosé, maar ik heb ook bacardi en cola laatst geprobeerd. Het is meer een norm die ik aanhoud. Als ik licht aangeschoten ben, dan denk ik: nu moet ik stoppen.

Drugs

29. Wat vind jij van het gebruiken van drugs?

Ik ken iemand die problemen heeft gehad en die naar drugs is gaan grijpen. Ik kan me er wel iets bij voorstellen, maar voor een reden of een aanleiding drugs pakken? Ja, misschien een keer uitproberen en ervaren, maar ik heb dat zelf nooit gehad.

30. Gebruik je zelf drugs? Waarom wel/niet?

Ik heb nog nooit geblowd, nog nooit gerookt. Ik heb daar eigenlijk nog nooit behoefte aan gehad. Ik ben vrij netjes. En waarom zou ik daar behoefte aan hebben? Ik mis het ook niet.

Liefde

31. Hoe belangrijk is liefde in jouw leven?

Soms heb ik wel zoiets als ik een romantische film heb gekeken, dan krijg ik wel kriebels en dan denk ik: Goh, ik zou wel iemand willen hebben. Maar ik vind dat nog niet zo heel erg belangrijk. Mijn moeder zegt ook: 'je bent nog jong, je moet je nog niet gaan binden'. Ik heb wel vriendinnen die daarover gaan fantaseren, maar dat heb ik absoluut nog niet. Liefde vind ik wel belangrijk in je leven, dat wel, maar ik heb het nog niet nodig, ik heb nog niet echt de juiste gevonden. Maar ik heb de tijd, ik ben 18. Ik vind het eerst belangrijk om mijn eigen dingen te doen, zelfontplooiing noemen ze dat met een mooi woord. Het moet gewoon op mijn pad komen.

32. Wat vind jij belangrijk in een relatie?

Eerlijkheid en dat de match er gewoon is, dat er liefde blijft tussen ons. Soms hoor je wel eens dat het wegebt, maar dat zou ik niet willen. Als je verliefd bent, moet je dat ook echt blijven. Ik heb best een romantisch beeld van liefde hoor.

33. Net als over alcoholgebruik maken volwassenen, maar ook jongeren zich zorgen over de leeftijd waarop jongeren met seks beginnen. Herken je dit? Wat vind je hiervan?

Dat herken ik wel en daar kan ik ook echt niet tegen hoor. Als je de ware hebt gevonden zou ik het na een half jaar of een paar maanden doen. Ik wil me geen afgeleebberde boterham willen voelen. Ik denk dat de eerste keer gewoon speciaal moet zijn. Sommige meiden willen, denk ik, gewoon experimenteren met seks en ik heb dat absoluut niet. Op mijn middelbare school waren er meiden van 16 die al onthaagd zijn en dan denk ik: Doe even normaal! En er zijn 12jarige gozertjes die al aan comazuipen doen, dan denk ik: Waar ben je mee bezig? Ik denk dat het met voorbeelden te maken heeft. Misschien kom ik zo wel ouderlijk over, maar die muziekclips met popsterren die rolmodellen zijn. Ik denk dat het daar van komt. En de snelle economie met de computer. Iedereen weet meer over dingen nu. Vroeger als je naar de dokter ging en hij schreef iets voor, dan was het allemaal waar en nu kan je zeggen: 'Nou, volgens mij klopt dat niet'. Of leerkrachten werden vroeger heilig verklaard en nu kan je met grove woorden zeggen: 'Het klopt helemaal niet wat je zegt'. Je kan nu alles veel beter bijhouden, omdat er veel meer informatie te verkrijgen is op computers enzo.

Uiterlijk

34. Hoe belangrijk vind jij het om er goed uit te zien?

Ik ben wel laat begonnen met make-up dragen, maar dat vind ik niet zo erg. In de 2^e van de middelbare school, dat vind ik een normale periode. Ik heb gewoon oogschaduw en mascara. En als ik uitga, heb ik wel foundation voor mijn rode wangen, maar ik heb het niet dat ik uren achter de spiegel sta. Het is meestal dat ik gewoon verzorgd haar wil hebben. Dat je er verzorgd uitziet en fris ruikt en niet dat je er als een stinkbom rondloopt. Ik vind wel dat je er normaal gekleed moet uitzien, dat je jezelf presenteert en een eigen stijl hebt.

35. Wat denk jij als je jezelf in de spiegel ziet?

Nou, iedereen heeft wel eens van 'nou, dat buikje mag weg of die kop van mij' en dat heb ik ook af en toe, dat moet ik eerlijk toegeven. Maar dan zegt mijn moeder: 'Waar slaat dat nou op, je hebt toch een perfect figuur'. Collega's van mijn moeder zeggen bijvoorbeeld ook als ik me voorstel: 'Oh, wat een mooie meid'.

Maar ik voel me niet zo van dat ik perfect ben, nee. Maar ik ben wel blij met mezelf, want het kan ook altijd erger.

Stress & Happiness

36. Als je aan zou moeten geven hoe gelukkig jij bent op dit moment, welk cijfer op een schaal van 1 tot 10 zou jij jezelf dan geven? Kun je dit uitleggen?

Ik denk met mijn uiterlijk tussen de 6 en de 7 of iets hoger. Het ligt eraan of ik een goede bui heb. Soms denk ik: 'Ik ben eigenlijk wel oké, ik zie er goed uit'. En dan geef je jezelf een 9. Ik zou mezelf qua gelukkig zijn ook een 6 of 7 geven, want ik zou wel wat meer vrienden willen hebben. Als je af en toe niets te doen hebt, denk ik: 'Goh, had ik nu maar iemand kunnen bellen'. Want ik heb een vrij kleine vriendengroep en die hebben natuurlijk ook weer andere mensen waar ze ook mee omgaan en dan zijn ze altijd bezet en dan denk ik: 'Goh, ik wil ook wel wat anders doen, niet alleen maar thuis'.

37. Zou je iets aan jezelf of aan jouw leven veranderen als dat kon?

Nee, ik denk dat het nog steeds wel gewoon goed gaat. Ik zou op dit moment niets veranderen.

38. Wat zijn vervelende gebeurtenissen in jouw leven geweest en welke gebeurtenissen waren juist positief/ leuk?

Ik heb niet echt bepaalde momenten waarvan ik denk: 'Goh, die tijd was zo slecht of die tijd was zo goed'. Het is allemaal gewoon gelijkmatig verlopen, denk ik.

39. Waar word jij gelukkig van? Wat zorgt ervoor dat je minder gelukkig wordt?

Lekker met mijn handen werken, denk ik. Gewoon lekker hobbyen. Ik kan uren kwijt zijn aan armbanden maken bijvoorbeeld. En met hockeyen vind ik het lekker dat ik iets actiefs kan toen en sociaal omgaan met je team vind ik ook belangrijk.

Ik heb niet echt dingen waar ik minder gelukkig van word, want ik kan mezelf wel makkelijk aanpassen. Als mensen vervelend over me praten, kan ik dat ook makkelijk van me afzetten. Dan denk ik: 'Laat lekker lullen'.

40. Waar maak jij je druk over? Hoe ga je hiermee om?

Ik ben vaak bang om te falen, omdat ik perfectionistisch ben. Ik maak het mezelf vaak behoorlijk moeilijk. Ik maak op mijn opleiding bijvoorbeeld af en toe moeilijke constructies en dan ga ik er meer tijd in steken, vooral in kleine dingen. En dan heb je daar de tijd eigenlijk niet voor en daardoor ga ik stressen en dan zit je jezelf in de weg.

Dat heb ik ook op school, met een presentatie bijvoorbeeld. Dan wil je het ook meteen goed doen. En dat gaat gewoon niet altijd en dan ga je stressen. Ik ben vaak bang dat het niet meteen gaat zoals jij het wilt hebben. Ik zou het wel van me af kunnen zetten, maar het blijft bij mij altijd in mijn achterhoofd zitten. Weet je wat het grappige is? In het begin ga je stressen, maar als ik eenmaal bezig ben, denk ik: Waar heb ik me eigenlijk druk over gemaakt? Ik zou het mezelf niet zo moeilijk moeten maken, maar dat doe ik toch op de één of andere manier.

Ik kan me ook druk maken over te laat komen, want ik ben het liefst altijd op tijd. Ik kan me ook echt irriteren aan mensen die te laat komen. Juist omdat ik niet te laat wil komen, ben ik vaak te vroeg. Ik ga altijd op tijd weg. Mijn zorgen bespreek ik meestal met mijn moeder en heel af en toe met mijn vader. Ik heb wel een vriendin in het speciaal waar ik veel mee deel, maar dat is meer met leeftijdgenoten. Af en toe jongens, ruzies op school, als je ergens bonje mee hebt gehad, hoe zij het dan zouden hebben opgelost. Maar ik heb bijna nooit bonje of ruzie met andere mensen, ik pas me heel makkelijk aan.

Naam *Pernille*
 Leeftijd *15*
 Etniciteit *Nederlandse*
 Woonplaats *Leidschendam*

LEEFWERELD

Gezin

1. Hoe zou je jouw gezin beschrijven?

Mijn ouders zijn uit elkaar. Ze zijn enkele jaren geleden gescheiden. Ik woon alleen met mijn moeder, maar dat is niet echt altijd leuk. Ze heeft bijna geen tijd, ze drinkt soms te veel. Vandaar dat ik ook een keer ben weggelopen. Ik denk dat mijn moeder drinkt om het verdriet van de scheiding te verwerken, want als mijn ouders nog bij elkaar zouden zijn, zou ze niet drinken, denk ik. Ze zegt wel dat ze er overheen is, maar dat is niet zo. Als ik vraag of ze hulp nodig heeft, dan ontkent ze ook dat ze een alcoholprobleem heeft. Wat ik moeilijk vind, is dat mijn moeder niet veel praat, ze is best gesloten.

Het zou helpen als ze een nieuwe vriend zou krijgen die voor afleiding kan zorgen, die haar één keer per week uit eten neemt en die veel met mijn moeder praat. Dat praten vind ik zelf ook heel belangrijk, maar dat doet mijn moeder dus weinig met mij. Ik heb ook een zus, maar die woont niet meer thuis.

2. Wat vind jij fijn en wat minder fijn aan de manier waarop jouw ouders met jou omgaan?

Wat ik minder fijn aan de band met mijn moeder vind, is dat ik heel veel uit mezelf moet zeggen. En mijn moeder vindt dat ik niet aan de pil mag, maar ik ben bijna 16. Ik wil gewoon ter veiligheid aan de pil, voor als het er een keer van komt. Mijn moeder is echt nog van de oertijd, die vindt pas dat ik een vaste vriend heb als ik hem tienduizend keer mee naar huis neem en als hij bij ons komt eten. Maar ik hou er niet van als mijn vriend mijn moeder meteen ontmoet. Mijn vader vindt het goed dat ik erover nadenk om de pil te gebruiken, dat ik mezelf wil beschermen. Van mijn vader vind ik het sowieso fijn dat hij probeert om veel met me te praten, maar ik vind praten met mijn ouders nog heel moeilijk. Mijn vader heeft ook gewoon een bepaalde structuur, hoe hij mijn schoolwerk bijvoorbeeld aanpakt en dat is goed.

3. Wat vind jij belangrijk als jij je kinderen zou opvoeden?

Dat ze een bepaalde groei doormaken dat ze moeten hebben bij hun leeftijd. Dat ze kind kunnen zijn. Dat ze zelf ontdekken wie ze zijn. Dat ze veel met hun ouders praten. Ouders moeten een goede opvoeding hebben met duidelijke regels en moeten veel tijd en aandacht aan hun kinderen besteden. Als ouder moet je eerst zorgen dat je je eigen dingen op de rails hebt, dat je een eigen huis hebt, een goed inkomen, een vaste baan en een vriend die je trouw blijft en er niet na één jaar al vandoor gaat. Daarom zou ik nu nog geen kinderen willen, je moet eerst zorgen dat je goed voor jezelf kunt zorgen.

Vrienden

4. Hoe zou je jouw vrienden(groep) omschrijven?

Ik heb één vaste Nederlandse vriendin en ik ga goed om met een paar jongens. Verder heb ik een paar vriendinnen die van een andere afkomst zijn, bijvoorbeeld Marokkaanse meiden. Maar die Marokkaanse meiden zijn vooral vriendinnen van school en daar ga ik niet heel close mee om. Ik kom bijvoorbeeld niet vaak bij hun thuis of zij bij mij. Mijn echte vrienden en vriendinnen komen wel bij mij thuis. Dan zijn ze netjes, want dan zijn er ouders bij. Als ouders er niet bij zijn, gaan we dansen in huis, muziek draaien, lekker gek doen. En als we buiten zijn, gaan we een beetje praten, bewegen (niet echt dansen), winkels kijken, kleren kopen. Ik zou trouwens nooit met een hele groep meiden op vakantie gaan, want dat heb ik één keer gehad met kamp en daar kwam alleen maar gekibbel van. Ik vind het leuker als meiden en jongens gemixt zijn.

5. Wat doe je meestal met vriendinnen/vrienden?

Een terrasje pakken of in een café wat drinken en met elkaar kletsen. Met vrienden en vriendinnen ben ik vooral weg; we gaan uit, we gaan naar de bioscoop, shoppen, met elkaar op straat 'chillen'.

6. Waarom zijn vriendinnen/vrienden belangrijk in jouw leven?

Mijn vriendinnen zijn vooral belangrijk, omdat ik met hen kan praten en leuke dingen met hen kan doen. Ik vind het ook bij vriendschap horen dat vrienden voor je klaar staan, dat ze je helpen.

Jij zelf

7. Hoe zou jij jezelf omschrijven? Wat zijn je sterke & zwakke kanten?

Dat weet ik echt niet, ik weet niet zo goed waar ik goed in ben. Ik ben wel goed in praten en luisteren en dat is fijn voor mijn vriendinnen. Ook kan ik goed mijn gevoel uiten, vooral als ik teksten schrijf over mijn leven. Ik denk dat ik van binnen wel een goed mens ben. Iedereen maakt fouten, sommige dingen kun je toch niet terughalen.

Mijn zwakke kant is dat ik het eng vind om met anderen contact te maken, ik ben best verlegen.

Soms erger ik me eraan dat ik pietje precies ben, maar dat is de ene keer weer anders dan de andere keer. Dat hoort ook een beetje bij mijn leeftijd (de ene keer heel rustig doen en de andere keer heel druk). Ik zou wel willen veranderen dat ik niet zo snel word beïnvloed door jongens.

8. Hoe denk je dat anderen jou vinden? Hoe zou je willen dat anderen jou zien?

Sommige mensen mogen mij niet, omdat ik een buikje heb. Dat is gewoon bij heel veel jongeren, vooral bij mij op school. Als je slank bent, heb je eerder vrienden, ook al heb je een rot karakter. De dikke kinderen hebben bij ons ook veel minder vrienden.

Voor mijn vriendinnen en familie wil ik gewoon aardig gevonden worden. Soms denk ik wel eens 'hoe zou het zijn als ik met een bepaalde persoon omga' bijvoorbeeld zo'n mooi meisje van de X factor die ook nog eens goed kan zingen. Dan zie je er mooi uit en kan je ook echt iets heel goed.

9. Wie of wat is belangrijk in jouw leven?

Mijn neefje is heel belangrijk, want ik wil dat hij een betere opvoeding krijgt of dat hij niet zoveel meemaakt in zijn kinderjaren als wat ik en mijn zus hebben meegemaakt. Ik wil dat hij speels kan zijn, dat hij kind kan zijn. Hij geeft mij een bepaalde soort kracht als ik er even doorheen zit of als het slecht met mij gaat. Mijn vader is ook belangrijk voor mij.

10. Hoe zou je jezelf willen zien over 15 jaar? Welke dromen wil je laten uitkomen/ wat wil je bereiken?

Nadat ik mijn diploma krijg, wil ik wel doorleren, eerst mbo en dan hbo. Ik denk dat ik dan de Economie in wil. Daarnaast is mijn wens om een wereldreis te maken om na te denken en om alles van mijn jeugd te verwerken en achter te laten. Als ik 30 ben, dan zou ik wel kinderen willen, want ik wil pas kinderen na mijn 26^e.

School

11. Welke opleiding doe je? Wat wil je op school bereiken?

Ik doe VMBO-T en zit in het 3^e jaar. Eigenlijk wil ik op deze school vooral mijn diploma halen en dan zo snel mogelijk weg gaan. Ik heb het gehad met deze school, omdat de organisatie soms zo irritant en onhandig is. Ik heb vaak het gevoel dat docenten geen rekening met ons en onze hoeveelheid huiswerk houden. Sommige docenten kunnen geen orde houden en begrijpen zelf niet eens wat ze uitleggen.

12. Wat zou ervoor zorgen dat je elke dag met plezier naar school gaat?

Ten eerste de juiste docenten aannemen. Ik vind het irritant als docenten verwijten maken over je opvoeding, dan word ik pissig. Op die manier vind ik het niet leuk dat zij over mijn ouders praten.

Ten tweede zouden de kinderen die mij gepest hebben, van school weg moeten gaan, dan zou ik met meer plezier naar school gaan.

Het is belangrijk als docenten zelf hun spullen op orde hebben, als ze rekening houden met andere vakken die je hebt, dingen herhalen en goed uitleggen als je het niet begrijpt. Ze moeten goed kijken hoe ze huiswerk en toetsen inplannen, niet dat we 3 tentamens op één dag hebben. Veiligheid vind ik een belangrijk onderwerp in school, niet dat er zoals nu kinderen met messen de school in kunnen lopen. Of als er buiten 4 docenten een sigaretje staan te roken, terwijl je mishandeld wordt.

Vrije Tijd

13. Wat doe jij het liefst in je vrije tijd?

Ik doe het liefst leuke dingen met vrienden. Maar mijn hoofd is pas rustig als ik weet wat mijn planning voor school is, als ik weet hoeveel huiswerk ik moet maken. Voor mij is het in mijn vrije tijd bijzonder om mooie muziek te luisteren, om mijn gevoel op te schrijven. Ik schrijf graag over liefde en laat me inspireren door rustige nummers. Als ik er klaar voor ben, zou ik die ook wel op willen nemen.

14. Computer: Hoe vaak gebruik je de computer? Waar gebruik je de pc het meeste voor?

Televisie: Hoe vaak kijk je televisie? Naar welke programma's kijk je graag?

Uitgaan: Hoe vaak ga je uit? Hoe ziet een avondje uit eruit? Wat zijn voor jou redenen om uit te gaan?

Sport: Doe je aan sport? Waarom wel/niet?

Computer: De computer staat bij mij echt bijna dag en nacht aan en ik gebruik hem het meeste om muziek te luisteren en om zelf nummers te schrijven. Daarnaast gebruik ik de computer vooral om huiswerk te maken, om mijn opdrachten uit te werken. Ik zit ook wel op hyves en MSN. Op MSN bespreek ik gewoon dagelijkse dingen (huiswerk/wat je die dag gedaan hebt), maar ik voer geen diepgaande gesprekken meer, want jongens gaan dat wel eens doorsturen naar anderen.

Televisie: Ik kijk weinig tv, omdat ik er geen tijd voor heb. Als ik tv kijk, kijk ik naar Onderweg naar Morgen en vind ik het leuk om naar real life programma's te kijken, bijvoorbeeld over tienermoeders.

Uitgaan: Ik ga niet elke week uit, maar wanneer ik zin heb. Dan gaan we eerst optutten bij vriendinnen en dan vooraf een hapje (meestal fastfood) eten. In de metro zijn we dan al een beetje aan het feesten en als we naar de discotheek gaan, dansen we en vind ik het gewoon leuk om mensen te bekijken. Ik ga niet uit om jongens te scoren, maar als er echt een leuke jongen naar mij toekomt, maak ik wel een praatje.

Sport: Ik doe aan boksen en af en toe aan fitness.

15. Wat vind jij van het meidenwerk van Stichting DISCK SC&W in Leidschendam-Voorburg?

Meiden weten dat ze hier een veilig plekje hebben, ook als er iets zou zijn. Jullie doen leuke activiteiten.

Zingen, dansen, daar houden meiden echt van. En wat ik fijn vind, is dat jullie laatst met een enquête kwamen, zodat wij aan kunnen geven dat is leuk voor meiden, dat is minder leuk. Kijk, wij hebben ook iets te zeggen. Ik vind het leuk dat we erbij betrokken worden.

16. Wat is voor jou de reden om deel te nemen aan de activiteiten voor meiden?

Ik vind het gewoon gezellig. Eerst altijd een beetje kletsen, beetje lachen. En zingen is echt belangrijk voor mij, dat is echt een uitlaatklep voor mij.

17. Moeten er activiteiten speciaal voor meiden zijn? Waarom wel/ niet?

Ik vind het zelf wel fijn dat meiden en jongens apart zijn, want meiden zijn toch heel onzeker. En dan gaan er anders ook wel jongens komen om naar meisjes te kijken en om meiden lastig te vallen. Dan gaan jongens meiden uitdagen en dan krijg je van die opstootjes. Daarom is het beter dat jongens en meisjes gescheiden zijn.

18. Wat vind jij belangrijk in het meidenwerk (manier van omgaan, invulling van activiteiten)

Dansen en zingen. Meiden houden lekker van zingen en van dansen. Dat is toch vaak een bijzondere uitlaatklep voor meiden. Je kunt lekker bewegen en je krijgt er energie van, je wordt er vrolijk van.

Ik vind dat jullie goed met meiden omgaan. De mannen zeggen ook wel iets tegen ons, maar de mannen zijn toch vaker met jongensdingen bezig en vrouwen met meidendingen. Als je een man bij de meiden zou zetten, dan ga je toch minder met diegene praten. Ik ga niet met een mannelijke jongerenwerker over jongens praten. Verder vind ik het ook belangrijk dat jongeren met respect met jullie omgaan. Er moeten ook grenzen zijn.

Inkomen

19. Hoe kom jij aan je geld?

Ik verdien nu geen geld, maar ik heb een tijdje een bijbaantje gehad. Als ik 16 ben, wil ik kassawerk gaan doen. Ik krijg ook zakgeld van beide ouders en kleedgeld. En heel soms krijg ik geld van mijn opa en oma. Daarnaast betalen vriendinnen soms voor mij, dus ik zit nu niet in geldnood.

20. Waar besteed jij je geld aan uit?

Aan kleding, make-up, accessoires als oorbellen. En aan drankjes die ik met vrienden drink.

21. Hoe belangrijk vind jij geld in jouw leven?

Ik hecht niet heel veel waarde aan geld. Als ik later een baan heb, moet het gewoon een minimumloon zijn, maar ik vind het veel belangrijker dat ik er plezier in heb. Dat ik iets doe waar ik goed in ben, iets wat me niet snel verveelt.

Participatie

22. Wat zijn onderwerpen in de samenleving die jou boeien?

Veiligheid & Criminaliteit. Ik heb vroeger altijd al sensatie gewild, dan wilde ik bijvoorbeeld dat mijn vader achter een politieauto zou rijden. Ik vind dat interessant. Politiek is ook wel interessant, maar ik kan me er nu echt niet in verdiepen. Een debat houden, vind ik dan wel weer leuk. Mijn ouders zeggen altijd: Ga de politiek in. En verder vind ik liefde boeiend, vooral hoe dat bij andere culturen werkt. Ik val bijvoorbeeld vooral op donkere jongens en die gaan soms anders om met liefde. Dat soort dingen vind ik interessant.

23. Stel, je wordt uitgenodigd om met de burgemeester, een politieke partij of in de klas ergens over te praten, wat zou jij dan interessant vinden? (geloof/ geweld/ relaties/ klimaatverandering)

Criminaliteit en de economie. Ze gunnen iedereen maar een verblijfsvergunning en een WW uitkering. Ik zou het daarover wel met een politieke partij willen hebben. Ik ben het bijvoorbeeld ook wel eens met Geert Wilders, dat als allochtonen twee keer een grote fout begaan, dat ze dan op een bootje weg worden gestuurd.

Sociale omgeving

24. Hoe is de band met je familie?

Ik heb niet veel familie. Ik heb familie die ver weg woont en mijn opa en oma zijn gescheiden. Met mijn opa heb ik geen contact, want hij herkent mij niet meer. Ik heb een goede band met mijn oma en met mijn tante. En wat van mijn vaders kant het beste familielid is, is mijn neef. Ook al zie ik hem heel weinig, ik heb een hele speciale band met hem. Ik kan heel goed met hem praten, maar het is ook speciaal omdat hij mij een keer heeft geopereerd.

25. Welke rol speelt geloof in jouw leven?

Ik geloof niet echt, maar soms als er iets gebeurt, denk ik wel eens aan God. Dan vraag ik me af of hij wel echt bestaat. Ik vind het moeilijk om te geloven dat het altijd goed komt als je in hem gelooft, maar misschien komt dat nog. Ik heb me er tot nu toe nog niet echt in verdiept. Ik zou nooit in Allah kunnen geloven, want ik ben geen moslim. Ik heb het niet zo met al die regels en met de Bijbel.

26. Wat vind jij van een multiculturele samenleving? Ben je geïnteresseerd in andere culturen?

Ik vind het aan de ene kant wel goed, want ik ga ook met mensen uit een andere cultuur om en dat vind ik ook eigenlijk wel interessant. Behalve dan de negatieve kanten van een andere cultuur, zoals van die regels dat de vrouw achter de man moet lopen. Maar ik vind dat de mensen die hier komen aan wat meer eisen moeten voldoen. Je hoeft je niet helemaal aan te passen hoor, maar zorg gewoon dat die basisdingen goed zijn. Praat gewoon Nederlands. Ik kan me er zo aan ergeren als er Marokkaanse mannen in hun eigen taal staan te schreeuwen, terwijl ik lekker aan het shoppen ben. In huis mogen ze gewoon hun eigen taal spreken. Daarnaast vind ik dat ze zich aan de regels moeten houden, want wat voor hen normaal is, is voor ons niet altijd normaal.

LEEFSTIJL

Alcohol

27. Uit onderzoek blijkt dat jongeren steeds meer drinken. Hoe denk jij hierover? (comazuipen/ breezersletjes)

Aan de ene kant is dat natuurlijk niet goed, want er zijn veel meer alcoholverslaafden onder jongeren. Maar er zijn ook weer veel jongeren die er juist van leren als ze teveel gedronken hebben. Ik vind dat iedereen fouten moet kunnen maken, maar soms is het ook gewoon je eigen grenzen verleggen. Maar dat moet iedereen maar voor zichzelf weten. Comazuipen vind ik echt niet normaal. Je moet niet je eigen grenzen opzoeken, maar gewoon weten 'nou tot zover kan ik gaan'. Tuurlijk, je mag dingen uitproberen, maar ik weet echt waar mijn grenzen liggen. Meisjes die breezers drinken om dan lossier te worden en seks te hebben vind ik dom, want je kunt dan niet meer goed nadenken wat je zelf wilt en je doet het alleen maar omdat de jongen het wilt en door alcohol ga je dan mee. Ik kan me er wel iets bij voorstellen dat als je verlegen bent, dat je dan gaat drinken om lossier te worden, maar als je onder invloed iets gaat doen wat je normaal niet durft, kun je misschien spijt krijgen.

28. Wat vind jij van je eigen drinkgedrag?

Ik drink niet zoveel, sowieso niet doordeweeks. Als ik uitga, drink ik 2 à 3 glaasjes maximaal. Ik drink niet veel als ik uitga, want je weet nooit wat ze kunnen doen. Ik wil liever mezelf in de hand houden.

Drugs

29. Wat vind jij van het gebruiken van drugs?

Mensen die in drugs handelen, dat is normaal geworden in deze wereld. Maar bij het gebruiken van drugs, ligt het echt aan de persoon. Sommigen kunnen er goed mee omgaan en die blowen af en toe en zijn niet verslaafd. Sommigen raken wel verslaafd en dat is niet goed. Maar dat is ieder zijn eigen keuze. Ik heb er verder geen last van, behalve als mensen echt griezelig gaan doen en aan je gaan zitten. Ik vind dat ieder het voor zichzelf moet weten waar diegene aan toe is, maar ik vind wel dat je moet weten hoe je ermee omgaat en wanneer het genoeg is.

30. Gebruik je zelf drugs? Waarom wel/niet?

Nee, daar heb ik echt geen behoefte aan.

Liefde

31. Hoe belangrijk is liefde in jouw leven?

Voor mij is liefde heel belangrijk, niet alleen qua vriendjes, maar ik wil ook liefde en aandacht krijgen van mijn ouders. Ik vind het belangrijk dat ik gewaardeerd wordt. Dat ik het fijn vind om een vriendje te hebben, hoort misschien ook wel bij mijn leeftijd.

32. Wat vind jij belangrijk in een relatie?

Ik vind vertrouwen heel belangrijk en dat je met iemand kunt praten, dus je hart luchten en dat diegene dat ook met jou kan doen. Dat je samen natuurlijk af en toe leuke dingen doet. Je hoeft niet elke dag elkaar te zien, maar 2 keer per week ofzo. Af en toe thuis, af en toe naar de film, een keer uit of shoppen. Uiterlijk telt ook mee, maar ik probeer daar niet naar te kijken, maar dat lukt mij eigenlijk niet. Ik val nu eenmaal op foute jongens. Ik zou wel willen weten hoe het komt dat ik op van die foute jongens val. Maar ik vind het nog moeilijk om mensen te vertrouwen, dat zie ik nu ook met mijn vriend. Hij kan bijvoorbeeld doordrammen als hij iets wil, wat ik niet wil en dan vind ik het moeilijk om nee te zeggen. Achteraf ga ik dan toch weer van mezelf denken: 'Wat heb ik nou gedaan?' Laatst ging mijn vriend steeds meer met zijn hand naar mijn benen en hij wilde verder gaan, maar dat wilde ik niet. Dan ben ik bang dat het verkeerd af gaat lopen. Ik ben dan toch altijd wel een beetje bang.

33. Net als over alcoholgebruik maken volwassenen, maar ook jongeren zich zorgen over de leeftijd waarop jongeren met seks beginnen. Herken je dit? Wat vind je hiervan?

Het is echt een feit dat meer jongeren vroeger met seks beginnen. Jongens dagen je uit, als ze je bellen of smsen. Maar ook hoe meiden en jongens zich kleden. Jongens met bijna alleen een boxer, het wordt steeds uitdagender. Jongens gaan nu ook sneller naar een ander meisje als jij iets niet wilt doen en veel meisjes

hebben toch een hart en hebben echt gevoel voor jongens. Jongens gaan niet 10 maanden wachten voordat ze seks kunnen hebben met dat meisje, want dan zeggen ze: ‘Tot ziens, ik ga wel naar een ander’. En die meisjes hebben vaak toch veel gevoel voor een jongen, dus dan doen ze het maar om hem niet kwijt te raken, wat toch wel gebeurt, maarja..Er zullen ook wel meisjes zijn die jongens uitdagen, maar ik denk dat het over het algemeen minder is als jongens.

Ik heb het nog niet gedaan en dat wil ik graag zo houden, nou.. nog wel even dan. Het liefst vind ik 17 wel een mooie leeftijd. Maar ik denk over het algemeen dat jongeren met seks beginnen op hun 14^e, 15^e. Het is normaal tegenwoordig. Natuurlijk, je bent puber en je hebt hormonen. Je vindt het spannend en je denkt ‘hoe zal dat gaan’, maar dan is het toch juist mooier om het speciaal te houden voor als je er klaar voor bent en de juiste jongen hebt gevonden? Nu doen jongeren het vooral om het tegen hun vrienden te kunnen vertellen, om stoer te doen.

Ik zou het heus niet zomaar doen, want ik ben er altijd nog zelf bij. Ik doe alleen echt iets als ik me heel vertrouwd voel. Ik heb gewoon geen zin om dat soort dingen gelijk na een paar keer afspreken te doen. Ik wil iemand eerst langer leren kennen. Mijn vriend werd boos, omdat hij het wilde doen en ik niet. Maar hij is wel 20 hé? Ik snap hem ook wel. Tuurlijk, het is misschien voor hun fijn om hun behoeften te krijgen. Kijk, ik wil ook niet dat hij het bij een ander meisje gaat zoeken. Misschien ben ik er wel klaar voor, maar durf ik het niet aan hem te geven. Ik denk wel dat ik er klaar voor ben, maar ik ken hem pas zo kort en stel je voor dat ik nu de fout maak dat ik het met hem doen dat het volgende week opeens uit is, dan heb ik eigenlijk mijn 1e keer weggegeven aan iemand die het niet waard is.

Ik ken een meisje van 15 en die heeft al 3 kinderen. Ik vind ook dat het steeds vaker voorkomt dat meiden vroeg zwanger worden. Dat vind ik wel slecht van Nederland hè, dat ze zeggen ‘er is zo’n goede zorg’, altijd van die dure woorden, maar als het erop aankomt, is er helemaal geen hulp. Mijn zus heeft er ook alleen voor gestaan toen ze al jong zwanger was.

Uiterlijk

34. Hoe belangrijk vind jij het om er goed uit te zien?

Uiterlijk telt natuurlijk altijd mee, maar het gaat voor mij uiteindelijk om de binnenkant. Ik vind innerlijk heel belangrijk. Voor mij telt innerlijk mee voor 70% en uiterlijk voor 30%. Ik zal eerder voor een lelijke jongen kiezen met een mooi hart, dan een jongen met een sixpack en een slecht karakter.

35. Wat denk jij als je jezelf in de spiegel ziet?

Dat ligt er aan wat ik aan heb, maar ik heb ook een soort angst. Als ik kleding haal en het ga passen, durf ik nooit echt goed in de spiegel te kijken. Ik durf ook niet uit mijn pashok te lopen. Ik ben dan bang dat mensen rare dingen over me denken. Ik kan ook best mooie dagen hebben, maar die heb ik niet altijd. Maar ik vind mijn benen heel dik en ik heb al heel vaak geprobeerd om af te vallen. En mijn ‘boobies’ vind ik niet mooi en ik heb zo’n lichte huid.

Stress & Happiness

36. Als je aan zou moeten geven hoe gelukkig jij bent op dit moment, welk cijfer op een schaal van 1 tot 10 zou jij jezelf dan geven? Kun je dit uitleggen?

Een 3. Soms heb ik wel plezier en lach ik veel, maar vaak is het een masker hoor. Al die dingen die in mijn verleden hebben gespeeld; met mijn ouders, dat mijn zus ziek is, dat gebeuren met die jongens, dat ik doof ben, een bril heb, een beugel heb gehad, dat ik last van mijn spieren heb, dat ik naar de fysio moet, naar de ortho. Het is allemaal te veel voor mij. Ik zou gelukkiger zijn als mijn moeder meer met me zou praten, als mijn neefje bij mij mag wonen, als mijn zus zich laat helpen,

37. Zou je iets aan jezelf of aan jouw leven veranderen als dat kon?

Ik zou een maagverkleining willen en iets aan mijn buik veranderen. En iets aan de vorm van mijn ‘boobies’. En mijn kont. Ik vind niet echt dat ik een mooie vorm in spijkerbroeken heb. Nou, ik weet eigenlijk niet of ik dat via een operatie zou willen doen hoor, want je krijgt er ook littekens van. Ik heb ook

een litteken in mijn gezicht, dus daarom heb ik graag make-up op. En ik heb allemaal stomme rode vlekken in mijn gezicht.

38. Wat zijn vervelende gebeurtenissen in jouw leven geweest en welke gebeurtenissen waren juist positief/ leuk?

De scheiding van mijn ouders en ik zou liever hebben gehad dat mijn zus niet ziek is. En de jongen die voor het litteken op mijn gezicht heeft gezorgd. En ik ben twee keer weggelopen van huis, dat doet natuurlijk ook niet iedereen. Dat zou ik ook weg willen hebben.

Dat mijn neefje geboren is en de band met mijn vader, zijn positieve dingen, maar verder niet echt.

39. Waar word jij gelukkig van? Wat zorgt ervoor dat je minder gelukkig wordt?

Van mijn neefje. En ik zou gelukkiger zijn als mijn vader bij ons zou wonen. Dan was dit nooit gebeurd.

Dan was mijn zus niet ziek geworden, dan was ik niet het slechte pad op gegaan met die jongen, dan was ik niet zo erg gepest, niet blijven zitten, dan was er goed voor me gezorgd en dan was ik niet zo dik. Al die dingen die ik in het verleden heb meegemaakt, zorgen ervoor dat ik minder gelukkig ben.

40. Waar maak jij je druk over? Hoe ga je hiermee om? Aan wie vertel je dat je zorgen hebt?

Dat ik op slechte jongens val en ik kan me druk maken over mijn neefje. Ik kan me ook druk maken over school. Ik ben bang dat ik het slecht doe of dat ik het niet op tijd afkrijg. Ik ben een pietje precies, maar ik heb ook faalangst.

Misschien wil je het niet weten wat ik doe als het slecht met mij gaat.., Meestal ga ik teksten schrijven om mijn gevoel op te schrijven. Dan ga ik muziek luisteren die een speciale waarde heeft en ga ik nadenken, ga ik huilen en dan blijf ik huilen. Soms neem ik pillen in, heel veel paracetamol achter elkaar.

Daar word ik rustiger van en dat zorgt ervoor dat ik stop met huilen. Vroeger heb ik me met een scheermes gesneden, maar dat doe ik al heel lang niet meer. En soms rook ik, 1 keer in de 3 maanden. Soms word ik daar heel rustig van om mijn zorgen te vergeten.

Ik vertel het meestal niet aan mijn ouders, al trekken ze het meestal uit me, want dan gaan hun er mee zitten en dat wil ik niet. Daarom houd ik het liever voor mezelf. En soms vertel ik het aan een vriendin en ik heb een soort tweede moeder. Ik ken haar vanaf mijn geboorte en ik spreek af en toe met haar af. Het lukt wel op om mijn hart te luchten bij vriendinnen, maar ze hebben nooit een oplossing, maar het moet ook van jezelf komen.

Naam *Cherry*
 Leeftijd *17*
 Etniciteit *Afrikaanse/ Russische*
 Woonplaats *Den Haag*

LEEFWERELD

Gezin

1. Hoe zou je jouw gezin beschrijven?

Ik heb een goede band met mijn zusje en mijn broer. Mijn zusje is pas 10, maar gedraagt zich wat volwassener. Aan mijn broer en mijn moeder vertel ik gewoon alles. Mijn vader is meer de strenge kant, daar kan ik niet echt goed mee praten, maar ik ben wel close met hem met andere dingen. Als we bijvoorbeeld gaan bowlen, dan gaat hij mee of we gaan boksen tegen elkaar op de Wii.

Ik en mijn broer vinden het belangrijk dat je als familie alles tegen elkaar kunt vertellen en geen leugens. Er zijn geen dingen die ik niet tegen mijn broer zou vertellen en ook tegen mijn moeder vertel ik alles. Ik, mijn broer en mijn moeder hebben een sterke band.

2. Hoe is de band met je ouders?

Mijn vader is best wel streng en ik denk dat dat komt omdat ik een meisje ben en omdat hij niet wil dat ik het verkeerde pad op ga. Mijn vader belt mij ook om de 10 minuten om te kijken waar ik uithang. Hij vindt dat je geen jongens mag hebben totdat je achttien bent. Terwijl ik denk dat als je goede grenzen hebt, je ook voor je achttiende een jongen mag hebben. Ik heb nu ook een vriend en mijn moeder vindt dat niet erg, mijn vader weet het eigenlijk niet. Ik weet dat mijn vader heel anders zou reageren als mijn moeder.

3. Wat vind jij fijn en wat minder fijn aan de manier waarop jouw ouders met jou omgaan?

Ik vind het fijn dat ik niet hoeft te werken, zodat ik me kan richten op school. Ik ken heel veel mensen die niet zelf mogen weten wat ze later willen worden, zoals mijn nichtje. Die ouders kiezen dat gewoon voor hun uit. Ik denk dat mijn ouders daar wel makkelijker in zijn, want je wordt iets wat je wilt worden. En ik hoeft geen klusjes in huis te doen en dat is fijn want ik dans 3 keer per week en dan moet ik ook nog leren, dan haal ik dat gewoon niet. Ik vind de manier waarop mijn moeder met mij omgaat fijner dan mijn vader. Mijn moeder is wat lossier en mijn vader is strenger. Soms mag ik iets van mijn moeder en dan ga ik dat ook doen, bijvoorbeeld naar buiten en dan wordt mijn vader weer boos. Bij mijn vader durf ik soms niet eens wat te vragen, want dan weet je het antwoord al.

4. Wat vind jij belangrijk als jij je kinderen zou opvoeden?

Ik denk dat ik ze op dezelfde manier op zou voeden als mijn moeder. Ze is lief, maar heeft toch haar eigen grenzen. Ik vind het overdreven van mijn vader dat hij me elke keer belt om te controleren waar ik ben. Hij doet dat wel uit bezorgdheid, maar mijn moeder belt me soms gewoon om te vragen hoe het met me gaat.

Vrienden

5. Hoe zou je jouw vrienden(groep) omschrijven?

Jongens en meisjes zijn gemixt. De meeste vrienden ken ik van school, maar ik ken ze ook van dansen of van karate. Mijn beste vrienden zitten in mijn dansgroep. De meeste van mijn vrienden zijn Nederlanders of Antillianen.

6. Wat doe je meestal met vriendinnen/vrienden?

Uitgaan, leuke dingen doen, naar de stad, bowlen.

7. Waarom zijn vriendinnen/vrienden belangrijk in jouw leven?

Je ouders geven je veel liefde, maar je kan niet alle liefde van je ouders krijgen. Je moet toch vrienden hebben, anders ben je toch eenzaam. Ik zou niet zonder vrienden kunnen, want je bent niet altijd bij je ouders, dus je moet toch vrienden hebben.

Jij zelf

8. Hoe zou jij jezelf omschrijven? Wat zijn je sterke & zwakke kanten?

Ik ben altijd heel vrolijk en eerlijk; ik houd niet van liegen. Mijn zwakke kant is dat ik heel serieus ben. Mijn vrienden zijn heel vrolijk en los en ik ben ook heel serieus, met bijvoorbeeld school. Dan willen ze spijbelen van school, maar ik wil echt geen één uur spijbelen. Ik denk dat het voor mij geen zwak punt is, maar wel voor mijn vrienden, want dan denken ze: 'Kom nou mee'.

9. Hoe denk je dat anderen jou vinden? Hoe zou je willen dat anderen jou zien?

Ik heb echt geen idee hoe anderen mij vinden. Ik denk dat mijn vrienden me hetzelfde vinden als ik mezelf heb omschreven. Anders zou ik niet denken dat hun mijn vrienden zijn. Ik hoop dat mijn vrienden me zien zoals ik mezelf omschrijf en dat ze me lief vinden.

10. Wie of wat is belangrijk in jouw leven?

Mijn ouders en mijn zus en broer. En zonder muziek en dansen zou ik echt niet weten wat ik moet doen. Dan zou ik me echt vervelen. En als ik me rot voel en ik luister muziek dan voel ik me weer blij, dus ik kan ook mijn gevoel kwijt in muziek en dans. Als je je rot voelt, draai je ook andere soorten muziek. Vrienden zijn ook belangrijk in mijn leven, zeker met dansen, want ik dans toch in een groep. Met vrienden dansen is veel leuker dan in je eentje.

11. Hoe zou je jezelf willen zien over 15 jaar? Welke dromen wil je laten uitkomen/ wat wil je bereiken?

Ik hoop dat ik dan klaar ben met school. Ik wil kanker- of epilepsiespecialiste worden, dus ik denk dat ik daar over 15 jaar wel klaar mee ben. Dan wil ik werken en pas dan denk ik misschien aan kinderen. Ik neem pas kinderen als ik er klaar voor ben, maar wel voor mijn dertigste hoor. Ik heb niet echt dromen, maar ik zou misschien wel wat willen bereiken met dansen. En ik wil mezelf gewoon bezig houden.

School

12. Welke opleiding doe je? Wat wil je op school bereiken?

Ik zit in het 4^e jaar van VMBO-T (Veurs college). Ik heb me ingeschreven op het ID college. Ik wil eerst MBO doen. Voor het beroep dat ik wil worden, moet ik daarna HBO doen. En daarna wil ik epilepsiespecialiste worden of mensen helpen met kanker. Ik wil in ieder geval de zorg in.

13. Wat zou ervoor zorgen dat je elke dag met plezier naar school gaat?

Nou, ik ga eigenlijk nooit met geen plezier naar school. Ik heb nooit een hekel gehad aan school en ik zit zelf in de leerlingenraad, dus ik moet allemaal dingen organiseren. Ik ben gewend om dingen te organiseren, omdat ik dat zelf al in het buurthuis doe. Daarom vragen ze mij om dingen te organiseren op school, want ik weet hoe jongeren denken. Alles wat ik heb gedaan, wil ik zeg maar terugzien, zoals de schoolfeesten. Dus eigenlijk ga ik nooit zonder plezier naar school. Vrienden zorgen er wel altijd voor dat een schooldag leuk is, want met vrienden ben je altijd blij. Ik heb ook niet bepaalde leraren die ik beter vind dan anderen, ik vind alle leraren even lief en leuk. Er zijn mensen uit mijn klas die zeggen: 'Oh, hebben we die weer'. Maar dat heb ik helemaal niet.

Vrije Tijd

14. Wat doe jij het liefst in je vrije tijd?

Ik dans 3 keer per week. Ik dans zelf twee keer per week en ik geef vrijwillig dansles aan kleine kinderen. En eigenlijk hoor ik twee keer per week naar karate te gaan, maar de laatste tijd ga ik maar één keer per week. Als ik tijd heb ga ik wel, maar vaak zit ik met school. Ik zit er al ongeveer 8 jaar op. Ik zit op karate, want ik was altijd een heel stil meisje en mijn ouders vonden dat ik wat harder moest zijn en al mijn vrienden zaten erop. Nu zijn de vrienden voor wie ik erop ging eraf, maar ik vind toch als je gaat sporten, dat je dat voor jezelf doet.

15. Computer: Hoe vaak gebruik je de computer? Waar gebruik je de pc het meeste voor?

Televisie: Hoe vaak kijk je televisie? Naar welke programma's kijk je graag?

Uitgaan: Hoe vaak ga je uit? Hoe ziet een avondje uit eruit? Wat zijn voor jou redenen om uit te

gaan?

Sport: Doe je aan sport? Waarom wel/niet?

Computer: *Ik gebruik de computer meestal voor schoolwerk. Ik organiseer veel dingen voor school, want ik zit in de leerlingenraad. Dus meestal maak ik powerpoints en al die dingen. Ik ben echt al lang niet op MSN geweest, terwijl mijn vrienden mij liedjes willen sturen.*

Televisie: *Ik kijk niet heel vaak naar de televisie en als ik kijk staat hij meestal op MTV. Dan luister ik naar muziek of kijk ik programma's als 'Made' of 'My super sweet 16'.*

Uitgaan: *Ik heb zelf epilepsie, dus ik kan niet goed tegen het licht in een discotheek. Dan blijf ik ook niet tot laat, want dan stijgt mijn hoofdpijn en dat licht is voor mij gewoon te veel.*

Ik ga wel soms, maar niet vaak. Één keer in de twee maanden ofzo. Ik ben ook niet zo'n uitgaanstypetje.

Bowlen vind ik bijvoorbeeld veel leuker om te doen. En meestal komen vrienden ook bij mij om te chillen.

Sport: *Dansen en karate*

16. Wat vind jij van het meidenwerk van DISCK in Leidschendam- Voorburg?

Ik ken het meidenwerk verder niet zo goed, want wij komen hier vooral om te dansen. Ik zou dus niet zo goed weten welke andere activiteiten er voor meiden zijn, al heb ik wel meerdere meiden gezien met een groot evenement wat door jullie georganiseerd was. Ik vind het wel goed dat we de ruimte krijgen om te doen wat we leuk vinden en waar we goed in zijn. En omdat iemand ons helpt die nog beter is, krijgen wij ook de kans om beter te worden.

17. Wat is voor jou de reden om deel te nemen aan de activiteiten voor meiden?

Ik kom hier vooral om te oefenen met mijn dansgroep en me te focussen op hun. En met dansen kan ik mezelf zijn en mezelf uitdrukken.

18. Moeten er activiteiten speciaal voor meiden zijn? Waarom wel/ niet?

Van mij mogen jongens ook meedoen, ik vind alles prima. Met zingen bijvoorbeeld zou ik het niet erg vinden als er jongens bij zouden zijn, want jongens kunnen ook zingen. Ik durf wel voor een jongen te zingen als ik zou kunnen zingen. Want als je voor een meisje durft te zingen, waarom zou je dan niet voor een jongen durven te zingen? Jongens durven toch ook met ons te zingen als ze bij ons in een groep zitten, waarom zou ik dan niet voor hun kunnen zingen? Mij maakt het echt niet uit of er jongens of meisjes zijn.

19. Wat vind jij belangrijk in het meidenwerk (manier van omgaan, invulling van activiteiten)?

Bij mij in het buurthuis hebben wij ook meidenwerk en daar zie ik dat meiden graag roddelen over jongens. Ze willen praten over seks, over ongesteld zijn. Het is dus belangrijk dat meiden daarover kunnen praten. En ook dingen doen die jongens echt niet leuk vinden, zoals koken.

Jongens durven geen emoties te tonen en een meisje weer wel. Het meidenwerk moet daar dus mee omgaan, meisjes moeten hun verhaal kwijt kunnen. Jongens zouden lachen en weglopen als er naar hun gevoel wordt gevraagd. Meisjes willen er juist over nadenken en erover praten.

Inkomen

20. Hoe kom jij aan je geld?

Van mijn vader. Als ik geld nodig heb, dan vraag ik dat gewoon aan mijn vader. Maar het is niet dat ik per maand of per week iets krijg. Maar ik ben niet zo'n hebberig mens, denk ik, ik vraag gewoon wat ik nodig heb. En mijn ouders weten ook waar ik het aan besteed. Als ik kleren nodig heb, vraag ik daar bijvoorbeeld geld voor. Van mijn vader hoef ik nog niet te werken, want hij vindt dat ik eerst mijn hobby's moet doen en school.

21. Waar besteed jij je geld aan uit?

Vooral aan kleren.

22. Hoe belangrijk vind jij geld in jouw leven?

Ik kan wel met iets minder, maar je moet toch geld hebben om te leven, want je moet toch eten. Dus geld is sowieso belangrijk om te leven, je kan eigenlijk niet zonder.

Participatie

23. Wat zijn onderwerpen in de samenleving die jou boeien?

Tienermoeders is een onderwerp waar ik het wel eens over heb gehad en dat vind ik boeiend.

Ik vind het interessant, want iedereen heeft een eigen mening over dat onderwerp en ik ben meestal de persoon die haar mening het hardst zeg, dus dan denk ik dat ik ga winnen. Mijn groep wint ook meestal met discussies, want ik blijf op mijn punt staan. Ik wil later dokter worden, maar mijn vader vind dat ik de politiek in moet, omdat ik bij mijn punt blijf.

Ik heb ook wel eens een presentatie gehouden over geld en dat is ook wel leuk om het met jongeren erover te hebben, want iedereen heeft een andere mening.

Sociale omgeving

24. Hoe is de band met je familie?

Veel familieleden wonen nog in Rusland of Afrika. Ik heb wel contact, bellen en e-mail en als we op vakantie gaan hebben we wel goed contact, maar op zich heb ik niet zoveel familie. En familie die hier woont zie ik ook niet zo vaak, want de ene woont in Groningen en de ander in Limburg. Mijn familie is ook anders dan ons, want zij hebben veel strengere regels. Mijn nicht moet bijvoorbeeld al om 6 uur thuis zijn, terwijl zij ouder is dan ik. Zij mocht niet kiezen wat ze later wil worden, ze moest economie gaan volgen, terwijl ze heel slecht is in rekenen. Ik denk omdat die vader dat ook heeft gedaan, dat zij willen dat mijn nicht het ook doet. Ook al zouden mijn ouders zeggen je moet economie gaan volgen, dan zou ik dat echt niet doen. De moeder neemt daar de leiding en is streng en bij mij juist mijn vader.

25. Welke rol speelt geloof in jouw leven?

Ik ben christelijk opgevoed, maar mijn moeder is protestants en mijn vader katholiek, dus die hebben weer andere regels. Mijn moeder wilde vroeger altijd naar een protestantse kerk, maar mijn vader vond het prima als hij kon bidden en als hij niet lang hoefde te zitten, want daar houd hij niet van. Mijn moeder ging altijd met mijn broer naar de kerk en mijn vader werkte meestal op zondag, dus die ging bijna niet. Nu gaan we soms naar de kerk en bidden we af en toe.

Ik ga altijd apart van hun, ik ga naar mijn eigen kerk. Ik ben naar die kerk gegaan, omdat ik met een vriendinnetje mee was gegaan en ik het leuk vond dat daar meer jongeren waren.

Ik geloof wel in God, maar het is niet zo streng bij ons. Er zijn in de bijbel heel veel strenge regels en vooral de protestanten zijn heel streng, maar het is niet zo dat wij ons daar aan aanpassen. Die mensen met zwarte kousen en hoedjes, dat vind ik echt 'clown'.

Maar ik zou bijvoorbeeld geen moslim willen worden, omdat de koran zegt hoe je je moet kleden. Dat wil ik niet. Maar ik vind dat je vrij mag zijn om wel of niet te geloven, ik zou ook met iemand kunnen gaan die niet gelovig is.

26. Wat vind jij van een multiculturele samenleving? Ben je geïnteresseerd in andere culturen?

Ik vind het wel oké, maar soms gaan mensen te ver, bijvoorbeeld mensen die een burka dragen en waarvan je alleen hun ogen ziet. En niet alleen moslims, maar ook Hindoestanen dragen aparte kleren. Ik denk dat dat het wel erger maakt. Mensen gaan elkaar dan beoordelen, zo van 'Jij hoort er niet bij'. Sommige mensen die wonen hier wel, maar die zonderen zich af en daar weet je dan niets van. Ik vind dat mensen zich anders mogen kleden, maar vind wel dat ze open naar elkaar moeten zijn.

LEEFSTIJL

Alcohol

27. Uit onderzoek blijkt dat jongeren steeds meer drinken. Hoe denk jij hierover? (comazuipen/ breezersletjes)

Als je drinkt, moet je wel je limit houden. Je moet wel weten waar je aan begint en waar je moet stoppen. Mensen die aan comazuipen doen, gaan toch echt te ver. Kijk, er zijn genoeg mensen die drinken, maar niet zoveel totdat je helemaal in coma raakt. Die mensen doen dat waarschijnlijk om stoer te doen, die doen met andere vrienden mee.

Als je zelf preuts bent en je drinkt alcohol om losser te worden, dan denk ik dat dat juist een afknapper is voor een jongen. Als je echt een jongen wilt voor een relatie en als die jongen echt om je geeft, dan zal je

geen alcohol drinken om hem te krijgen. Er zijn ook jongens die het leuk vinden als meisjes alcohol drinken en dan lossen worden. Maar ik denk dan niet dat die jongens een relatie met je willen beginnen, ik denk dat die jongens wat anders van je willen.

Ik denk dat je vrienden je op weg kunnen helpen, want die zijn waarschijnlijk minder verlegen en die kunnen je dan helpen. En niet alcohol, want alcohol helpt je niet, dat maakt het alleen erger. Waarom zou je alcohol gebruiken als je andere mogelijkheden hebt?

28. Wat vind jij van je eigen drinkgedrag?

Ik drink geen alcohol, vanwege mijn epilepsie.

Drugs

29. Wat vind jij van het gebruiken van drugs?

Mensen die drugs gebruiken, zijn of verslaafd of ze doen mee met anderen. Net als roken, dat doen ook heel veel mensen om stoer te doen. Ik vind het geen reden om drugs te gebruiken om bijvoorbeeld rustig te worden. Je kan ook rustig worden als je met een paar vrienden buiten bent of als je praat met mensen.

30. Gebruik je zelf drugs? Waarom wel/niet?

Ik gebruik geen drugs en ook al zou ik geen epilepsie hebben, zou ik het ook niet gebruiken, omdat ik er geen behoefte aan heb. Ik snap niet waarom mensen drugs gebruiken. Ik ken wel mensen uit mijn omgeving die wiet roken, maar zij weten dat zij het niet bij mij mogen doen. Als ze roken doen ze het met z'n allen en anders niet. Zij houden dus wel rekening met mij.

Liefde

31. Hoe belangrijk is liefde in jouw leven?

Het is heel belangrijk vind ik, want het is net als vriendschap: zonder vrienden ben je nergens. Zonder ouders zou ik niet weten waar ik dan zou zijn. Ik zou echt niet weten wat ik zonder de liefde van mijn ouders zou moeten.

32. Wat vind jij belangrijk in een relatie?

Dat je die persoon veel ziet en dat hij eerlijk tegen je is. Ik vind het raar als mensen zeggen dat ze op een bepaald type vallen. Ik val meer op innerlijk. En ik zoek iemand die eerlijk en open is. Dan maakt het mij verder niet uit wat voor jongen het is. Want sommige jongens zijn niet open, maar die kun je open maken. Hoe vaker je dingen aan hem vraagt, uiteindelijk geeft hij toch wel antwoord. Daar zijn meisjes heel goed in!

33. Net als over alcoholgebruik maken volwassenen, maar ook jongeren zich zorgen over de leeftijd waarop jongeren met seks beginnen. Herken je dit? Wat vind je hiervan?

Volgens mij gaan mensen nu veel eerder naar bed met elkaar. Ik hoor soms verhalen en dan denk ik 'waar gaat dit heen?'. Er kwam laatst een meisje van 8 naar me toe en die zei: Ik heb gezoend en ik heb getongd en die jongen kwam op me liggen. En dan denk ik 'waar gaat dat heen?'. Zodra het kan, gaat zij het echt wel doen. Dat is gewoon echt niet te geloven.

Ik ben zelf best rustig en ik vind dat je gewoon nee moet zeggen als je dat niet wilt. Ik denk gewoon: Nee, is nee. Ik geloof het niet als een meisje van 16 zegt dat ze 'er klaar voor is'. Ik denk dat je dat pas op je 18^e kan zeggen. Op je 16^e zit je nog op de middelbare school en ben je nog in ontwikkeling en ben je met andere tieners en alle tieners willen proberen stoer te doen. Op je 18^e heb je misschien al je rijbewijs, heb je een diploma en heb je gewoon meer ervaring.

Wat ik van tienermoeders vind? Sommige mensen zijn gewoon vroeg begonnen en sommige mensen zijn bijvoorbeeld verkracht en daar kun je niets aan doen. Maar ik sprak laatst een meisje van 18 en die had al 3 kinderen. Dat is echt niet te geloven. Je ziet soms ook het verschil tussen wie is verkracht en wie het zelf heeft veroorzaakt. Bijvoorbeeld een meisje dat heel stil is en dat een kind heeft en een meisje dat heel ruig heeft en die kinderen heeft. Soms denk ik je kan het zelf veroorzaken of je kan het niet veroorzaken.

Ik denk dan: Als ik het tegen kan houden, kunnen hun het ook toch?

Je neemt toch kinderen als je weet dat je ervoor kan zorgen? Als je weet dat je er niet voor kunt zorgen,

dan moet je geen kinderen nemen. Want niet alleen jezelf maak je stuk, maar ook je kind. Dan kun je niet genoeg liefde aan je kind geven.

Ik denk dat ik pas aan kinderen denk als ik klaar ben met school, als ik ongeveer 25 ben. In mijn vriendengroep vinden ze dat oud. Sommige mensen willen al trouwen op hun 21^e. Als je 21 bent, kun je net in allerlei clubs binnen, dan ga je toch niet trouwen?

Uiterlijk

34. Hoe belangrijk vind jij het om er goed uit te zien?

Ik vind het wel leuk om er goed uit te zien, maar het is niet zo dat ik altijd make-up draag. Ik ken meisjes van mijn school en dragen make-up, hebben lipgloss op en hun haar perfect en dan denk ik 'hoe lang heb jij wel niet voor de spiegel gestaan?'

Uiterlijk is in deze tijd wel belangrijk, want dat zie je aan hoe mensen de mode volgen. Als één iemand Uggs draagt en het is in de mode, dan gaan andere mensen dat ook dragen. Ik doe daar niet aan mee, ik heb ook geen Uggs. Ik vind wat ik mooi vind, vind ik mooi en dat koop ik. Niet omdat andere mensen dat mooi vinden.

35. Wat denk jij als je jezelf in de spiegel ziet?

Tja, gewoon normaal. Ik ben eigenlijk wel tevreden met mezelf.

Stress & Happiness

36. Als je aan zou moeten geven hoe gelukkig jij bent op dit moment, welk cijfer op een schaal van 1 tot 10 zou jij jezelf dan geven? Kun je dit uitleggen?

Ik denk wel een 8. Ik heb genoeg vrienden, ik heb een vriend, ik mag meestal doen wat ik wil, in ieder geval wat ik leuk vind en ik heb een leuke familie, dus dat vind ik wel een 8 waard.

37. Zou je iets aan jezelf of aan jouw leven veranderen als dat kon?

Ik zou niets veranderen aan mezelf, want ik vind dat je gewoon jezelf moet blijven. Je moet zijn wie je bent en ik vind dat je niet met botox jezelf mooier moet maken, want daar word je alleen maar lelijker van. Ik zou ook niets aan mijn leven willen veranderen, want wat geweest is, is geweest.

38. Wat zijn vervelende gebeurtenissen in jouw leven geweest en welke gebeurtenissen waren juist positief/ leuk?

De minder leuke dingen die ik heb meegemaakt is het horen dat ik epilepsie heb en een hersentumor. Dat was wel een zware tijd en dat heb ik nu nog steeds, maar je moet er gewoon mee leven. Ik kon het eigenlijk wel accepteren, want ze denken dat ik al mijn hele leven epilepsie heb en als ik dus al heel mijn leven epilepsie heb en ik heb er niets van gemerkt, dan heb je het dus eigenlijk al heel je leven gehad en waarom zou dat dan nu ineens heel anders zijn? Ik kreeg op mijn 12^e pas aanvallen, maar daar heb ik medicijnen voor. Ik heb gewoon geen andere keus dan het te accepteren, want je moet tevreden zijn met wie je bent en ik denk dat je jezelf anders ook kapot maakt. Je moet het gewoon door laten gaan, want het is nu eenmaal zo, je kan het niet weghalen.

Positieve dingen zijn dat je toch alles kan doen wat je wilt. Mijn ouders, vooral mijn vader is wel streng, maar ik ben toch een pappa's kindje en als ik ergens om smeek, krijg ik het ook wel.

39. Waar word jij gelukkig van? Wat zorgt ervoor dat je minder gelukkig wordt?

Dat ik vrijheid heb. Ik hoef niet bijvoorbeeld elke week naar de kerk, ik mag gewoon zelf weten wat ik draag, ik kan doen wat ik leuk vind. Ik denk dat dat de basis is van wat je gelukkig maakt.

40. Waar maak jij je druk over? Hoe ga je hiermee om? Aan wie vertel je dat je zorgen hebt?

Ik ben echt een stresskip, ik wil alles perfect hebben. Ik ben echt een persoon die alles correct wil hebben, daarom stress ik ook zoveel. Soms moet het gewoon vanzelf gaan, terwijl ik alles strak wil hebben. Wij koken bijvoorbeeld op school voor ouderen en dan moet ik van tevoren checken of alles goed voorbereid is, of alles klaar staat. Ik ben ook iemand die het hele boek uit zijn hoofd leert, zodat ik alles weet.

Ik heb wel eens gevochten op school, maar altijd ging het niet om mezelf. En dat irriteert me, want dan word ik misschien geschorst, ik ben nog nooit geschorst (ik kwam altijd met een smoes of een leugentje), maar ik ben zo iemand, ik vecht altijd voor een ander. Iemand anders zit in de problemen en kan zelf niet terug vechten, als ze zelf dan niet terug vechten, vecht ik voor diegene.

Ik heb nog nooit gevochten voor mezelf. Ook al heb ik totaal niets met die ander te maken, het gaat gewoon vanzelf dat ik me in de nesten kan werken voor iemand anders. Op zich mag ik niet vechten, omdat ik een aanval kan krijgen tijdens een gevecht. Maar ik ben zo iemand: ook al denk ik dat diegene mij kan verslaan, toch moet ik een harde vuist teruggeven. Als ik klappen krijg, vind ik ook dat diegene klappen moet krijgen. Niet als ik fout zit, want dan ga ik niet vechten. Ik vecht alleen als dat nodig is. Ik ben eigenlijk best kalm, want daarom vecht ik nooit voor mezelf. Ik heb genoeg meegemaakt, ik ben uitgescholden en uitgelachen, maar dan kan ik wel gewoon weer rustig zitten en de andere kant op kijken. Maar als ik zie dat een ander pijn heeft en niets terug kan doen, dan word ik er gewoon gek van. Ik weet dat als ik gelijk heb, dan blijf ik bij mijn punt en dan zal ik er ook alles aan doen om diegene in te laten zien dat ik gelijk heb. Ik kan ook wel toegeven als een ander gelijk heeft hoor, maar meestal weet ik van mezelf dat ik gelijk heb.

Naam	Roshni	&	Imani
Leeftijd	14		14
Etniciteit	Hindoestaanse, half Surinaamse		Surinaamse
Woonplaats	Leidschendam		Den- Haag

LEEFWERELD

Gezin

1. Hoe zou je jouw gezin beschrijven?

Roshni: Ik heb naast mijn vader en moeder nog een zusje. Thuis staat bij mij op nummer één. Met mijn ouders ben ik open en praat ik over alles, vooral met mijn moeder. We praten over seks, over wat er op school gebeurd is, over leuke jongens. Er zijn eigenlijk geen dingen die ik niet tegen mijn moeder zeg. Met mijn vader praat ik ook wel, maar niet zoals ik met mijn moeder praat. Ik zeg het bijvoorbeeld niet tegen mijn vader als ik verliefd ben, want hij komt er toch wel achter via mijn moeder.

Ik vind mijn zusje nog klein. Als ik naar mijn nichten kijk, die praten bijvoorbeeld over jongens en of ze gezoend hebben enzo, maar dat heb ik nog niet met mijn zusje. Met mijn zusje praat ik meer over wat er op school is gebeurd. Het is echt nog heel kinderlijk. Ik denk dat we later wel een goede band krijgen met onze zusjes en dat we dan over meerdere dingen meer praten dan dat we nu doen.

Imani: Ik ben thuis met mijn vader en moeder en met mijn zusje. Thuis staat bij mij ook boven alles. Ik praat ook met mijn moeder heel open over allerlei dingen. Ik vertel mijn moeder echt alles. Tegen mijn vader zeg ik veel minder. Als je met een jongen hebt gedanst, ga je dat niet tegen je vader zeggen.

2. Hoe is de band met je ouders?

Zie het antwoord op vraag 1.

3. Wat vind jij fijn en wat minder fijn aan de manier waarop jouw ouders met jou omgaan?

Roshni: Ik ben vrij in het kiezen van een jongen en voor mijn ouders maakt het niet uit wie ik mee naar huis neem, Mijn moeder vind het niet erg als ik met jongens chill want ze kent ook de meeste jongens waarmee ik chill. Ze zegt alleen dat ik op moet passen dat ik geen rare dingen doe. Ik vind het fijn dat ik zo open kan zijn naar mijn vader en mijn moeder toe. Als ik bijvoorbeeld een vriendje heb, dan denk ik dat mijn familie er raar naartoe gaat kijken en gaat zeggen dat ik te jong ben. Maar mijn moeder doet niet zo en die praat ook niet echt over vriendjes met familie. Dat blijft tussen ons. Mijn familie gaat ook niet moeilijk doen als ik een vriendje heb, want daar hebben ze niets over mij te zeggen.

4. Wat vind jij belangrijk als jij je kinderen zou opvoeden?

Roshni: Dat ze respect hebben voor hun ouders, dat ze kind kunnen zijn, maar dat ze ook moeten weten waar hun grenzen liggen.

Imani: Ik vind het belangrijk dat mijn kinderen gelukkig worden, dus dat ze dingen kunnen doen waar zij plezier in hebben. En ik vind het fijn als kinderen naar mij toe komen als ze iets dwars zit, ik vind het belangrijk om met mijn kinderen te praten, zoals ik met mijn moeder doe.

Vrienden

5. Hoe zou je jouw vrienden(groep) omschrijven?

Imani: Jongens en meisjes, want alleen meisjes is saai. Onze vriendengroep is wel apart, want wij praten echt over alles, zelfs als je een scheet moet laten, dan zeggen we dat. Wij zijn gewoon heel erg open naar elkaar toe.

Roshni: Onze groep bestaat uit heel veel verschillende culturen. We interesseren ons ook in elkaars cultuur; we leren en praten elkaars taal. Er zitten geen Nederlanders in onze groep. We gaan wel om met blanken, maar ze zitten niet echt in onze vriendengroep.

6. Wat doe je meestal met vriendinnen/vrienden?

Imani: Chillen, winkelen, praten, soms ook roddelen.

Roshni: Dansen, dat doen we ook in de les. Dat is een onderdeel in onze lessen.

7. Waarom zijn vriendinnen/vrienden belangrijk in jouw leven?

Roshni: Gezelligheid. Wat ik fijn vind aan mijn vrienden, is dat ik open kan praten over allerlei dingen en dat doe ik met anderen niet zo makkelijk.

Imani: Ik zou niet zonder mijn vrienden kunnen. Ze zorgen voor plezier in mijn leven en voor gezelligheid op school.

Jij zelf

8. Hoe zou jij jezelf omschrijven? Wat zijn je sterke & zwakke kanten?

Roshni: Als ik ruzie met iemand heb, ben ik heel zwak. Stel ik heb ruzie met Imani, dan voel ik me echt niet goed. Dan heb ik ruzie met iemand en probeer ik het goed te maken, maar dan komt het niet altijd meteen goed. Dus in ruzies ben ik wel zwak, want als ik ruzie heb met mijn moeder en met mijn vrienden dan doet het wel pijn. Ik ben zwak, want ik weet dan niet wat ik moet doen om het goed te maken. En als je gewoon ruzie hebt met iemand om mee te chillen dan ben ik gewoon hard en zeg ik: Je moet niet zo tegen mij doen. Dat zie ik wel als mijn zwakke kant, maar ik wil mezelf niet veranderen, want ik ben goed zoals ik ben. Misschien wil ik wel wat volwassener worden, maar dat komt vanzelf wel.

Een sterke kant van Imani vind ik dat zij een echte doorzetter is geworden. Want we hadden vorig jaar een vriendin en we gingen heel erg met haar mee, maar zij was niet zo goed en we konden ons niet concentreren. Dit jaar zei Imani juist tegen mij: Dit jaar ga ik er echt voor en nu gaat ze er ook echt voor. Ik vind het een hele sterke kant dat als Imani zegt dat ze ergens voor gaat, ze er nu ook echt voor gaat.

Imani: Ik vind zelf dat ik eerlijk ben en ik vind het sterk van Roshni dat ze durft te zeggen waar het op staat. Ze vertelt wat ze denkt.

Roshni: Dat klopt wel, als ik iets vind, dan zeg ik het gewoon. Ik ben best hard en direct. Dat is niet altijd handig, want soms floept er iets uit en denk ik: Shit.

Maar ik ben eerlijk, want ik zeg het bijvoorbeeld als ik kleren van Imani niet mooi vind, maar ik zeg het ook als ik het wel mooi vind. Want ik kan niet tegen mijn vrienden liegen en zeggen dat ik iets mooi vind, terwijl dat niet zo is. En soms ben ik brutaal en dat is soms ook wel goed. Maar soms ben ik ook brutaal tegen mijn moeder en dat vind ik wat minder, want ik heb wel veel respect voor mijn moeder. Soms zeg ik wel eens dingen en dan zegt zij: Roshni, denk erover na. Ik kan een toon hebben van 'laat me met rust' en dat vind ik soms zielig voor mijn moeder. Mijn moeder is de belangrijkste persoon op aarde.

9. Hoe denk je dat anderen jou vinden? Hoe zou je willen dat anderen jou zien?

Roshni: Mijn vrienden vinden me lief en ook wel brutaal en bijdehand. Maar wel op een leuke manier hoor. Maar wat andere mensen van mij vinden dat maakt mij niet uit, want ik heb gewoon mijn vrienden. Zij respecteren mij en ik respecteer hun. Dat vind ik genoeg, ik heb niet dat andere mensen mij moeten mogen ofzo. Als je me niet mag, begrijp ik dat, maar ik doe wel gewoon normaal.

Imani: Ik zou willen dat mensen mij een betrouwbaar type vinden. En een doorzetter en aardig.

10. Wie of wat is belangrijk in jouw leven?

Imani: Mijn moeder is belangrijk, mijn familie en ik vind vrienden heel belangrijk. Dansen en zingen zijn voor mij dingen die belangrijk zijn, want dat doe ik heel veel.

Roshni: Voor mij is mijn moeder sowieso belangrijk en ook mijn familie en mijn vrienden. En God.

Imani: Ja, God is voor mij ook belangrijk.

Roshni: Dansen en zingen zijn voor mij ook belangrijk, ik zou echt niet zonder kunnen. En kleren zijn voor mij belangrijk. Ik vind het belangrijk om er netjes en verzorgd uit te zien, want zo ben ik ook opgevoed.

11. Hoe zou je jezelf willen zien over 15 jaar? Welke dromen wil je laten uitkomen/ wat wil je bereiken?

Roshni: Dan ben ik mamma, dan woon ik in een mooi huis, dan heb ik een goede baan en een goede man. Ik zou dan ook getrouwd willen zijn. Voordat ik dat heb bereikt, wil ik hebben genoten van mijn jeugd. Dat ik lekker jong heb kunnen zijn.

Imani: Over 15 jaar wil ik gelukkig zijn. Ik zou dan moeder willen zijn en kinderen willen hebben, maar ik hoef niet getrouwd te zijn. Je kunt ook kinderen krijgen zonder getrouwd te zijn.

School

12. Welke opleiding doe je? Wat wil je op school bereiken?

Roshni: Ik zit in het tweede jaar van VMBO K. Ik wil later graag een goede baan. Het liefst zou ik op een kantoor werken om dingen te organiseren. Ik moet op school ook goed mijn best doen van mijn moeder, dus ik ben wel serieus op school.

Imani: Ik doe ook VMBO K, maar ik zit een jaar lager. Ik wil een goede toekomst bereiken en ik wil iets doen waar ik plezier in heb; wat maakt me dan niet zoveel uit, maar het liefst word ik verloskundige.

13. Wat zou ervoor zorgen dat je elke dag met plezier naar school gaat?

Roshni: Mijn vrienden! Zonder vrienden is school echt niet leuk. Maar ik vind het ook echt belangrijk om de les te volgen en mijn huiswerk te maken. Dat is belangrijk, want ik wil mijn examens halen. De momenten waarop ik serieus moet doen, ben ik gewoon serieus en daarnaast maak ik plezier met mijn vrienden.

Imani: School bestaat niet alleen uit vrienden. Ik vind het belangrijk dat als je iets niet snapt, dat een leraar dan goed uit kan leggen. En ik vind het belangrijk dat een leraar grenzen stelt. Er moet wel orde zijn in de klas.

Vrije Tijd

14. Wat doe jij het liefst in je vrije tijd?

Imani: Dansen, muziek luisteren, achter de computer.

Roshni: Ja, dat doe ik ook het liefst en ook vaak samen met Imani.

15. Computer: Hoe vaak gebruik je de computer? Waar gebruik je de pc het meeste voor?

Televisie: Hoe vaak kijk je televisie? Naar welke programma's kijk je graag?

Uitgaan: Hoe vaak ga je uit? Hoe ziet een avondje uit eruit? Wat zijn voor jou redenen om uit te gaan?

Sport: Doe je aan sport? Waarom wel/niet?

Computer: Imani: De computer staat bij mij vaak aan. Ik gebruik de computer vooral voor school en dingen zoals Hyves, Youtube en MSN.

Roshni: De computer staat bij mij bijna de hele dag aan. Ik werk op de computer om mijn huiswerk te maken en huiswerk gaat voor andere leuke dingen als MSN of Youtube. Ik maak bijvoorbeeld eerst mijn biologie en daarna ga ik pas een gesprek aan op MSN. Eerst huiswerk doen, niet dat je op MSN zegt: oh, ik moet mijn biologie nog leren, want ik heb een proefwerk.

Televisie: Imani: De televisie staat bij mij vaak tegelijkertijd met de computer aan. Ik kijk naar MTV voor de muziek en voor programma's zoals 'sixteen and pregnant'. Ik vind nieuws ook leuk, het liefst op RTL Boulevard.

Roshni: Bij mij staan de computer en de tv vaak ook tegelijk aan. Ik kijk dan naar MTV voor de muziek en programma's als 'The Hills', naar Bollywoodfilms op Hindoestaanse kanalen die wij hebben en Disney Channel. Ik vind nieuws ook belangrijk en dan kijk ik naar het Jeugdjournaal, want dan vertellen ze op een manier waardoor het voor ons ook interessant is.

Uitgaan: Roshni: Ik ga nog niet echt uit, want er is nog niet echt iets waar ik graag naar toe ga. Ik hou niet van kroegen met al die dronken mensen.

Imani: Soms gaan we wel naar koopavond in de stad, dat is ook een beetje uitgaan.

Sport: Imani: Ik doe al twee jaar aan voetbal en ik dans. Voetbal vind ik echt stoer om te doen.

Roshni: Ik doe aan dansen, maar dat versta ik niet echt onder sport.

16. Wat vind jij van het meidenwerk van DISCK in Leidschendam- Voorburg?

Imani: Ik vind dit echt leuk, want je hebt niet bij ieder jongerencentrum iets voor meiden. Ik voel me hier ook echt op mijn gemak, want jullie zijn aardig en grappig.

Roshni: Dit is echt leuk, want je kunt hier ook gewoon komen als je bijvoorbeeld ruzie met je vriendinnen hebt en je kan er thuis niet over praten. Ik kan er altijd thuis over praten, maar anderen misschien niet.

17. Wat is voor jou de reden om deel te nemen aan de activiteiten voor meiden?

Imani: Ik kom het meest voor de gezelligheid. En we komen vaak speciaal voor dansen.

Roshni: Ik kom voor de gezelligheid, ook vooral met mijn vrienden. En soms maak ik nieuwe contacten hier, dat is ook altijd leuk meegenomen.

18. Moeten er activiteiten speciaal voor meiden zijn? Waarom wel/ niet?

Roshni: Ik vind het niet erg als er jongens komen, maar het ligt eraan welke jongens. Geen vervelende jongens. Ik zou me op mijn gemak voelen als er bijvoorbeeld jongens van mijn klas zouden komen. Net als met hun zou ik dan met jongens hier willen chillen en willen praten. Wij zijn heel open ook naar jongens, er zijn niet speciale dingen die we alleen met meiden bespreken.

Imani: Ik vind dat je moet proberen om een activiteit voor jongens en meiden samen te organiseren.

Misschien gaat dat wel goed, want je weet nooit hoe die jongens zijn. Misschien kunnen we wel heel goed met ze opschieten.

19. Wat vind jij belangrijk in het meidenwerk (manier van omgaan, invulling van activiteiten)?

Roshni: Ik vind het belangrijk dat ik jullie kan vertrouwen, want ik kan met mijn problemen naar jullie toekomen. En ik vind het fijn als jullie mij tips kunnen geven, want als je vrienden je even niet kunnen helpen, kun je dat hier kwijt. Jullie hebben al veel meegemaakt en dan kunnen jullie ons tips geven wat we kunnen doen.

Imani: Dansen moet er als activiteit in blijven en zumba zou leuk zijn. Ik zou het ook leuk vinden om te debatteren met andere jongeren over onderwerpen die wij interessant vinden. Bijvoorbeeld over seks, dat je met andere meisjes kan praten over hoe ver je in die dingen wilt gaan. Dat vind ik interessant. Het is leuk om dat te bespreken met mensen die je nog niet kent, want van vrienden weet je hoe zij erover denken en waar hun limit ligt. En onderwerpen als alcohol en geloof.

Inkomen

20. Hoe kom jij aan je geld?

Roshni: Ik krijg geld van mijn moeder, maar het is niet dat ik zakgeld krijg. Als ik iets leuks zie in de winkel, krijg ik het meestal, maar als mijn moeder krap zit en het niet kan betalen, dan wacht ik gewoon. Maar ik vind het ook belangrijk om mijn moeder te verwennen, om iets aan haar te geven. Soms vind ik het zo zielig als ze iets voor zichzelf wil kopen en dan komen wij weer met 'oh, ik wil dit hebben en dit'. Dan denk ik achteraf dat het lief is dat ze het voor me koopt, maar ik vind dat ze zichzelf ook moet verwennen, want ze werkt heel hard voor haar geld.

Imani: Ik krijg geld van mijn ouders. Ik krijg veel van mijn ouders en soms voel ik me ook wel schuldig, omdat mijn moeder ook zo hard voor haar geld werkt en dan geef ik het zo makkelijk uit aan mooie kleren.

21. Waar besteed jij je geld aan uit?

Roshni: Ik geef het uit aan kleren en aan eten met mijn vrienden. Ik ga er geen snoep meer voor kopen, die tijd heb ik gehad.

Imani: Ik geef geld uit aan een mooi topje, maar niet van een merk ofzo. Ik koop mijn kleren bijvoorbeeld ook wel eens op de markt. En ik geef het uit om uit eten te gaan met vrienden en aan sieraden.

22. Hoe belangrijk vind jij geld in jouw leven?

Imani: Geld maakt niet gelukkig. Ik vind vrienden en familie veel belangrijker.

Roshni: Geld is niet belangrijk. Ik vind wel dat je het moet hebben, maar ik wil geen miljonair worden. Hoe het nu gaat, is het goed. Als mijn moeder niets uit kan geven, dan kan het gewoon niet.

Participatie

23. Wat zijn onderwerpen in de samenleving die jou boeien?

Roshni: Politiek interesseert ons niet. Ik vind het leuk als er ruzies komen op school. Als iemand gaat vechten, kunnen we er in onze groep echt lang over praten. Als er politie komt en mensen moeten gaan rennen, dat vind ik echt leuk.

Imani: Wij houden van sensatie.

Sociale omgeving

24. Hoe is de band met je familie?

Imani: Ik vind het jammer dat we niet zoveel leuke dingen met familie doen, maar ik heb wel contact met hen op feestjes bijvoorbeeld. Ik heb het meeste contact met mijn tante en wat neefjes en nichtjes, want de rest woont allemaal nog in Suriname. Daar heb ik ook wel contact mee, maar alleen via de telefoon. Gelukkig woont mijn familie in Nederland wel dichtbij.

Roshni: Mijn familie woont ook in Suriname, alleen een paar zoons en dochters van mijn oma wonen hier. Ik ben het meest bij mijn tante in Den Haag, want daar is mijn moeder heel close mee. Ze is ook eigenlijk een moeder voor mij. Met familie in Suriname heb ik ook alleen telefonisch contact. En ik heb ook familie in de Dominicaanse Republiek van mijn stiefvader, maar dat zie ik ook als mijn familie. Die spreek ik via de telefoon of via internet. Met mijn nichtjes ga ik goed om, die zie ik ook als mijn zusjes.

25. Welke rol speelt geloof in jouw leven?

Roshni: God betekent alles voor mij. Hoewel hij niet boven mijn familie staat. Mijn geloof heb ik niet van thuis mee gekregen, maar dat heb ik van mijn christelijke basisschool. Ik bid elke ochtend. Ik heb wel het geloof in de Shiwa meegekregen. Dat is de god waar ik binnen het hindoeïsme in geloof.

God is voor mij belangrijk, omdat hij mij dingen waarmaakt. Als je iets vraagt, dan gebeurt het. Ik geloof dat God dat doet. Vooral in de tijden als ik het moeilijk heb, speelt God een rol, dan kan hij mij helpen.

Imani: Ik geloof in God en dat heb ik wel van thuis uit mee gekregen. Ik geloof dat God alles kan horen en zien. Ik bid elke dag bij het eten, maar we gaan thuis niet meer naar de kerk. God speelt voor mij vooral tijdens feestdagen als Kerst en Pasen een grote rol.

26. Wat vind jij van een multiculturele samenleving? Ben je geïnteresseerd in andere culturen?

Roshni: Het doet me pijn als andere mensen mij uitschelden om mijn kleur. Maar dat deden ze vooral op de basisschool. Op de middelbare school werd ik gewoon geaccepteerd, dan realiseren ze misschien dat huidskleur niet belangrijk is.

Imani: Wij zijn wel geïnteresseerd in andere culturen, kijk maar naar onze vriendengroep. Een multiculturele samenleving is daarom ook belangrijk, dan leer je van elkaar. Ik ben ook gepest vanwege mijn huidskleur, maar dat was gelukkig alleen op de basisschool. Op deze school doen ze dat niet, maar op andere scholen word je anders behandeld als je bijvoorbeeld een hoofddoek draagt.

LEEFSTIJL

Alcohol

27. Uit onderzoek blijkt dat jongeren steeds meer drinken. Hoe denk jij hierover? (comazuipen/ breezersletjes)

Imani: Comazuipen vind ik echt belachelijk.

Roshni: Ik vind het erg dat je door alcohol lossier moet worden. Ik vind dat je dat uit jezelf moet proberen. Ik vind dat je jezelf niet moet veranderen met een middel. Soms zie ik van die meisjes die lopen op straat met bier en die gaan dan helemaal aan jongens hangen. Je zet jezelf gewoon voor schut. En als je de volgende dag na gaat denken wat je hebt gedaan, ga je jezelf echt schamen.

Imani: En dat willen wij voorkomen, dat we dingen gaan doen die niet bij ons passen.

28. Wat vind jij van je eigen drinkgedrag?

Roshni: Ik drink geen alcohol, want ik ben nog te jong. Sommigen zeggen dat het stoer is om alcohol te drinken en dat je er gezellig van wordt. Nou, ik ben al gezellig van mezelf.

Als mensen vragen of ik alcohol wil, zeg ik gewoon nee. Als je me dan niet wil hebben: Sorry voor jou! Ik ben zo goed opgevoed dat ik weet dat ik nu nog geen alcohol moet drinken. Ik denk dat het op mijn 17^e, 18^e mag. Maar ik vind alcohol ook echt stinken. Misschien willen we het later wel drinken, want we hebben het nu nog niet geprobeerd, maar nu vinden we bier echt stinken.

Imani: Ik drink ook geen alcohol, maar eigenlijk doet niemand dat in onze groep. Wij drinken gewoon cola ofzo. Ik vind het nog niet nodig en ik vind het ook niets voor mij. Van mijn moeder mag ik nog geen glas alcohol drinken, wel een slokje. Ik denk dat ik op mijn 16^e of 17^e alcohol mag.

Drugs

29. Wat vind jij van het gebruiken van drugs?

Roshni: Ik vind het hun probleem. Niet dat ik het niet belangrijk vind als mensen drugs gebruiken. Kijk, als Imani drugs zou gebruiken zou ik het haar heel graag uit willen leggen wat het met haar doet. Het is gewoon een domme fout om eraan te beginnen.

Imani: Het ligt ook aan de opvoeding van je ouders. Juist de mensen die door hun ouders worden vastgehouden, gaan domme dingen doen.

30. Gebruik je zelf drugs? Waarom wel/niet?

Nee, daar hebben wij geen behoefte aan.

Liefde

31. Hoe belangrijk is liefde in jouw leven?

Roshni: Als ik aan liefde denk, denk ik aan een lieve, goede jongen die goed voor je kan zorgen. Maar ik vind niet dat ik nu een vriendje nodig heb. Ik zou het ook niet erg vinden om later alleen te blijven. Als ik later alleen terecht kom, zou ik niet wanhopig naar een datingsite gaan ofzo. Ik vind liefde van een vriendje wel belangrijk, maar niet nu. Maar ik geloof dat God voor ieder een man of een vrouw op de wereld heeft gezet, dus ik geloof er wel in dat ik een man vind.

Imani: Ik hoef nu niet echt een vriendje, maar later zou ik het wel leuk vinden. Liefde van mijn ouders en mijn familie vind ik véél belangrijker dan liefde van een vriendje. God en mijn ouders staan bovenaan.

Roshni: Voor mij ook, maar ik merk wel aan mezelf dat ik nu echt bezig ben met jongens. Ik let op ze en dat wordt steeds erger. In de eerste had ik dat bijvoorbeeld niet, maar als ik nu op straat loop, kijk ik echt naar jongens.

32. Wat vind jij belangrijk in een relatie?

Roshni: Liefde, vertrouwen, dat hij respecteert als jij andere dingen vindt dan hem.

Imani: Ik vind het belangrijk dat diegene te vertrouwen is. En hij moet me gewoon nemen zoals ik ben. Ik denk wel dat ik eerder op een zwarte jongen val, ik vind blanke jongens meestal niet zo interessant.

33. Net als over alcoholgebruik maken volwassenen, maar ook jongeren zich zorgen over de leeftijd waarop jongeren met seks beginnen. Herken je dit? Wat vind je hiervan?

Roshni: Ik vind het belachelijk en ik vind het zo erg dat jongeren zo vroeg met seks beginnen. Ik vind het echt erg als je op je 14^e al zwanger bent, want dan is je leven gewoon verwoest. Ik vind het normaal dat je met iemand naar bed gaat, alleen ik vind het zo'n vroege leeftijd.. Ik vind het ook een vernedering voor je familie als je op zo'n vroege leeftijd met seks begint. Want op de een of andere manier komen mensen er toch wel achter en je weet hoe erg er wordt geroddeld bij ons op school. Ik vind dat je moet genieten van wat je nu hebt, want als je ouder bent, dan wil je zeker terug in de tijd om te spelen en te roddelen met vrienden. Dit is een tijd die je nooit meer meemaakt en daar moet je van genieten.

Imani: Ik vind het niet nodig om nu al seks te hebben, want je bent nog kind. Ik heb niet iemand gezien op school of binnen onze vriendengroep die bezig is met seks.

Uiterlijk

34. Hoe belangrijk vind jij het om er goed uit te zien?

Roshni: Ik vind mijn uiterlijk wel belangrijk. Als ik naar buiten ga, moet mijn haar goed zitten en dan moet ik lipgloss op, beetje mascara en oogpotlood. Soms ga ik ook gewoon in mijn joggingsbroek naar buiten, maar dat ligt eraan naar wie ik toe ga. Maar sommige mensen hebben echt kilo's lagen make-up op, dat zijn echt van die barbies. Dan denk je: Wat schuilt er achter dat gezicht dat eronder zit? Dan denk ik: Eigenlijk ben je veel mooier zonder make-up. Uiteindelijk gaat het niet om de persoon van buiten, maar het gaat erom hoe je van binnen bent.

Imani: Bij ons op school wordt er niet echt naar uiterlijk gekeken. Of je nu dik of dun bent, één oog of twee ogen, één neus of twee neuzen hebt, dat maakt echt niet uit. Maar bij andere scholen wordt je wel op je uiterlijk afgerekend.

35. Wat denk jij als je jezelf in de spiegel ziet?

Imani: Soms denk ik dat ik te dik ben en dan voel ik me lelijk en dik. Ik vind het fijn als mensen zeggen dat ik mooi ben, dat heb ik soms gewoon nodig.

Roshni: Soms komt Imani naar me toe en dan zegt ze dat ze het gevoel heeft dat ze lelijk is en dan moet ik haar duidelijk maken dat ze niet lelijk is. Dan leg ik haar uit dat ze gewoon een mooi meisje is. Ik ben blij met mijn lichaam en ik maak Imani soms ook duidelijk dat ze dat ook moet zijn.

Stress & Happiness

36. Als je aan zou moeten geven hoe gelukkig jij bent op dit moment, welk cijfer op een schaal van 1 tot 10 zou jij jezelf dan geven? Kun je dit uitleggen?

Roshni: Ik zou mezelf een 8 geven. Soms heb ik het gevoel dat ik lelijk ben, dan denk ik: Pff, ben ik dit? Maar ik ben heel trots op mezelf, dat ik hier besta en dat ik hier nu zit.

Imani: Een 7.

37. Zou je iets aan jezelf of aan jouw leven veranderen als dat kon?

Imani: Als ik kon kiezen, zou ik het vorig jaar met school anders willen doen. Ik had toen beter mijn best willen doen, zodat ik niet was blijven zitten. Ik was toen veel meer met een vriendin dan dat ik met mijn werk bezig was. Als ik het terug zou kunnen draaien, had ik me meer op school willen richten.

Roshni: Ik zou niets aan mezelf veranderen. Als ik een bepaalde jongen niet had ontmoet, had mijn leven er wel anders uitgezien. Ik was echt verliefd op hem dat ik er niet van kon eten, maar achteraf bleek het een verkeerde jongen te zijn. Ik heb wel spijt van de dingen die ik voor hem heb gedaan, zoals huilen. Dat had ik over willen doen, want nu huil ik echt niet meer voor een jongen! Ik laat echt niet meer over mij heen lopen. Ik was vorig jaar een meisje dat als je ruzie met me had, kwamen er meteen tranen in mijn ogen. Ik

was heel zwak en nam alles letterlijk op. Nu voel ik me sterk en daar hebben mijn vrienden me echt in gesteund.

38. Wat zijn vervelende gebeurtenissen in jouw leven geweest en welke gebeurtenissen waren juist positief/ leuk?

Roshni: Momenten die vervelend zijn is als familieleden overlijden. Positieve dingen zijn dat ik mijn vrienden heb ontmoet, ik ben blij met de mensen die ik heb.

Imani: Ik vond het een moeilijk moment toen mijn opa overleed. Leuke dingen zijn dingen die we met vrienden hebben gedaan en de hechte vriendengroep die we hebben opgebouwd.

39. Waar word jij gelukkig van? Wat zorgt ervoor dat je minder gelukkig wordt?

Imani: Ik word gelukkig van mijn vrienden. Ik zou minder gelukkig worden als ik niemand om me heen heb, geen familie en geen vrienden.

Roshni: Ik word gelukkiger door steun van mijn ouders. Als ik het vervelend op school heb zou ik het ook vervelend vinden, want school is ook een deel van je leven. Gelukkig heb ik dat niet, maar ik zie wel kinderen om me heen die geen plezier hebben op school.

40. Waar maak jij je druk over? Hoe ga je hiermee om? Aan wie vertel je dat je zorgen hebt?

Imani: Ik kan me echt druk maken als ik iets niet afkrijg voor school. Dan ga ik echt helemaal stressen, vooral omdat ik al een keer ben blijven zitten. Ik heb dan vooral veel aan mijn moeder. Ik kan met haar goed praten over die dingen.

Roshni: Ik heb niet echt zo'n stress voor school. Soms kan ik wel onzeker worden voor een proefwerk dat ik goed heb geleerd, dan ben ik ineens onzeker dat ik het niet ga halen. Ik heb dan iemand nodig, bijvoorbeeld een mentor, die me ondersteunt en zegt dat ik het kan, waardoor ik mezelf zelfverzekerder voel.

Ik heb ook wel eens van die momenten en dan voel ik me zo down. Ik ben niet iemand die graag zijn gevoelens uit. Als ik iets heb, zet ik het vast van binnen, dan prop ik het helemaal in me en dan moet het er uit, maar dan komt het niet en dan weet ik niet hoe ik het tegen iemand moet zeggen. Op een gegeven moment, zonder dat je het door hebt, zeg je het gewoon. Mensen merken het aan me en ik moet dan echt met iemand praten, bijvoorbeeld met mijn moeder.